

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет**

**ЧОМУ ГЛОБАЛЬНА
ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА
або ЯК НЕ СТАТИ
кліматичними біженцями**

**Тернопіль
ЗУНУ
2023**

УДК 339.727.24

З-42

Рецензенти:

Юлія ОРЛОВСЬКА – д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»,

Наталія РЕЗНІКОВА – д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Надія Стежко – д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Державного податкового університету.

З-42 Зварич І. Я., Бродовська О. Г. Чому глобальна інклюзивна економіка або як не стати кліматичними біженцями. моногр. / за ред. д. е. н., проф. Зварич І. Я. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 200 с.

ISBN 978-966-654-719-7

*Рекомендовано вченою радою
Західноукраїнського національного університету
(протокол № 4 від 16.12.2022 р.)*

В монографії досліджено концепт інклюзивної економіки, зокрема причини та вектори її розвитку. Розглянуто парадигму інклюзивної економіки в глобальному вимірі. Проаналізовано соціальну інклюзію як інсайт глобальної інклюзивної економіки. Концептуалізовано інклюзивний економічний розвиток та гендерні ланцюжки створення вартості. Виокремлено глобальні дисбаланси і їх вплив на інклюзивну економіку. Розкрито наслідки глобальних кліматичних криз та кліматичну міграцію.

Окреслено глобальну інклюзивну економіку з позиції біженців та на основі цього виокремлено новітні глобальні інклюзивні тренди. Позиціоновано інклюзивну економіку як ключ до відновлення (recovery) у світі. Також виокремлено одну з головних проблем – це поширення дитячої праці як проблему інклюзивної економіки. Поряд з тим розглянуто економіку інклюзивних закупівель в контексті стійких ланцюгів поставок. При цьому акцентовано увагу на інклюзивне постачання як стратегії для трансформації всього бізнесу. Також розкрито інклюзивну сторону впливу прямих іноземних інвестицій на сталий розвиток економіки.

Монографія призначена, у першу чергу, для студентів, аспірантів та викладачів вищих закладів освіти, а також практикуючих фахівців у сфері інклюзивної економіки. Він безумовно також буде корисним для фахівців сфер економіки, менеджменту та міжнародних відносин.

ISBN 978-966-654-719-7

УДК 339.727.24

© Зварич І. Я., Бродовська О. Г., 2023
© ЗУНУ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
-------------------	----------

РОЗДІЛ 1 ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА:

ЯК І ЧОМУ	9
------------------------	----------

1.1. Концепт інклюзивної економіки в глобальному вимірі	9
---	---

1.2. Соціальна інклюзія як інсайт глобальної інклюзивної економіки.....	28
---	----

1.3. Концептуалізація інклюзивного економічного розвитку та гендерні ланцюжки створення вартості	42
--	----

РОЗДІЛ 2 ГЛОБАЛЬНІ ДИСБАЛАНСИ

І ЇХ ВПЛИВ НА ІНКЛЮЗИВНУ ЕКОНОМІКУ.....	61
--	-----------

2.1. Глобальні кліматичні кризи та кліматична міграція	61
--	----

2.2. Глобальна інклюзивна економіка для біженців	73
--	----

2.3. Новітні глобальні інклюзивні тренди	82
--	----

2.4. Інклюзивна економіка як ключ до відновлення (recovery) у світі.....	111
--	-----

РОЗДІЛ 3 СВІТОВІ ОЦІНКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

ПОШИРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ	123
--	------------

3.1. Поширення дитячої праці як проблема інклюзивної економіки.....	123
---	-----

3.2. Економіка інклюзивних закупівель: стійкі ланцюги поставок	129
--	-----

3.3. Інклюзивне постачання: стратегія для трансформації для всього бізнесу	148
3.4. Інклюзивна сторона впливу прямих іноземних інвестицій на сталий розвиток економіки	168
ВИСНОВКИ	185
ЛІТЕРАТУРА	190

ВСТУП

За останні 75 років у результаті глобальної економіки мільярди людей мали змогу подолати бідність. Це сприяло матеріальному процвітання та покращенню здоров'я, грамотності та харчування, а також підвищенню рівня життя, значному прогресу в технології та стрімкому розвитку інновацій.

Загалом така безпрецедентна економічна трансформація позитивно вплинула на життя людства. Проте переваги економічного зростання не завжди розподілялися справедливо чи широко, і моделі наших попередніх успіхів були не настільки ефективні, щоби сформувалась нова ера стійкого та спільного розквіту.

Кризи 2020 року, у т. ч. COVID-19 та різке викриття расової несправедливості, дали поштовх для роздумів і перезавантаження, оскільки країни та галузі починають відбудовуватися. Це дає змогу (обов'язково) переосмислити економічні моделі, щоби подолати погіршення нерівності та ізоляції. Проте ще недостатньо консенсусу щодо того, як визначити, виміряти та створити умови для інклюзивної економіки.

Як нам побудувати кращу економіку?

Центр інклюзивного зростання Mastercard і команда Центру громадського впливу в Північній Америці очолили спільне навчання, щоб зібрати ідеї Нобелівських лауреатів, керівників міжнародних організацій і деяких провідних світових мислителів у різних секторах, вони запитали експертів: **що не так з економікою? Як ми можемо це виправити?** Учасники проникливих та тривалих розмов

між різними учасниками зрештою зійшлися навколо **«полярної зірки»**, щоб уявити, якою може бути **інклюзивна економіка**.

Група експертів визначила **чотири нагальні системні виклики**, які увічнили економічне відчуження:

– **Структурні форми відчуження**, засновані на особистісних характеристиках, які не виправдано обмежують економічний потенціал;

Важливо!

«A **truly inclusive economy** is one that actually starts at the margins. To reach those at the margins, leaders will need to articulate ethical arguments and mobilize various sectors around principle-led commitments».

Joseph Wong, University of Toronto Vice-Provost, founder of the REACH project.

– **Порушений суспільний договір**, оскільки погіршилися умови участі працівників в економіці, в т. ч. зростання заробітної плати, соціальні виплати та наявність хорошої роботи;

– **Збільшення багатства та прогалених у можливостях зменшують частку суспільства**, яка зацікавлена в майбутньому успіху економіки, що створює більше спостерігачів і менше учасників;

– **Відсутність інвестицій у спільні ресурси** та майбутні покоління зумовлює недостатню стійкість основних секторів і нераціональне споживання природних ресурсів.

Для розробки **інклюзивної економіки** необхідно залучити осіб особам і місця, які недостатньо брали участь у цьому процесі. Основою має бути людська порядність та інвестування в загальні блага й майбутні покоління. У міру

того, як країни та галузі відновлюються, лідери в усьому світі мають можливість переглянути, як працює економіка.

Металітет *«спочатку розвивай, а потім перерозподіляй»* ніколи не приведе до справжньої інклюзії. Сьогодні надмірна концентрація багатства у верхній частині – це не питання перерозподілу.

«Made for all» – це основа інклюзивної глобальної економіки, яку ми визначаємо як систему, яка спеціально розроблена, щоб надати пріоритет процвітання всіх людей і планети, і яка побудована на трьох основних аспектах:

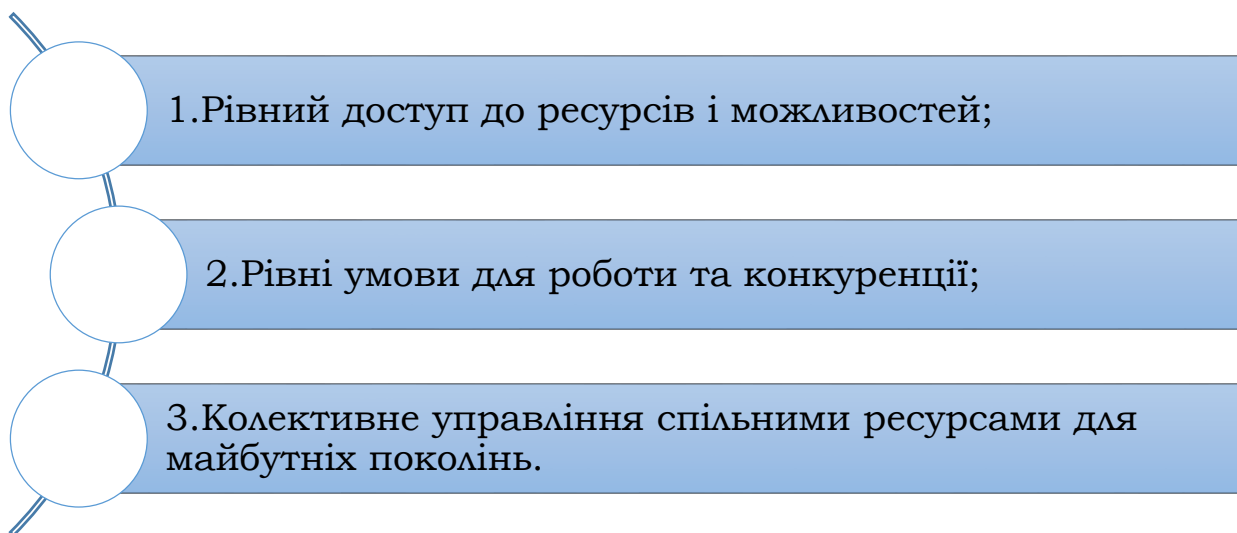

Рис. 1. Основні бази глобальної інклюзивної економіки

В умовах глобальної пандемії та, а відповідно, економічного спадання ми однозначно виявляються великі відмінності у фінансовій безпеці, нестабільності роботи та доступі до можливостей як між країнами, так і в середині них. Зараз необхідно організувати спільну діяльність секторів, щоби вирішити невідкладне завдання щодо побудови кращого, більш інклюзивного світу.

Ми визнаємо, що для вирішення цієї складної проблеми необхідно розробити нові підходи до подолання проблем, нові інституції і рівень співпраці між секторами. Конкретні рішення та пріоритезація приватних і державних ресурсів матимуть різний вигляд залежно від географії та культури. У будь-якому контексті для розробки інклюзивної економіки необхідне визнання обмежень минулих підходів, розподілу влади та відновлення права голосу для людей і місць, яких не залучали в попередні системи.

РОЗДІЛ 1

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА: ЯК І ЧОМУ

1.1. Концепт інклюзивної економіки в глобальному вимірі

The future is equal

Інклюзивна економіка – це економіка, де всі люди отримують знання, навички, зв'язки та ресурси, необхідні для процвітання, – незалежно від того, чи є вони афро-аметиканці, корінними, латиноамериканцями, азіатами чи білими. Побудова інклюзивної економіки потребує дій, інвестицій та поведінки, які пом'якшують історичні та поточні системні перешкоди на шляху до расово справедливого багатства, одночасно підвищуючи продуктивність

Inclusive economy

is one where all people have the knowledge, skills, connections and resources they need to thrive – whether they are Black, Indigenous, Latinx, Asian, or White

і добробут окремих людей та організацій. У результаті таких запроваджень формується більш міцна, динамічна та розвинена регіональна економіка, де всі люди, особливо афроамериканці, корінні, азіати та латиноамериканці, мають справедливий доступ до створення добробуту як працівники, споживачі, інвестори та власники бізнесу.

Про показники інклюзивної регіональної економіки **Digital Lab**

За допомогою індикаторів інклюзивної регіональної економіки оцінюють ключові показники інклюзивного економічного зростання та конкурентоспроможності, одночасно надаються профілі даних за расою та доходом. Цифрова лабораторія на вебсайті Центру також пропонує інструменти та тематичні дослідження для усунення розривів у расовому багатстві й вирішення питань расової рівності та можливостей залучення на робочому місці.

Ці нещодавно оновлені дані демонструють, що працедавці та політики Міннесоти повинні вживати більш цілеспрямованих, агресивних і постійних дій і здійснювати антирасистські, системні інвестиції, щоб не лише усунути расові розриви в багатстві та позиціонувати штат для конкуренції в глобальній економіці, але й дати змогу всім людям відчувати расову та економічну справедливість, інтеграцію та приналежність, які ми цінуємо та на які заслуговуємо. У даних вказано, що виникає багато бар'єрів на шляху до якісних, добре оплачуваних економічних можливостей і можливостей працевлаштування для всіх жителів Міннесоти, незважаючи на історичні рівні вакансій і потреби в додатковій робочій силі.

Останнім часом рівень зайнятості значно відрізнявся залежно від расових, етнічних і культурних груп, причому чорні, американські корінні жителі, жителі Сомалі та корінні жителі зайняті на рівні 54% порівняно з більш ніж 80% для жителів Пуерто-Ріко, Кореї та Індії; у подальших дослідженнях, виявлено, що кольорових працівників часто першими звільняють і останніми наймають для повної

зайнятості. Расова дискримінація в процесі працевлаштування також все ще поширена: більше ніж троє з чотирьох чорношкірих, корінних жителів, латиноамериканців і хмонгів повідомили, що зазнали расової дискримінації під час влаштування на роботу.

**Індикатори
інклюзивної
регіональної
економіки:**

- ✓ рівень зайнятості;
- ✓ середня заробітна плата;
- ✓ прожитковий мінімум;
- ✓ дохід від активів;
- ✓ право власності на бізнес;
- ✓ розрахунок заробітної плати бізнесу;
- ✓ доступ до капіталу;
- ✓ дворічний рівень закінчення коледжу;
- ✓ рівень закінчення чотирирічного коледжу;
- ✓ керівники бізнесу;
- ✓ досягнення вищої освіти;
- ✓ домогосподарства, обтяжені орендною платою;
- ✓ домоволодіння;
- ✓ відмова в іпотеці будинку;
- ✓ доступ до роботи через транспорт;
- ✓ підписка на широко-смуговий зв'язок;
- ✓ дискримінація під час працевлаштування;
- ✓ загальна дискримінація;
- ✓ міграція;

За останні п'ять років Центр економічної інклюзії швидко розвинувся і є регіональним лідером у створенні, масштабуванні та інституціоналізації антирасистських робочих місць. Працюючи разом з організаціями для кращого розуміння та впровадження поточних результатів досліджень, Центр сподівається побудувати розвинену, стійку регіональну економіку, де кожен зможе брати участь у ринках, досягати успіху в кар'єрному зростанні та збагатитися, а також сприяти загальному економічному зростанню. Якісні та постійно оновлювані дані за допомогою таких інструментів, як «Індикатори інклюзивної регіональної економіки» та «Індекс дивідендів расової

справедливості», мають вирішальне значення для виявлення проблем, урахування можливостей і дій щодо реальних, орієнтованих на дослідження рішень.

7 із 10 осіб живуть у суспільствах, де зростає нерівність. З огляду на це ми вживаємо заходів для створення більш інклюзивної економіки через роботу з клієнтами та в місцевих громадах.

Збільшення визнання того, що основна економічна модель зумовляє поглиблення розколу та завдає шкоди планеті. Сучасне рабство, кліматична криза та вплив даних і технологій на людей це одні з найбільших викликів сьогодення.

Атрибути інклюзивної економіки

Економіка сформована так, щоби бути справедливою: інституції, механізми управління та цілі економіки створені, щоб для забезпечити справедливість для населення.

Справедливий розподіл вигод від економіки: у т. ч.

- (А) вироблені товари та послуги першої необхідності;
- (В) економічна участь (наприклад, дохід, мережі);
- (С) активи (наприклад, багатство, капітал); та
- (D) приписувана вартість (наприклад, секторам, де домінують жінки, немонетарна економіка).

Справедливий доступ до ресурсів, необхідних для участі в економіці: зокрема до тих ресурсів (здоров'я, освіта), які дають змогу людям брати участь в економіці.

Наша інклюзивна економічна стратегія базується на двох десятиліттях взаємодії з компаніями-членами та партнерами щодо інтеграції прав людини, відповідальних практик на робочому місці (наприклад, прожиткового мінімуму), надійного залучення зацікавлених сторін і спільноти, а також прозорості звітності в бізнес-практику.

BSR¹ підтримує бізнес-лідерство через дослідження ключових питань інклюзивної економіки та через взаємодію з нашими компаніями-членами для інтеграції політики та заходів, співпраці та встановлення планів адвокації, які підтримують більш інклюзивну економіку.

Бізнес може лідирувати в розбудові економіки, яка забезпечує хороші робочі місця, пропонує доступ до найважливіших продуктів і послуг, підтримує добробут громади та **сприяє екосистемі інклюзивного економічного зростання**. Бізнес також відіграє ключову роль у модернізації суспільного договору з урядами, людьми, працівниками та громадянським суспільством, який гарантує людям спільну можливість для розвитку економіки.

Нерівність та економічна відчуженість несуть значні ризики для операційної ефективності, безперервності ланцюга поставок, соціальної й політичної стабільності та загального стану економіки. Навпаки, корпоративні дії для підтримки більш інклюзивної економіки забезпечують стабільне робоче середовище, реагують на занепокоєння зацікавлених сторін, розширюють ринкові можливості та пом'якшують регуляторний ризик і невизначеність.

ІНСТАЙТИ та ВИКЛИКИ в інклюзивній економіці

Вирішення структурних питань нерівності у власній сфері впливу.

Насамперед необхідно диверсифікувати робочу силу та будувати інклюзивну культуру та економічну спільноту виконавши такі дії:

1. Трансформація корпоративної культури, оновлення процесу підбору, наймання, практики утримання та розвитку персоналу, підтримка кольорових людей.

¹ BSRTM is a sustainable business network and consultancy focused on creating a world in which all people can thrive on a healthy planet.

2. Інвестиції в освіту, підвищення кваліфікації, перекваліфікація та працевлаштування кольорових людей, створення кваліфікованої та інклюзивної робочої сили на майбутнє.

3. Підтримка різноманітних бізнес-екосистем і ланцюгів поставок на основі взаємодії з постачальниками і партнерами.

ЦІЛІ

Щоб забезпечити розвиток інклюзивної економіки, необхідно залучати бізнес-спільноту до цього, у т. ч. **лідерів усіх рас**, що представляють **компанії будь-якого розміру**, розташовані **по всій території, зокрема потрібно:**

- каталізувати ділову спільноту, щоб створити більш справедливую та інклюзивну економіку здійснення цілеспрямованих і постійних інвестицій,
- будувати інклюзивну культуру та економічну спільноту, а також диверсифікувати свою робочу силу.

Реалізувати вищевказані завдання можна за допомогою:

- залучення генеральних директорів, підприємців для сприяння стійкому розвитку;
- навчання бізнес-перевагам інклюзивного та багатокультурної робочої сили для найму
- сприяння створенню спільних цілей для стимулювання колективної відповідальності.

Економіка справді інклюзивна лише тоді, коли вона справедлива, заснована на участі та стійка, а також коли вона спрямована на бережливе ставлення до довкілля та його збереження.

На міжнародному рівні сьогодні вирішують питання пов'язані з кліматичною кризою, оскільки уряди та компанії вживають глобальних зусиль для пом'якшення наслідків підвищення глобальної температури. Компанії впроваджують міжнародні стандарти ESG, намагаючись підвищити прозорість і підзвітність перед інвесторами та громадськістю. Нові форми впливу інвестицій і соціальні підприємства розробляються та масштабуються в усьому світі.

Як створити інклюзивну економіку і чому це необхідно

У процесі відновлення після пандемії: які ролі та обов'язки бізнесу та уряду у створенні більш справедливої економіки²?

За даними Oxfam

26 найбагатших людей світу володіють 50% найбідніших людей світу.

Глобальна економіка зараз у п'ять разів більша, ніж 50 років тому, але нерівність зростає, і більше людей не задіяно, ніж будь-коли.

У всьому світі **40,3 млн** осіб живуть в умовах рабства, водночас **10 млн із них – діти.**

24,9 млн з них потрапили в пастку примусової праці, ховаючись на дні глобальних ланцюгів постачання, а близько 4,8 млн осіб – це жертви комерційної сексуальної експлуатації.

² Ця тема була в центрі уваги минулого тижня Глобального саміту з інклюзивного зростання, який зібрав цілеспрямованих лідерів та експертів з інклюзивної економіки, щоб обговорити, як інноваційні рішення, нові партнерства та колективні дії можуть відновити економіку, яка працює для всіх. Саміт, представлений Інститутом Аспена та Центром інклюзивного зростання Mastercard, охоплював три пленарні засідання, інтерактивні глибокі дискусії та зауваження світових лідерів, зокрема колишнього президента США Білла Клінтона, віце-президента США Камали Харріс, Світової організації торгівлі, генерального директора Нгозі Оконджо-Івеала та Г. М. Королева Нідерландів Максима, яка є спеціальним адвокатом Генерального секретаря ООН з інклюзивного фінансування розвитку.

Незважаючи на те, що за останнє десятиліття **міжгалузеві дії та нові технології сприяли створенню більш інклюзивної економіки**, домогосподарства та малий бізнес все ще стикаються із серйозними проблемами, що, зокрема пов'язані із **жінками та кольоровими людьми**. (соціальна інклюзія, гендерна рівність)

Проте для вирішення цього питання важливу роль відведено міжгалузевим стратегіям фінансового залучення та партнерства. На Глобальному саміті з інклюзивного зростання обговорювали, як надалі змінювати фінансові системи, щоб вони були більш інклюзивними та стійкими. На основі дискусій та зауважень зроблено кілька ключових висновків:

Економіка створена для забезпечення інклюзії

Особливості функціонування наших установ, механізмів управління, законі та нормативних актів, визначають пріоритети і привілеї, а отже, результативність економіки. **Щоб економіка забезпечувала інклюзивність**, пов'язані з нею інституції потрібно активно розробляти в такому напрямку, тобто необхідно впроваджувати **системні зміни для забезпечення інклюзивної економіки**.

Інклюзивна економіка – це економіка, де вигоди або результати рівномірно розподіляються серед населення. Сутність цієї дефініції виражається у двох концепціях:

- **горизонтальна справедливість**, де немає систематичних відмінностей у розподілі, пов'язаних із такими характеристиками населення, як вік, стать, дохід, місце проживання чи етнічна приналежність;
- **вертикальна справедливість**, коли накопичення ресурсів у певних групах перерозподіляється серед

населення, наприклад через прогресивне оподаткування. Обидва вони є **ключовими та взаємопов'язаними для інклюзивної економіки**.

(a) Справедливий розподіл основних товарів і послуг

Інклюзивна економіка – це економіка, за якої населення має змогу купувати або отримувати доступ до необхідних товарів і послуг для повноцінної участі в житті суспільства, таких як вода, електроенергія, житло та цифрове підключення. Крім того, людям не можна відмовляти або обмежувати доступ до основних товарів і послуг через особисті характеристики, наприклад місце проживання (доступна пошта) або стать (наприклад, членство в клубах). Мережу соціального захисту вважають важливою послугою, яку економіка надає загалом; економіка повинна гарантувати достатню систему безпеки для підтримки людей, коли вони не можуть зайняти оплачувану роботу (наприклад, через погане здоров'я, інвалідність або обов'язки по догляду, або через недостатню кількість робочих місць).

(b) Справедливий розподіл економічного залучення

Інклюзивна економіка – це економіка, де кожен може брати участь в оплачуваній і неоплачуваній економіці. Активність у платній економіці дає соціальні та фінансові вигоди (достатній дохід і стабільну роботу). Це означало б, що групи населення (жінки, етнічні меншини, особи з обмеженими можливостями або які належать до певної соціально-економічної групи, не вилучаються з оплачуваної економіки через наявність цих характеристик. Так само доступ до неоплачуваної економіки (догляд, виховання дітей і громадська робота) має бути відкритий і спільний (наприклад, робота по дому) з

тими, хто менш схильний брати участь у неоплачуваній економіці (наприклад, чоловіки).

(с) Справедливий розподіл активів, які надають економічну владу

Інклюзивна економіка – це економіка, де існує справедливий розподіл економічних активів, таких як багатство, капітал і соціальні зв'язки. Ці активи дають змогу визначати особисті обставини (тип роботи, умови та оплата), а також дозволяють людям формувати системні фактори, наприклад економічну політику. Нерівний розподіл влади серед населення призводить до експлуатації, економічного домінування та дискримінації груп із меншою владою.

(d) Оцінюються різні частини економіки

Інклюзивна економіка – це економіка, де різні частини економіки цінуються за те, що вони надають суспільству. Ті, хто має економічну владу, можуть визначати, які аспекти економіки цінуються, і це впливає на фінансову, політичну та соціальну віддачу для цього аспекту економіки. Наприклад, сектори та види діяльності, в яких домінують жінки, як правило, менш цінуються, ніж інші, що призводить до нижчої оплати праці, гірших умов і нижчого соціального статусу, пов'язаного з цими секторами. Крім того, значна частина неоплачуваної діяльності в нашому суспільстві недооцінюється, і в ній переважають жінки (наприклад, робота по дому, догляд, виховання дітей, волонтерство тощо).

Існує справедливий доступ до ресурсів, необхідних для участі в економіці.

Інклюзивна економіка – це економіка, де ресурси, що необхідні для економічної активності, рівномірно розподіляються серед населення. Людям потрібні певні

ресурси та навички, щоб мати можливість суттєво брати участь в економіці. Такі фактори, як досвід раннього віку, здоров'я та освіта, впливають на здатність людей брати участь в економіці, і вони нерівномірно розподіляються серед населення. Структурні, соціальні та культурні бар'єри впливають на сом Групи населення більше, ніж інші, наприклад, жінки, етнічні меншини, особи з обмеженими можливостями й ті, хто виховується в бідних районах.

Економіка працює в межах планети

Інклюзивна економіка – це економіка, у якій виробництво та розподіл товарів і послуг відбувається таким чином, що обмежені планетарні ресурси не виснажуються, а рівні вироблених відходів знаходяться в межах, з якими планета та її мешканці, у т. ч. майбутні покоління, можуть керувати. В інклюзивній економіці повні екологічні витрати економічної діяльності включені (інтерналізовані) у вартість виробництва та розподілу товарів і послуг. З огляду на це потрібні значні зміни в рівнях виробництва, видах вироблених товарів і способах виробництва товарів, щоб забезпечити функціонування економіки в межах планети.

Зрештою, для виявлення рівня досягнення справедливості, суспільство має визначити конкретні критерії, які можуть змінюватися з часом. Наприклад, може бути вирішено, що справедливість досягається, коли немає систематичних нерівностей у здоров'ї або коли рівень нерівності у здоров'ї «прийнятно» низькимий. **Альтернативою для визначення справедливості може бути показник розподілу доходу або добробуту дитинства.**

Фінансова доступність необхідна, але її недостатньо для досягнення фінансового здоров'я, і нам потрібні обидва: **хоча 90% американців мають фінансовий**

доступ, проте лише 30% почуваються комфортно у своєму фінансовому житті. У пленарному виступі М. Королева Нідерландів Максима визнала, що за останні десять років концепція фінансової доступності стала широко зрозумілою та цінною. Тепер, за її словами, нам потрібно краще зрозуміти та відстежити позитивні результати, пов'язані з цією зміною. **«Чи люди живуть краще завдяки доступу до фінансів?»** запитала вона, заохочуючи до прийняття єдиних КРІ фінансового здоров'я, які дають змогу нам краще зрозуміти, чи створюють фінансова грамотність, вибір і свобода волі більш безпечне та стабільне життя.

Понад **35 країн розробили національні стратегії фінансової доступності**, і США повинні приєднатися до них: у зв'язку з пандемією **Covid-19 була очевидна недосконалість економічної, соціальної і фінансової систем США, відповідно виникла потреба у всеохопній, скоординованій стратегії фінансової доступності³.**

Щоби побудувати більш **інклюзивні фінансові системи**, необхідно відвідувати малимі підприємства і зміцнювати довіру в громадах: традиційна фінансова система залишає поза увагою багатьох людей, особливо жінок, кольорових людей, людей похилого віку та з обмеженими можливостями. Тунде Кехінде, співзасновник і співвиконавчий директор Lidya, рекомендує більш практич-

³ Тому сенатор Кріс Кунс на саміті закликав президента Байдена створити комісію в Міністерстві фінансів. Цій комісії буде доручено виробити рекомендації щодо створення національної міжвідомчої стратегії фінансової доступності, яку уряд зможе реалізувати у партнерстві з галуззю фінансових послуг і некомерційними організаціями. Таким чином, США приєднуються до понад 35 інших країн, які вже впровадили національні стратегії фінансової доступності.

ний, чуйний підхід, щоб **залучити цих малозабезпечених осіб і малий бізнес**. Наприклад, рішення про позику слід ухвалювати на основі бізнес-даних, а не фізичної застави чи упередженості. Позики варто коригувати частіше на основі попередніх платежів, платоспроможності та макроумов. Також має бути доступна технічна підтримка, щоб допомогти орієнтуватися в нових системах і технологіях.

Крім цього, важливий історичний елемент. Так, Луз Урругіа, генеральний директор «Accion Opportunity Fund», визнала, що багато власників малого бізнесу в США були жертвами грабіжницьких фінансових практик, тому вкрай важливо відновити їхню довіру. Цього можна досягти, налагодивши партнерство на основі взаємозв'язку з громадою в центрах впливу, прислухавшись до викликів, з якими стикаються власники бізнесу, перш ніж виконати їхні потреби, і «приходячи на роботу з великою скромністю та багато чому навчаючись», сказала вона.

З метою розкриття можливостей і викликів **побудови більш інклюзивної економіки**, ключові учасники Саміту оприлюднили 10 нових програм і оголосили про інвестиції в розмірі понад 54 млн дол. США для сприяння економічним можливостям і зростанню громад в США і в усьому світі. Деякі з цих програм охоплюють такі пункти:

Mobility Capital Finance, Mastercard і міська влада Бірмінгема розроблять, запустять і керуватимуть програмою інфраструктури фінансових послуг Бірмінгема, щоб надати допомогу 50 000 жителям, які не отримують банківських послуг.

Prudential спирається на результати свого десятирічного партнерства з Інститутом Аспена, пообіцявши виділити 11 млн дол. США протягом п'яти років, щоб разом

створити «Equity Re-imagined», покращивши якість робочих місць, надавши людям можливість створювати фінансову безпеку та сприяючи створенню багатства, можливості для історично незахищених громад.

Mastercard і Microsoft налагодять зв'язок із постачальниками навчальних закладів і працедавцями, відкриють доступ до капіталу для малого бізнесу та зменшать упередженість у сфері фінансових послуг шляхом виявлення та пом'якшення упередженості в даних і алгоритмах, які використовують постачальники фінансових послуг.

Beyond The Billion заручиться внесками від венчурних фондів та інвесторів з обмеженою відповідальністю як частиною своєї мети отримати 10 млрд дол. США венчурного капіталу для інвестування в різноманітну групу жінок-засновниць.

Доведено, що концепція про те, що зростання буде спрямоване на бідні і найбільш знедолені верстви населення, фундаментально помилкова. Навпаки, якщо інвестувати, щоб зробити економіку більш справедливою знизу вгору або в середній клас, то, ймовірно, кожен буде відчувати економічне зростання кожного протягом тривалого періоду часу.

Економіку можна вважати інклюзивною лише тоді, коли вона справедлива, передбачає загальну участь і є стійкою. Інклюзивна економіка має вирішальне значення для формування вільного, справедливого та поінформованого суспільства. З моменту глобального прийняття Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР) у 2015 р. генеральних директорів і бізнес-лідерів закликали запровадити новий тип лідерства, зосередивши увагу не на прибутку акціонерів, а на цінностях для зацікавлених сторін.

Багатонаціональні компанії застосовують екологічні, соціальні та державні критерії (ESG), набір стандартів, які соціально свідомі інвестори все частіше використовують для перевірки потенційних сталих інвестицій. Екологічні критерії враховують, як діяльність компанії впливає на захист природи. За соціальними критеріями перевіряють, як компанія керує відносинами зі співробітниками, постачальниками, клієнтами та спільнотами. Управління стосується керівництва компанії, механізмів боротьби з корупцією, внутрішнього контролю та прав акціонерів.

Водночас у результаті виникнення інвестування впливу та соціального підприємництва було запроваджено нові способи використання бізнесу для вирішення соціальних проблем. Global Impact Investing Network (GIIN) оцінює поточний розмір глобального ринку імпаکت-інвестування в 502 мільярди доларів. Ми інформуємо громадськість про важливість цього глобального сектору, що розвивається, через журналістику та надаємо цінну безкоштовну юридичну підтримку соціальним підприємствам у всьому світі.

Зростає визнання, що основна економічна модель приводить до поглиблення розколу та завдає шкоди нашій планеті. Сучасне рабство, кліматична криза та вплив даних і технологій на людей – це одні з найбільших викликів сьогодення.

Економічний розвиток протягом останніх десятиліть не був інклюзивний. Багато бізнес-лідерів розуміли, що неінклюзивне зростання не є стійким, зростання глобальної крайньої бідності, прискорення нерівності, посилене поточною медичною та економічною кризою, а також соціальний гнів зумовили новий етап усвідомлення та прискорених закликів до корпоративних дій.

Центр інклюзивної економіки працює над контурами інклюзивної економіки з 2008 року, коли НЕС Paris створив кафедру соціального бізнесу підприємництва й бідності та спільно створив Action Tank Social & Business із такими зацікавленими сторонами, як лауреат Нобелівської премії Мухаммед Юнус і Мартін Гірш (тоді Верховний комісар Франції з питань активної солідарності та молоді). Протягом багатьох років він отримав віддану підтримку Danone, Schneider Electric, Groupe Renault, Sodexo та Veolia.

Центр спирається на 14-річний досвід, роздуми та взаємодію з приватною, державною сферою та громадянським суспільством, щоб розкрити основи інклюзивної економіки та бізнесу.

S&O опублікувала звіт «Інклюзивний бізнес: що це таке і чому це важливо» в рамках платформи B4IG (Business 4 Inclusive Growth). У ньому наголошено, що інклюзивна економіка нікого не виключає. Це економіка, де кожна людина може «отримувати» основні товари та послуги за доступними цінами, а також може робити внески з гідністю та отримувати гідну зарплату.

Бізнес не може бути лише частиною проблеми, а він може бути частиною вирішення: приватні підприємства мають бути дивовижною рушійною силою для соціальних інновацій та інтеграції людей у суспільство за умови, що вони співпрацюють з іншими зацікавленими сторонами з громадянського суспільства та громадськості влади, як зазначено в цілі сталого розвитку 17, і вони спільно створюють нові економічні моделі. Це абсолютна суспільна потреба, яка відповідає інтересам компанії. Крім того, для встановлення миру необхідно досягти соціальної справедливості, яка глибоко вкорінена в економіці.

З огляду на це прийнято термін **«інклюзивна економіка»**, тому потрібен підхід, який однаково відповідав би філантропам, інвесторам впливу та компаніям, що працюють у ринковій економіці. Саме цим займаються науковці Інституті суспільства та організацій, які взяли на себе зобов'язання розгорнути дослідження, нові курси та освітні програми, спрямовані на студентів і менеджерів, залучивши співпрацю багатьох зацікавлених сторін.

В інклюзивній економіці економічне зростання веде до спільного процвітання, яке гарантує кожному жителю економічну безпеку, ресурси для створення багатства та можливість жити повноцінно. Проте темношкірі жителі округу Колумбія, особливо з низькими доходами, стикаються зі структурними перешкодами для отримання гідної роботи та доходу, у т. ч. з античорношкірим расизмом, упередженістю і дискримінацією під час працевлаштування. Лідери округу мають забезпечити, щоб кожен житель мав змогу брати участь у розвитку міста, вирішивши глибоко вкорінені, системні проблеми, з якими стикаються темношкірі люди в своїй економічній політиці.

Незважаючи на те, що зростання та справедливість – це критично важливими складові більш інклюзивної економіки, варто звернути увагу на інші елементи, які впливають на формування більш інклюзивної економіки, особливо для бідних і вразливих. Так, важливо визначити, хто бере участь в економіці (працівники, споживачі та власники бізнесу), чи є зростання тривалим і сталим, чи однаково люди мають шанси на економічні можливості та чи гарантується якийсь мінімальний рівень безпеки та передбачуваності. Такі питання важливо порушувати в демографічних, соціальних, екологічних та економічних умовах, що швидко змінюються (тобто сьогодні).

Бізнес може лідирувати в розбудові економіки, яка забезпечує хороші робочі місця, пропонує доступ до найважливіших продуктів і послуг, підтримує добробут громади та сприяє екосистемі інклюзивного економічного зростання. Бізнес також відіграє ключову роль у модернізації суспільного договору – з урядами, людьми, працівниками та громадянським суспільством, який гарантує спільну можливість брати участь у розвитку економіки.

Нерівність та економічна відчуженість зумовлюють ризики для операційної ефективності, соціальної ліцензії на діяльність, безперервності ланцюга поставок, соціальної та політичної стабільності й загального стану економіки. Навпаки, корпоративні дії для підтримки більш інклюзивної економіки забезпечують стабільне робоче середовище, реагують на занепокоєння зацікавлених сторін, розширюють ринкові можливості та пом'якшують регуляторний ризик і невизначеність.

В тому випадку **інклюзивна економічна стратегія** базується на двох десятиліттях взаємодії з компаніями-членами та партнерами щодо інтеграції прав людини, відповідальних практик на робочому місці (наприклад, прожиткового мінімуму), надійного залучення зацікавлених сторін і спільноти, а також прозорості звітності в бізнес-практику.

BSR підтримує бізнес-лідерство, досліджуючи ключові питання інклюзивної економіки та налагодивши взаємодію з компаніями-членами для інтеграції політики та заходів, співпраці та встановлення планів адвокації, які підтримують більш інклюзивну економіку.

Таким чином, будь-яка «**нова економіка для загального блага**» має бути **інклюзивною**. Дуже часто гасло «нікого не залишайте позаду» повторюють без жодного

наміру докласти зусиль і пожертвувати, щоб втілити ці слова в реальність. У своїй енцикліці *Populorum progressio* святий Павло VI зазначив, що розвиток «не може обмежуватися лише економічним зростанням. Щоб бути автентичним, воно має бути всебічним; економіка має сприяти розвитку кожної людини і всієї людини». У професійному житті бізнес-лідери і підприємці мають діяти як закваска, забезпечуючи, щоб розвиток охопив усіх людей, але насамперед, найбільш маргіналізованих і тих, хто найбільше потребує, щоб економіка завжди сприяла інтегральному розвитку людини. У зв'язку з цим варто звернути увагу на важливий внесок неформального сектору під час пандемії COVID-19, яка триває. Так, під час карантину переважно неформальні працівники забезпечували постачання та доставку товарів, необхідних для повсякденного життя й догляду за найбільш уразливими верствами населення, і підтримували основну економічну діяльність, незважаючи на перебої в багатьох сферах офіційного бізнесу.

З огляду на це «ми закликаємо визначити першочергову реакцію на працівників, які опинилися на узбіччі ринку праці, низькокваліфікованих працівників, поденників, тих, хто працює в неформальному секторі, працівників-мігрантів і біженців, які виконують те, що зазвичай називають «3D-професіями»: небезпечними, брудними та принизливими, і цей список можна продовжувати».

Варто також відкинути ідею про те, що бідних і маргіналізованих верств населення можна залучити тільки зусиллями щодо надання фінансової та матеріальної допомоги. Як написано у *Laudato Si'*, «фінансова допомога бідним завжди має бути тимчасовим рішенням у зв'язку з нагальними потребами. Ширшою метою завжди має бути надання їм гідного життя завдяки праці». Дійсно, двері до

гідності особистості – це робота. Недостатньо на стіл поставити хліб; важливіше заробити на хліб, який приносимо додому.

З огляду на вищесказане працю потрібно розуміти й поважати як процес, що виходить далеко за межі комерційного обміну між працедавцем і працівником. Це насамперед «частина сенсу життя на цій землі, шлях до зростання, людського розвитку та особистої реалізації».

1.2. Соціальна інклюзія як інсайт глобальної інклюзивної економіки

У кожній країні деякі верстви населення стикаються з бар'єрами, які перешкоджають їм повною мірою брати участь у політичному, економічному та соціальному житті. Ці люди можуть бути виключені не лише через правові системи, землю та ринки праці, а й через дискримінаційні чи стигматизаційні погляди, переконання чи уявлення. Невигідне становище часто залежить від статі, віку, місця проживання, професії, раси, етнічного походження, релігії, статусу громадянства, інвалідності, а також сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (SOGI) тощо. Така соціальна несправедливість позбавляє людей гідності, безпеки та можливості жити краще. Якщо не усунути основні причини структурного відчуження та дискримінації, буде складно підтримувати стале інклюзивне зростання та швидке скорочення бідності.

Пандемія COVID-19 привернула увагу до глибоко вкорінених системних нерівностей. Оскільки COVID-19

все ще зумовлює широкомасштабні наслідки по всьому світу, важливо розуміти диференційований і посилений вплив пандемії на найбільш маргіналізовані верстви населення, у т. ч. жінок, людей з обмеженими можливостями, безробітну молодь, сексуальні та гендерні меншини, людей похилого віку, корінні народи, етнічні та расові меншини. Наприклад, багато людей з обмеженими можливостями мають проблеми зі здоров'ям, які роблять їх особливо вразливими до серйозних симптомів COVID-19. Внаслідок карантину та посилення стресу в домогосподарствах зріс рівень домашнього насильства, через яке постраждали жінки і діти. У деяких контекстах групи, які історично стикалися з бар'єрами в доступі до систем охорони здоров'я через дискримінацію за етнічними чи расовими ознаками, мали вищі показники смертності, ніж інші групи, і відчували труднощі з доступом до інформації про пандемію, доступом до справедливих доглядів та до вакцин.

Соціальну інклюзію потрібно розглядати винятково з економічної точки зору. Якщо залишити без уваги відчуження уразливих груп, то це матиме негативні наслідки, зокрема на індивідуальному рівні найчастіше простежуються такі: втрата заробітної плати, заробітку за все життя, низький рівень освіти та результати працевлаштування. Расизм і дискримінація також завдають шкоди фізичному та психічному здоров'ю. На національному рівні економічну ціну соціального відчуження можна охопити втраченим валовим внутрішнім продуктом (ВВП) і багатством людського капіталу.

У всьому світі втрати людського капіталу лише через гендерну нерівність оцінюються в 160,2 трлн дол. Африканці все ще відчують значно вищий рівень бідності (у

2,5 рази вищий у Латинській Америці). У країнах, що розвиваються, 90% дітей з обмеженими можливостями не відвідують школу. У багатьох країнах особливо важко подолати відчуження, дискримінацію та насильство.

Згодом відчуження також може сприяти соціальній напруженості та навіть ризикам насильства й конфлікту, що спричинить значні довгострокові соціальні та економічні втрати.

Соціальна інтеграція має життєво важливе значення для досягнення подвійних цілей – подолання крайньої бідності та підвищення спільного процвітання. Застосування екологічних та соціальних рамок до фінансування всіх інвестиційних проєктів, вказує на те, що соціальна інтеграція має вирішальне значення для всіх втручань міжнародних інституцій в економічні галузі та для досягнення сталого розвитку.

Саме тому флагман міжнародних організацій – Світовий банк – надав пріоритет всеохопному відновленню після пандемії COVID-19. Крім того, у нещодавньому кінцевому звіті про поповнення запасів IDA20⁴ акцентовано на інклюзії, у 14 із 41 політичних зобов'язань прямо згадується про її важливість. Нинішня криза – це можливість зосередитися на відбудові більш інклюзивних систем, які

⁴ The International Development Association (IDA) is the part of the World Bank that helps the world's poorest countries. Established in 1960, IDA aims to reduce poverty by providing zero to low-interest loans (called «credits») and grants for programs that boost economic growth, reduce inequalities, and improve people's living conditions.

дають змогу суспільству бути більш стійким до майбутніх потрясінь, зокрема щодо здоров'я, клімату, стихійних лих чи соціальних заворушень.

Соціальна стійкість та залучення розвивається в новому стратегічному напрямку, який зосереджується на створенні можливостей для всіх людей і подоланні глибоко вкорінених системних нерівностей.

Підтримання соціальної стабільності та інклюзії сприяє інклюзивним та стійким суспільствам, де громадяни мають право голосу, а уряди реагують на їхні потреби. Це важливо для підтримки економічного зростання та зменшення бідності не лише сьогодні, а й у майбутньому. Потрібно фокусуватись на людях, їхніх цінностях і прагненнях і водночас зосереджуватись на спільнотах, де вони живуть і працюють. Дуже часто політика інклюзивного та економічного зростання зосереджена на розвитку національних і регіональних урядів або приватного сектору, водночас не приділено достатньо уваги розвитку громад, особливо тих, де проживають маргіналізовані чи вразливі верстви населення, або тих, хто перебуває у конфліктних чи віддалених районах. З огляду на це потрібно впроваджувати загально-суспільний підхід, зосередившись не лише на зміцненні громад, а й на якості їх взаємодії з урядом і приватним сектором. З цією метою потрібно залучати асоціації виробників, приватні суб'єкти та, де це можливо, інституціоналізувати участь громадян. Необхідно створити динамічні громади, в яких усі мешканці матимуть змогу реалізувати свій потенціал, а також бізнес-клімат, який може підтримувати засоби до існування та просування кожного в громаді.

Диверсифікація поняття інклюзії повертає вектор на відчуження расових та етнічних меншин. У Латинській Америці вихідці з Африки у 2,5 рази більше ризують

збідніти. Крім того, експерти вважають, що меншини (такі як вихідці з Африки), ймовірно, більше страждають під час криз, зокрема пандемії COVID-19. Соціальна інклюзія та інтеграція забезпечує, щоб усі групи, незалежно від расової чи етнічної приналежності, мали рівні права на розвиток у соціумі і на заможне життя.

Громадяни відіграють вирішальну роль у процесі формування більш прозорих, підзвітних та ефективних державних інституцій, а також сприяють інноваційним рішенням складних проблем розвитку. Залучення громадян особливо важливе під час криз, таких як пандемія COVID-19, оскільки ефективність зусиль реагування часто залежить від зміни поведінки на мікрорівні.

Таблиця 1

Етапи Світового банку по впровадженню ідей глобальної інклюзивності

Рік здійснення	Назва
2018 р.	Перша Рамкова інтеграція та підзвітність людей з обмеженими можливостями; оголошено про десять зобов'язань Всесвітнього банку щодо прискорення глобальних дій для інклюзивного розвитку осіб з обмеженими можливостями Багатогалузева цільова група з питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (SOGI)
2016–2022 рр.	Гендерна стратегія Світового банку полягає у допомозі країнам і компаніям досягти гендерної рівності як шляху до тривалого скорочення бідності, спільного процвітання та безпеки. Платформи соціальної інтеграції та гендерні платформи були створені Світовим банком як консолідований підхід до соціальної інтеграції. Платформи в Афганістані, Індії, Пакистані, Кенії, Сомалі, Уганді та Ефіопії, зокрема, надають стратегічну підтримку проектним командам із соціальної інтеграції та гендерних питань, спонсоруючи передову технічну та аналітичну роботу, сприяючи інноваціям та обміну знаннями, а також інтегруючи діяльність у діяльність Банку.

Таблиця 2

Інклюзивні проєкти Світового Банку (по країнах)

№ з/п	Країна	Програма реагування	Суть
1.	Перу	Екстрене реагування для венесуельських мігрантів і біженців.	Надання екстреної економічної підтримки, щоб сприяти згладжуванню споживання деяких із найбільш уразливих венесуельських мігрантів і біженців, які постраждали від пандемії COVID-19 у вибраних містах Перу.
3.	Бангладеш	Проєкт реагування на кризу	Зміцнення систем уряду Бангладеш для покращення доступу до основних послуг і підвищення соціальної стійкості населення району Кокс-Базар до катастроф.
4.	Демократична Республіка Конго	Проєкт із запобігання гендерному насильству та реагування на нього	Охоплення 795 000 безпосередніх бенефіціарів протягом чотирьох років і надання допомоги жертвам гендерного насильства, зміна соціальної норми шляхом сприяння гендерній рівності та зміни поведінки через тісне партнерство з організаціями громадянського суспільства.
5.	Індія	«Най Манзіл: освіта та підготовка навичок для меншин»	Покращення завершення середньої освіти та навчання орієнтованих на ринок навичок для цільової молоді з меншин.
6.	Непал	Непальська інтегрована платформа для запобігання гендерному насильству та реагування на нього	Підтримка діяльності щодо розбудови спроможності, яка сприяє підтримці жертв ІЗН, у т. ч. корінних груп та інших вразливих спільнот.
7.	Нігерія	«Нігерія для жінок»	Безпосередній вплив на 324 000 жінок-бенефіціарів через інвестиції у комплексне навчання навичкам, залучення

		фінансових, технічних ресурсів і підтримки політичного діалогу щодо розширення економічних можливостей жінок. Він також спрямований на створення та зміцнення жіночих груп спорідненості, щоби полегшити соціальні мережі та збільшити права жінок та їхню участь в економіці.
8. Панама	Інтегральний розвиток корінних народів	Покращення громадських послуг на територіях корінного населення на основі власних поглядів корінних народів і пріоритетів розвитку, зміцнення потенціалу управління й координації між урядом та органами влади корінного населення на основі поваги культурної ідентичності корінного населення та його способу життя.
9. Папуа-Нова Гвінея	Проект зайнятості міської молоді	Забезпечення міської молоді доходом від тимчасового працевлаштування та підвищення її можливостей працевлаштування.
10. Філіппіни	Національний проєкт CDD	Розширення можливостей громад у цільових муніципалітетах, забезпечення їхньої участі у місцевому врядуванні та надання допомоги щодо розробки, впровадження та керування діяльністю, спрямованою на зменшення бідності.
11. Єгипет	Проект реконструкції терміналу 2 аеропорту Каїру	Перегляд дизайну аеропорту та витрат на покращення заходів щодо доступності, зробивши новий аеропорт зручним для людей з обмеженими можливостями.
12. Гондурас	«Безпечніші муніципалітети Гондурасу»	Запобігання насильству між людьми.

13. Лаос	Друга фаза Фонду скорочення бідності	Покращення доступу до інфраструктури, санітарії та раціонального харчування.
14. М'янма	Національна програма CDD	Охопила понад сім мільйонів бенефіціарів із завершенням понад 18 000 підпроектів у 61 селищі. Громади побудували або відремонтували понад 3300 шкіл, побудували понад 8000 кілометрів пішохідних і під'їзних доріг та заробили понад 6,4 млн оплачуваних людино-днів.
15. Нікарагуа	Проект управління земельними ресурсами	Скорочення часу реєстрації та транзакційні витрати.
16. Нігерія	Проект спільноти та соціального розвитку	Оцінка впливу CSDP показала зниження материнської та дитячої смертності; збільшення охоплення школою та відвідування; зменшення відстані, вартості та часу доступу до води, медичних послуг та електроенергії; збільшення доходів від сільського господарства. Світовий банк схвалив додаткову позику в розмірі 75 млн дол. США для розширення соціального забезпечення та покращення послуг для громад, особливо внутрішньо переміщених осіб, які постраждали від конфлікту на північному сході Нігерії.
17. Перу	Механізм виділених грантів	Підтримання польової діяльності та адміністративного процесу для 88 громад з метою розгляду офіційних претензій до уряду щодо прав власності на землю їхніх предків, досягнувши видачі офіційних прав власності на землю для 14 громад станом на березень 2019 р.

		Крім того, проектом скористалися 56 місцевих громад за допомогою технічної та фінансової підтримки 40 лісогосподарських субпроектів, 10 з яких керують жінки.
18. Сомалі	Проект Спеціального фінансового механізму для місцевого розвитку	Зміцнення державних систем, видимості та легітимності через надання базової інфраструктури та послуг. Зокрема, цей проект підтримує Міністерство фінансів у закупівлі та нагляді за невеликими капітальними грантами, визначеними громадами та новоствореними федеральними землями, а також для зміцнення нової федеральної архітектури в країні, яка виходить із 20-річного конфлікту.
19. В'єтнам	Програма розширення сільської санітарії та водопостачання	Забезпечення вимірних та однакових переваг для сільської санітарії та водопостачання для етнічних меншин у 21 провінції.
20. Центральна африканська Республіка	Проект LONDO	Забезпечує тимчасове працевлаштування вразливих верств населення та полегшує доступ до основних послуг у ЦАР. Цей проект допоможе втричі збільшити кількість бенефіціарів трудомістких громадських робіт, забезпечивши близько 5 мільйонів оплачуваних робочих днів у країні. Проект також безпосередньо підтримує виконання мирної угоди, підписаної у 2019 р.

Соціальна стійкість та інклюзія є (раніше відома як соціальний розвиток) відображають зосередженість на подоланні тривалих бар'єрів для розвитку, посиленні уваги до людей, які позбавлені економічних і соціальних

можливостей, і збільшенні інвестицій в інклюзивне зростання.

Соціальна стійкість це *інклюзивні та стійкі суспільства*, де громадяни мають право голосу, а уряди реагують на їхні потреби. Соціальна стійкість також означає постійне розширення можливостей для всіх людей. Разом з економічною та екологічною стійкістю це вирішально впливає на зменшення бідності та спільне процвітання суспільства.

Основний принцип соціальної стійкості та інклюзії полягає в тому, щоб допомогти людям (*незалежно від статі, раси, релігії, етнічного походження, віку, сексуальної орієнтації чи інвалідності*) подолати перешкоди, які заважають їм повноцінно брати участь у житті суспільства, і підтримати їхні зусилля щодо формування свого майбутнього. Так, співпраця з урядами, громадами, громадянським суспільством, приватним сектором та іншими зацікавленими сторонами дає змогу створити більш інклюзивні суспільства, розширити можливості громадян і сприяє формуванню стійких і мирних спільнот.

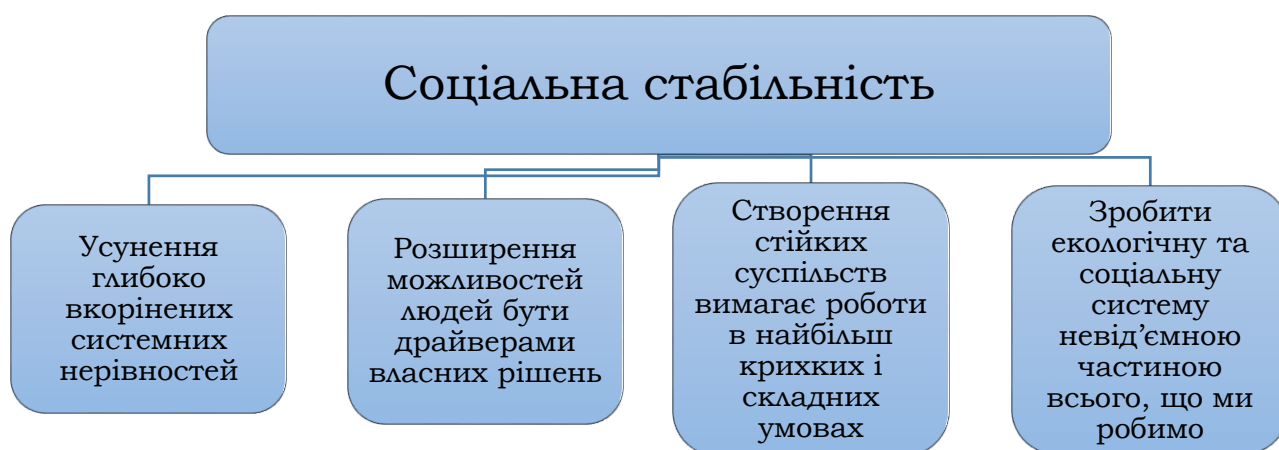

Рис. 2. Базиси соціальної стабільності в контексті інклюзивного підходу

Постійна дискримінація та відчуження найбільш маргіналізованих верств населення негативно впливають як на людей, так і на економіку.

Соціальна стійкість та інклюзія спрямована на збільшення можливостей для всіх маргіналізованих людей повноцінно брати участь у сферах ринку, послуг, технологій і суспільстві. У Панамі, наприклад, це означає співпрацю з корінними громадами та їхніми традиційними лідерами для покращення якості послуг охорони здоров'я, освіти, водопостачання та санітарії. У Сербії проводять дослідження соціально-економічних наслідків ізоляції через сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність.

Для людей, які живуть у найскладніших умовах, зміцнюються стійкість, що надає можливості для розвитку. Це робиться на основі міцних домогосподарств та спільнот, які можуть протистояти розбіжностям, що спричинені конфліктами, насильством і зовнішніми потрясіннями (зміна клімату чи пандемії). Тому більшість операцій зосереджено на розбудові соціальної згуртованості в країнах, які намагаються подолати конфлікти та насильство, щоб вирішити соціальні аспекти зміни клімату. У нестабільних країнах надається підтримка моніторингу, послугам за участю, процесам розбудови миру та примирення, а також цілеспрямованим зусиллям щодо зменшення насильства між людьми.

Близько двох мільярдів людей у світі та половина вкрай бідних людей живуть у країнах, які постраждали від крижкості та конфліктів

Близько двох мільярдів людей у світі (і половина з них вкрай бідні) живуть у країнах, які постраждали від нестабільності, конфліктів і насильства (FCV). До 2030 р. до двох третин надзвичайно бідних людей у світі житимуть в

умовах FCV. З 2007 р. кількість великих громадянських війн зростає втричі. Водночас конфлікти ускладнились у зв'язку з поширенням озброєних груп. У 1950 р. середня кількість збройних угруповань у громадянській війні становила вісім. До 2010 р. вони збільшилися до 14. Ускладнення та поширення насильницького конфлікту сьогодні не сприяє його вирішенню: у той час як конфлікти, які закінчилися в 1970 р., як правило, тривали в середньому 9,6 років, тривалість конфліктів, які закінчилися в 2014 р., становила в середньому 26 років, а тих, що закінчилися в 2015 р. – 14 років. Прямі економічні втрати від насильницького конфлікту приголомшливі. Згідно з даними оцінювання вони становлять 14,3 трлн дол. США, або близько 12,6% світового ВВП.

Внаслідок зростання рівня конфліктів і насильства світ переживає найбільшу за всю історію кризу вимушеного переміщення. У світі налічується понад 82 млн вимушено переміщених осіб, з яких близько 48 млн – внутрішньо переміщені особи. Вимушене переміщення стає дедалі складнішим і тривалішим із значними соціально-економічними наслідками як для спільнот біженців, так і для громад, що приймають. Жінки та діти разом становлять близько 70% усіх вимушено переміщених осіб у світі.

Пандемія COVID-19 привернула увагу до деяких із найбільших проблем у суспільстві. Незважаючи на те, що багато урядів все ще намагаються подолати зростання кількості випадків COVID-19, насильство розпалює кризу в деяких із найбільш нестабільних середовищ світу. Також зростає занепокоєння щодо гендерно-диференційованого впливу пандемії на жінок. Згідно з дослідженнями, карантинне блокування призвело до помітного збільшення

кількості випадків домашнього насильства в усьому світі. Крім цих тривожних тенденцій, COVID-19 чинить новий тиск на національну та місцеву економіку через слабкі державні служби та неспроможність вчасно реагувати.

З огляду на вищесказане необхідно вдосконалювати знання та впроваджувати інновації для ефективного вирішення проблем економічного розвитку в цих складних умовах, у т. ч. інклюзивне надання послуг у контексті незахищеності та крихкості, запобігання міжособистісному насильству та реагування на побічні ефекти конфлікту, зокрема вимушене переміщення. У праці увагу зосереджено **на соціально стійких рішеннях, які мають важливе значення для усунення тривалих перешкод розвитку, таких як відчуження, відсутність права голосу та нерівність.**

Такі зусилля мають покращити ситуаційну обізнаність на рівні країни, а також дадуть змогу командам розробити більш гнучкі, ефективні та інклюзивні заходи запобігання та пом'якшення наслідків, пов'язаних із процесами соціальної нестабільності.

Соціальну згуртованість все більше визнають у політичних та наукових дискусіях як важливий компонент здатності громад долати потрясіння, особливо в контексті FCV, де обмежена спроможність держави часто задовольняє великі нагальні потреби. Операціоналізація соціальної згуртованості на рівні проєкту була складною частково через труднощі в розробці відповідних інтервенцій та вимірюванні впливу.

Крихкість, конфлікти та насильство (FCV) – це критична проблема для розвитку, яка загрожує зусиллям подолання крайньої бідності як у країнах із низьким, так і з середнім рівнем доходу. Передбачають, що до 2030 р. до

двох третин крайньої бідності світу зможуть житимуть в умовах FCV. Крім цього, конфлікти спричиняють 80% усіх гуманітарних потреб.

За останнє десятиліття різко зросли насильницькі конфлікти, і ситуація нестабільності стає все складнішою. З початку пандемії COVID-19 було зроблено кілька невдалих спроб щодо стабілізації в регіонах світу: від Азії та Африки до Латинської Америки та Карибського басейну, а також у Східній Європі.

Останні розробки додають безліч ризиків, що впливають на налаштування FCV, у т. ч. відсутність продовольчої безпеки, зміну клімату, зростання нерівності, демографічні зміни та соціально-економічні наслідки пандемії. За оцінками Світового банку, з початку пандемії COVID-19 ще 20 млн осіб живуть у крайній бідності в країнах, уражених FCV.

Очікується, що до 2023 р. ВВП у країнах, охоплених FCV, буде на 7,5% нижчим за прогнози до пандемії.

Вимушене переміщення є світовою кризою, що збільшується, і її необхідно вирішувати колективними діями. За оцінками, понад 84 млн осіб були вимушено переміщені до середини 2021 р. – до того, як війна в Україні спричинила найшвидше зростання кризи біженців у Європі з кінця Другої світової війни. З них 85% розміщено в країнах, що розвиваються. Приблизно троє з чотирьох біженців були переміщені протягом щонайменше п'яти років. Понад дві третини (68%) усіх біженців у світі прибули лише з п'яти країн.

1.3. Концептуалізація інклюзивного економічного розвитку та гендерні ланцюжки створення вартості

Концепція **інклюзивного економічного розвитку** формується на основі **інклюзивного економічного зростання**, яке досліджувалося в різних наукових працях. Наприклад, Klasen (2010) виокремив дві відмінні характеристики інклюзивного зростання:

- очевидне недискримінаційне економічне зростання
- чітке економічне зростання, спрямоване на зменшення невігідного становища.

Ананд та ін. (2013) припустили, що *інклюзивне зростання* належить як до темпів, так і до розподілу економічного зростання, і що інклюзивність є передумовою для того, щоб економічне зростання було *сталим і ефективним щодо скорочення бідності*. Фурі (2014) запропонував, що *інклюзивне зростання* – це економічне зростання, яке охоплює *справедливість і добробут усіх верств населення*, водночас бідність розглядається або в абсолютних, або у відносних величинах. Баруа та Соні (2015) розглядають *інклюзивне економічне зростання* як його стимулювання, що одночасно зменшує регіональну нерівність доходів. На їхню думку, якщо частка доходу кожного регіону дорівнює частці його населення, то не буде нерівності між регіонами, а отже економічне зростання буде охоплювати регіони в середині країни. Ngerah (2017) припустив, що *інклюзивне економічне зростання* передбачає більш активну участь маргіналізованих людей у процесах

створення багатства замість пасивної участі в традиційній концепції зростання на користь бідних. Кабеза-Гарсія, Дель Бріо та Осканоа-Вікторіо (2018) вважають, що інклюзивне економічне зростання вказує на те, що зростанню та розвитку країни сприяє залучення всіх громадян. Водночас у деяких дослідженнях розглянуто статус-кво, детермінанти та наслідки інклюзивного зростання за допомогою різних вибірок або методологій. Але ці спроби переважно базуються на відносно розпливчастих концепціях (Wang and Wang 2020).

Незважаючи на незначні відмінності у визначеннях інклюзивного економічного зростання, вони мають дві спільні риси, які критикували в останній літературі.

По-перше, для інклюзивного зростання чи інклюзивного економічного зростання увага зосереджується **на результатах економічного зростання (збільшення ВВП або ВНД)**. Як зазначають Гупта, Поу та Рос-Тонен (2015), така концепція зосереджена тільки на показниках економічної ефективності, тому вона не в змозі адекватно охопити численні виміри бідності. Вона також більше стосується абсолютної бідності, ніж відносної, і тому її неможливо використовувати для аналізу локальних і глобальних факторів нерівності.

По-друге, з точки зору соціальної інклюзивності, більшість вищезазначених концепцій непослідовні щодо пояснення компонентів соціальної інклюзивності, а **підходи до вимірювання ступеня інклюзивності відрізняються залежно від критеріїв вимірювання** (Prada and Sánchez-Fernández 2019).

Щодо критичних зауважень, то

- по-перше, необхідно розширити сферу інклюзивного зростання, щоб охопити вклади та процеси зростання

(de Naan 2015). У контексті економічного розвитку це означає переміщення акценту з економічного зростання на його потенціал.

- По-друге, концептуальна основа інклюзії, яку розробив Джонстон (2022), здатна пояснити, як концепцію інклюзивності можна використовувати для досягнення бажаних результатів інклюзивного розвитку.

Порівняно з ідеєю інклюзивного економічного зростання, інклюзивний економічний розвиток – зосередження на потенціалі, а не на результатах економічного зростання. Водночас він розглядає соціальну інклюзивність від універсальної, множинної, соціальної та реляційної включеності. З огляду на те, що ця концепція більш конкретизована та краще відображає важливість довгострокової стійкості й колективного добробуту, пропонується концептуальний перехід від інклюзивного економічного зростання до інклюзивного економічного розвитку.

Наскільки нам відомо, це перше дослідження, у якому формально концептуалізовано інклюзивний економічний розвиток. Незважаючи на те, що вказаний термін згадувався в деяких попередніх дослідженнях, його точного визначення немає, а також не розроблено порівняльного аналізу різних відповідних понять. Таким чином, ми спробували дати визначення інклюзивного економічного розвитку, розширивши дефініцію інклюзивного економічного зростання Кабези-Гарсія, Дель Бріо та Осканоа-Вікторіо (2018). На нашу думку, **інклюзивний економічний розвиток** – сприяння економічному зростанню країни за допомогою внеску усіх громадян, у т. ч. всіх важливих груп суспільства. Окрім розширення концепцій інклюзивного зростання та інклюзивного економічного зростання, **інклюзивний економічний розвиток** також

можна розглядати як підконцепцію інклюзивного розвитку, оскільки це один із аспектів, які становлять інклюзивний розвиток, навіть у контексті різних теоретичних рамок або дослідницьких перспектив (Rauniyar and Kanbur 2010; Johnstone 2022; Pouw and Gupta 2017).

За останні 20 років дедалі більше виникає досліджень про гендерні ланцюжки створення вартості, тобто увагу зосереджено на врахуванні гендерної нерівності, з якою стикаються жінки, у концептуалізації та теоретизуванні ланцюгів створення вартості [USAID (Агентство США з міжнародного розвитку), 2009; Riisgaard та ін., 2010; Будна, 2011; Коулз і Мітчелл, 2011; Фарнворт, 2011; Фарнворт та ін., 2015; Лавен і Пайберн, 2015; FAO (Продовольча та сільськогосподарська організація), 2016; Рос-Тонен та ін., 2019]. По-перше, підхід до ланцюга створення вартості з урахуванням гендерної проблематики аналітично підвищує видимість ролей чоловіків і жінок у різних сегментах ланцюга, а також гендерно-специфічних бар'єрів для входу та можливостей для участі й розвитку.

Наприклад, до таких перешкод належать:

- низький доступ до ринків через культурну відокремленість жінок (Farnworth, 2011; Waithanji та ін., 2013),
- зниження контролю над доходами з боку жінок через посилення комерціалізації (Ньюкі та ін., 2011),
- відсутність доступу до технологій [FAO (Продовольча та сільськогосподарська організація), 2011].

Бар'єри визначають рівень входження в ланцюжки створення вартості та здатність суб'єкта конкурувати з іншими. Це дає змогу зрозуміти, як функціонують різні ланцюжки вартості та рівень можливостей для різних учасників цього ланцюга.

По-друге, гендерна динаміка також відіграє важливу роль у розумінні стратегій ланцюжка створення вартості [FAO (Food and Agriculture Organisation), 2011; Фарнворт, 2011; Njuki та ін., 2011; Waithanji та ін., 2013]. Гендерна динаміка стосується відносин і взаємодії між жінками та чоловіками [USAID (Агентство США з міжнародного розвитку), 2009]. Цю динаміку можна відобразити, проаналізувавши масштаби та участь (груп) жінок і чоловіків у ланцюгах (Коулз і Мітчелл, 2011). На рівні домогосподарства та громади гендерна динаміка формує взаємодію між окремими особами та громадою, що впливає на ланцюжок створення вартості. Тобто культурні норми домогосподарства та спільноти щодо ролей чоловіків і жінок впливають на поведінку людей, відповідно їх взаємодія в ланцюжку створення вартості також впливає на динаміку цього ланцюга створення вартості. Крім того, щодо участі та прийняття рішень, то гендерна динаміка впливає на управління та управління ланцюгом створення вартості. Тобто в гендерно-нейтральних суспільствах в системі управління домінують чоловіки, які очолюють процес ухвалення рішень, оскільки вони більш впливові, ніж жінки. Дослідження про ланцюжки створення вартості з урахуванням гендерних аспектів по-новому розкривають теорію ланцюга вартості, оскільки вона окреслює вплив культурних норм на формування відносини влади між обома. Зосереджуючись на цих гендерних питаннях, у наукових працях вказано особливе становище та роль жінок у ланцюжку вартості та наголошено на обмеженому рівні залучення жінок на однакових засадах порівняно з рівнем залучення чоловіків.

Проте, навіть якщо такі дослідження стосуються конкретного контексту щодо ролі гендерної нерівності в

ланцюжку створення вартості, то в них не розглянуто обмеження ресурсів і умови неформального життя жінок і чоловіків, залучених до ланцюгів створення вартості. Крім того, у таких наукових працях конкретно не розглядається популяція нижньої частини піраміди (BoP) у ланцюжках доданої вартості. Відповідно популяцію платіжного балансу в ланцюжках створення вартості з точки зору гендерної нерівності потрібно вивчати на основі інклюзивного підходу. З огляду на це, для досягнення ЦСР політики, заходи розвитку та підприємства повинні залучати всіх, у т. ч. населення BoP. Таким чином, відсутність відповідного підходу до усунення гендерної нерівності, з якою стикаються жінки та чоловіки з бідними ресурсами в ланцюжках доданої вартості, – основна прогалина, яку ще потрібно заповнити. Для цього необхідно застосувати більш інклюзивний підхід до теорії ланцюжка вартості, що сприятиме інклюзивному розвитку.

Ця цифра вказує на масштаби інклюзивного підходу до ланцюжків вартості, який ґрунтується на гендерно чутливій інтерпретації «археології знання» Фуко в гуманітарних науках, згідно з нею: «людина існує настільки, наскільки вона живе, говорить і виробляє. Вона – жива істота, яка росте, виконує функції та має потреби, яка бачить відкриття простору, рухомі координати якого перетинаються в ньому, загалом, її тілесне існування наскрізь переплітає її з рештою живого світу, оскільки вона виробляє предмети та інструменти, обмінює речі, які їй потрібні, організовує цілу мережу циркуляції, по якій тече те, що вона може спожити, і в якій вона себе визначає як проміжну стадію, вона постає у своєму існуванні негайно переплетена з іншими; нарешті, оскільки вона має мову, то може створити для себе цілий символічний всесвіт, у

якому вона має зв'язок із своїм минулим, із речами, іншими людьми, і на основі якого вона однаково здатний побудувати щось на зразок сукупності знань (зокрема, це знання про себе...)» (Фуко, 1972, стор. 383).

Аналогічно цьому визначенню, ланцюжок вартості – живий процес або система, яка живе, говорить і виробляє. Таким чином, ланцюжок вартості зростає, виконує функції та має потреби; ця ідея схожа на систему, яку визначили Брессі та Конкуйт (2008), але відрізняється тим, що вона орієнтована не лише на отримання прибутку чи ринкову орієнтацію, чи конкурентоспроможність. Така система функціонує, щоб дати змогу всьому ланцюжку жити, комунікувати та виробляти в часі та просторі. Отже, ланцюжок створення вартості дієвий, якщо кожен компонент тривалий час виконує свою роль. Відповідно до вищевказаної теорії виокремлюють такі компоненти, як:

- жива діяльність (функціональний аспект),
- комунікативна продуктивність (розмовний аспект),
- ефективна продуктивністю (виробничий аспект) системи.

По-перше, ланцюжок вартості функціонує, коли наявні його існуючі компоненти – фізичні елементи, у т. ч. зацікавлені сторони (люди) та інші фізичні об'єкти (інфраструктура, виробничі майданчики, складські приміщення, магазини, дороги, обладнання, матеріали та худоба). У здоровому людському тілі такі (автономні) елементи взаємодіють, щоб зберегти його життєдіяльність і рости з часом без будь-якої конкуренції між собою; вони співпрацюють і об'єднуються. Аналогічно, що всі елементи ланцюжка створення цінності так само важливі, як і ті, що знаходяться в організмі людини, оскільки жоден з них не може бути виключений або маргіналізований іншими з

будь-якою метою; вони індивідуально необхідні для того, щоб увесь ланцюжок створення вартості був живим і працював. Таким чином, зацікавлені сторони індивідуально й колективно визначають інші компоненти ланцюга та впливають на форму й динаміку ланцюжка створення вартості. Відповідно, зацікавлені сторони можуть бути приєднані до нервової системи, яка впорядковує та регулює завдання інших компонентів у ланцюжку створення вартості. Таким чином, соціально-економічні характеристики зацікавлених сторін (індивідуальні та колективні агентства й можливості) значно впливають на форму та динаміку ланцюжка створення вартості. Процес зростання або розвитку в ланцюжку створення вартості залежить від здатності кожного компонента виконувати власну функцію як необхідну умову для підтримки життєдіяльності ланцюга створення вартості.

По-друге, так само, як говорить людина, комунікують і ланцюжки вартості. Мова ланцюжка створення вартості належить до системи комунікацій, яка використовується всередині та ззовні; ланцюжок вартості має внутрішнє та зовнішнє середовище, яке взаємодіє з часом. Внутрішня комунікація подібна до того, як компоненти людського тіла спілкуються між собою, створюючи взаємопов'язану комунікаційну та інформаційну систему. Наприклад, інформаційні та мережеві системи, які зацікавлені сторони використовують в ланцюжку створення вартості, – інформація, послуги та потоки послуг між подібними компонентами та іншими компонентами ланцюга. Ланцюжок створення вартості також комунікує зі своїм зовнішнім середовищем, що складається з інших ланцюжків створення вартості та природних середовищ (малих та / або великих масштабів), пов'язаних із ризиками зміни клімату або

проблемами забруднення. Таким чином, виникає припущення, що стале внутрішнє та зовнішнє середовище позитивно впливає на комунікативну ефективність, а також на вигоди від участі в ланцюжку створення вартості.

По-третє, з огляду на те, що людина виробляє продукти для задоволення своїх потреб і забезпечення своїх функцій, передбачається, що ланцюжок вартості також виробляє товари та послуги. Функції в ланцюжку вартості стосуються всіх видів діяльності ньому. Портер визначив п'ять основних функцій у ланцюжку та чотири допоміжні види діяльності в людино орієнтованому підході до ланцюжка створення вартості. (а) Основні функції ланцюга створення вартості – це вхідна логістика, операції, вихідна логістика, маркетинг і продажі та послуги, а допоміжні це закупівлі, технології, управління людськими ресурсами, інфраструктура та культура (Porter, 1985). (b) Потреби ланцюжків вартості виокремлено на основі теорії Маслоу про потреби живих істот у «ієрархії основних потреб» (Maslow, 1943).

Інклюзивний бізнес

Концепція інклюзивного бізнесу (ІВ) закріплена в дискусії між двома епістемологічними позиціями:

- підходом, що базується на ресурсах,
- підходом культурного когнітивізму (Likoko and Kini, 2017).

Ресурсний підхід вивчає потенційні ресурси або внутрішні можливості фірми, які становлять основу її конкурентної переваги (Wernerfelt, 1984; Sullivan, 1998). Таким чином, фірма діє, коли вона здатна ефективно об'єднати свої обмежені ресурси для досягнення максимального результату (максимізація прибутку).

Однак такий підхід спрямований винятково на бідні верстви та ще більше поглиблює нерівність серед

населення. Водночас фірми, які дотримуються принципу культурного когнітивізму, намагаються вирішити такі обмеження (Penrose, 1959; Nooteboom, 2006). Дійсно, згідно з другим підходом необхідно залучити місцеве населення та громади до ведення бізнесу (Sullivan, 1998), відповідно, інклюзивні бізнес-моделі мають бути спрямовані на залучення спільнот з низьким рівнем доходу в бізнес-ланцюжок створення вартості через задоволення потреб зацікавлених сторін, сприйняття та пристосування продукту до цільового ринку (Golja and Požega, 2012).

На жаль, проблема інклюзивного бізнесу пов'язана з його операціоналізацією. У науковій літературі відомі різні позиції практиків і вчених, незважаючи на те, що всі визнають, що інклюзивний бізнес має бути спрямований на малозабезпечені та маргіналізовані групи населення (Likoko and Kini, 2017). З одного боку, наукові дискурси щодо інклюзивного бізнесу підтримують залучення населення BoP до бізнесу з метою подолання бідності (Prahalad and Ramaswamy, 2004; London and Hart, 2011). Наприклад, науковці однієї школи стверджують, що інклюзивність передбачає створення позитивного впливу на розвиток за допомогою економічно життєздатних бізнес-моделей, які не призводять до негативних екологічних наслідків у короткостроковій та довгостроковій перспективі (Wach, 2012). Інші дослідники переконані, що відхід інклюзивного бізнес-підходу від виняткової уваги до отримання прибутку дає йому потенціал замінити програми розвитку (Wach, 2012). Таким чином, інклюзивний бізнес розглядається як «стійкі бізнес-рішення, які виходять за рамки філантропії та розширюють доступ до товарів, послуг і можливостей життєдіяльності для спільнот з низькими доходами комерційно життєздатними способами»

(Bonnell and Veglio, 2011, p. 2). Інша група вчених вважає, що інклюзивний бізнес – це врахування людської гідності або міркувань щодо прав людини в бізнесі через: (а) захист від зловживань третіми сторонами, (б) повагу до прав людини та (в) доступ місцевих жителів до засобів правового захисту (Іоанну та Серафеїм, 2012; Сопов та ін., 2014). Таким чином, бізнес-модель вважається інклюзивною, якщо вона довговічна, справедлива, ефективна, адаптована та викликає довіру.

З іншого боку, більшість інклюзивних бізнес-моделей від спільнот практиків зосереджені на залученні ВоР (ЮНКТАД, 1999; ПРООН, 2010; Дітріх та Бауер, 2013; Нагіб та ін., 2013; Петкоскі, 2014; Лікоко та Кіні, 2017), оскільки бідні – це працівники, виробники, власники бізнесу та / або споживачі доступних товарів і послуг (ПРООН, 2010; Нагіб та ін., 2013). З цієї точки зору, ІВ – вважається бізнесом, який інтегрує дрібних власників / дрібних виробників / працівників на ринки із взаємною вигодою для бідних верств населення та бізнес-спільноти, що водночас дає змогу подолати бідність та створити продовольчу безпеку. Таке залучення – це обов’язок не лише компанії, а й виробників, державного сектору, покупців та неурядових організацій [FAO (Food and Agriculture Organisation), 2015].

Згідно з дискурсами щодо інклюзивного бізнесу як практиків, так і науковців (Likoko and Kini, 2017), **інклюзивний бізнес має бути пов’язаний з інклюзивним розвитком** (Gupta та ін., 2015). Таким чином, теоретична позиція відкидає ідею, що фірми чи корпорації це основний рушій бізнесу в тому сенсі, що вона включає лише платіжну сукупність як постачальників сировини, працівників або простих розподільників ресурсів (Likoko

and Kini, 2017); водночас визнає підхід до прав людини, коли населення ВоР отримує вигоду від взаємовигідного бізнесу і не залучається негативно (Hart, 2007; Sopov et al., 2014). Таким чином, **інклюзивний бізнес повинен прагнути забезпечити підприємствам і бідним громадам стабільні засоби для існування** (Naguib et al., 2013), і компанії не мають бути єдиними рушійними силами цих бізнес-моделей [FAO (Продовольча та сільськогосподарська організація), 2015]. Втім, такі бізнес-моделі, як правило, менше приваблюють інвесторів капіталу, які переважно не схильні до ризику [Bannick et al., 2015; FAO (Food and Agriculture Organisation), 2015], тому виникає потреба в *альтернативному механізмі фінансування, щоб гарантувати сталість такої бізнес-моделі.*

Гендерна обізнаність у бізнесі

Розуміння інклюзивного бізнесу все ще узагальнене, оскільки не розглянуто конкретні питання щодо проблем гендерної нерівності у веденні чи заснуванні бізнесу. Дійсно, у науковій літературі виявлено, що чоловіки та жінки-підприємці стикаються з різними реаліями у сфері бізнесу. З огляду на це необхідно більш детально проаналізувати проблематику гендерної нерівності в організації бізнесу.

Стать у бізнесі

У бізнесі гендер належить до ролей, поведінки, діяльності та атрибутів, які в даному суспільстві в певний час відповідають чоловікам і жінкам. Крім соціальних атрибутів і можливостей, пов'язаних із буттям чоловіка та жінки, а також стосунків між жінками та чоловіками та між дівчатами та хлопцями, гендер також стосується стосунків між жінками та чоловіками. Ці атрибути, можливості та стосунки соціально сконструйовані та засвоєні через процеси соціалізації. Вони змінюються в контексті та часі.

Стать визначає, що очікується, дозволяється та цінується в жінці чи чоловікові в певному контексті (Довкілля ООН, 2019 р., с. 695).

Підхід до вивчення інклюзивного бізнесу з урахуванням гендерної проблематики охоплює 5 аспектів.

По-перше, ставиться під сумнів домінування максимізації прибутку як єдиного мотиву для залучення до бізнесу. Наприклад, врахування гендерних факторів у підприємництві нівелює визначення підприємців як «раціональних грошових» осіб, які прагнуть максимізації фінансового прибутку (West and Zimmerman, 1987; Vossenbergh, 2016). Окрім прибуткових стимулів для участі в бізнесі, соціальні стосунки та психологічні аспекти добробуту (Pouw and Kini, 2016; Pouw, 2017), зокрема самооцінка, необхідні для соціальних відносин або для того, щоб відчувати себе соціально корисним.

По-друге, згідно з цим підходом, підприємці – це особи, які приймають рішення, з незбалансованим розподілом «повноважень, ресурсів і відповідальності за оплачувану та неоплачувану роботу» (Воссенберг, 2016, ст. 11).

По-третє, він розглядає підприємців як «соціально вкорінених людей, які мають стать, тіло, клас, вік, сім'ю, релігію та етнічну приналежність і живуть у певному історичному, соціальному, економічному та географічному контексті» (Brush et al., 2009; Воссенберг, 2016, ст. 12). Таким чином, з гендерної точки зору не лише мікроекономічні фактори впливають на можливості жінок брати участь у бізнесі (Воссенберг, 2016, стор. 12), а й макрофактори, такі як інститути (Acemoglu and Robinson, 2012; Sen, 2015), і «різні типи жінок-підприємців можуть мати різні практичні або стратегічні потреби» (Воссенберг, 2016, с. 12).

По-четверте, гендерна лінза дає змогу визначити, як соціальна ідентичність, у т. ч. вік, стать, здоров'я та релігія, можуть впливати на підприємців, і пояснити нерівність (Воссенберг, 2016, стор. 12).

По-п'яте, у контексті гендерного погляду на інклюзивний бізнес розрізняють принаймні два типи підприємців: тих, що орієнтовані на **виживання та зростання** (див. Воссенберг, 2016), і тих, які базують свою діяльність на **необхідності та можливостях** (Fuentelasz та ін., 2015; Zoumba, 2018). З одного боку, підприємці, які спрямовують свою діяльність для виживання чи потреби – це (1) ті, у кого невеликий або відсутній намір / мотивація розвивати або розширювати свій бізнес (Hurst and Pugsley, 2011); (2) залучені до низькоякісної підприємницької діяльності або підприємницької діяльності для існування, що мотивована необхідністю (Schoar, 2010; Fuentelasz et al., 2015); і (3) які створюють робочі місця для власників (Reynolds, 2010; Hurst and Pugsley, 2011). Їм важко поєднувати свій бізнес із неоплачуваними обов'язками по догляду, чи заробити достатній рівень доходу, щоб задовольнити потреби домогосподарств (Karim, 2001; Berner et al., 2012; Vossenber, 2016). Основна причина, чому й надалі займаються бізнесом підприємці виживання (SE), полягає в тому, що вони не мають можливостей, свободи або розширюють свій бізнес за межі власних трудових і управлінських можливостей (Berner et al., 2012; Vossenber, 2016). Таким чином, така підприємницька діяльність дає мало переваг суспільству загалом (Баумол, 1990). Однак такі підприємці становлять значну частину бізнесу. Наприклад, 31 і 37% стартапів (підприємств, що зароджуються), зареєстрованих у Гані та Нігерії, відповідно, були підприємцями з необхідності та не мали наміру

розвивати свій бізнес (Xavier et al., 2013, p. 60). Отже, політика розвитку підприємництва часто неефективна, оскільки вона не визнає того факту, що підприємці, які вижили, не обов'язково мають амбіції зростання (Vossenbergh, 2016). З іншого боку, підприємці, які орієнтовані на зростання або створюють можливості: (а) займаються більш продуктивним та трансформаційним підприємництвом; (б) мають тенденцію до впровадження інновацій, створюючи нові продукти, процеси та робочі місця; і (в) розширюють податкову базу для уряду (Sobel, 2008; Hurst and Pugsley, 2011; Fuentelasz et al., 2015). У науковій літературі окреслено основні чинники, що сприяють зростанню бізнесу (переходу від орієнтації на виживання до зростання), які закладені в теорії інституцій (North, 1990) і політиці інклюзивного розвитку (Sen, 2015). Згідно з такими дослідженнями фундаментальні детермінанти зростання підприємства є політичними (регуляторними), такими як інститути, які заохочують бізнес до розвитку (North, 1990; Acemoglu, 2009; Khan, 2010; Sen, 2015).

Інститути та підприємництво

Підприємництво та бізнес розвиваються в інституційному середовищі, яке сприяє для бізнесу. «Інститути стосуються регуляризованих моделей взаємодії, за якими суспільство організовує себе: правил, практик і конвенцій, які структурують людську взаємодію» (UN Environment, 2019 p. 698). Вони також можуть бути «правилами гри або, більш формально, створеними людьми обмеженнями, які формують людську взаємодію» (North, 1990, p. 3). Таким чином, інституції можуть потенційно формувати суспільний вибір щодо технології та накопичення (капіталу) (Acemoglu, 2009). Відповідно, вони охоплюють право,

соціальні відносини, права власності та системи володіння, норми, переконання, звичаї та кодекси поведінки, водночас вони можуть бути «формальними (очевидними, письмовими, часто мають санкцію держави) або неформальними (неписані, неявні, мовчазні, взаємоузгоджені та прийняті)» (UN Environment, 2019, ст. 698). У підприємницьких дебатах вагомі докази підтверджують думку про те, що інститути мають важливий вплив на створення, виживання та зростання підприємств (Eesley та ін., 2018; Chowdhury та ін., 2019).

По-перше, інституції впливають на якість і кількість підприємництва на чотирьох рівнях (Chowdhury et al., 2019). Перший рівень складається з неформальних інститутів країни, які закріплені в суспільстві та охоплюють звички, звичаї та вірування (Bruton та ін., 2010; Eesley та ін., 2018; Chowdhury та ін., 2019). Дійсно, неформальні інституції спочатку впливають на «вибір індивідів бути підприємцями, галузі та сектори, в які вони ввійдуть, і відповідні стратегії, які вони розглядатимуть» (Eesley et al., 2018, р. 395). Навпаки, «норми різних зацікавлених сторін», виражені в термінах прийнятих «стратегій», впливають на фірми (Pache and Santos, 2010; Eesley et al., 2018, р. 395). Неформальні інститути відіграють важливу роль, особливо коли виникають інституційні пустоти (Mair та ін., 2012). Так відбувається, наприклад, коли виникають суперечки щодо правильних дій, що призводить до «формування неформальних норм і санкцій, які дозволяють розвивати функціональні ринки» (Eesley et al., 2018, р. 395).

Другий рівень складається з офіційних регуляторних установ країни (Eesley et al., 2018; Chowdhury et al., 2019), які можуть зменшити невизначеність і ризик, пов'язаний з підприємницькою діяльністю (Smallbone and Welter,

2012). У дослідженнях виявлено докази впливу формальних інститутів, вбудованих у норми права. Дійсно, офіційні інституції впливають на підприємництво, особливо на кількість підприємництва (North, 1990; Eesley et al., 2018). Наприклад: (1) спрощення «процедур отримання ліцензій і дозволів на заснування нових фірм збільшує створення підприємств» (Klapper et al., 2006; Eesley et al., 2018, p. 394); (2) зменшення державного регулювального тягара зумовлює збільшення рівня входження в бізнес (Levie and Autio, 2011). Проте офіційні інституції можуть негативно впливати на підприємництво, якщо вартість дотримання правил висока (Klapper et al., 2006). Наприклад, сплата екологічних податків призводить до екологічної орієнтації підприємницьких підприємств, що може дорого коштувати деяким підприємцям з меншим рівнем доходів (Hirsch та ін., 2017).

Третій рівень інституційного впливу – це управління розподілом ресурсів у країні (Chowdhury et al., 2019). Наприклад, деякі науковці показали, що підприємницька діяльність дуже чутлива до змін у стабільності уряду, внутрішніх і зовнішніх конфліктів, етнічної напруги, боротьби з корупцією та норм права (Gholipour and Tajul, 2012).

Останнім рівнем інституційного впливу є розподіл ресурсів, формується на основі перших трьох рівнів (Chowdhury et al., 2019). Наприклад, «якість інституційного середовища впливає на ставлення, мотиви та здатність підприємця мобілізувати ресурси» (Reynolds, 2010; Chowdhury et al., 2019, p. 54); і «формує правила гри, що впливає на якість підприємництва» (McMullen et al., 2008; Chowdhury et al., 2019, p. 54–55).

По-друге, на основі досліджень виявлено, що інституції є інтерактивними та динамічними з часом (Eesley et al., 2018; Chowdhury et al., 2019). Це вказує на те, що взаємодія неформальних інститутів більш сильна або впливовіша порівняно з формальними інститутами з точки зору кількості підприємництва. Дійсно, зміни в офіційних інститутах, що спрямовані на стимулювання підприємництва, можуть виявитися невдалими через «наслідки неформальних інституційних сил, спрямованих на пошук легітимності» (Eesley et al., 2018, р. 395). Неформальні інститути формують поведінку фірми, якщо вони не поєднуються з формальними інститутами, оскільки «нормативні та культурні в когнітивні елементи забезпечують соціальну структуру, в якій відбувається підприємство» (Eesley et al., 2018, р. 396). Крім того, неформальні інституції надзвичайно впливові, оскільки замість того, щоб «нав'язуватися особам політиками, вони сприймаються як належне» соціальними та культурними нормами, які вкорінені в постійні соціальні відносини» (Толберт і Цукер, 1983; Eesley et. al., 2018, стор. 396).

По-третє, згідно з дослідженнями підприємництво значно впливає на інституції (Chowdhury et al., 2019) як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі (Samadi, 2019) щодо «рівня економічного розвитку країн» (Chowdhury та ін., 2019 р., ст. 55; Самаді, 2019 р.). Так, «підприємці є важливим джерелом інституційних змін, особливо в країнах, що розвиваються» (Samadi, 2019, р. 3). Наприклад, оскільки «інститути впливають на індивідуальну поведінку, з часом підприємці також виявляють ініціативу щодо зміни інституцій, які їм вигідні» (Chowdhury et al., 2019, р. 54). Таким чином, у результаті

теоретичної дискусії зроблено висновок про «двосторонній» зв'язок між інституціями та підприємництвом (Chowdhury et al., 2019, p. 53), особливо в «інноваційних країнах і в довгостроковій перспективі» (Samadi, 2019, p. 11).).

Незважаючи на актуальність обговорення цієї теми, все ще не чітко визначено, які та як інституційні фактори обумовлюють орієнтацію на зростання як на рівні фірми, так і на рівні країни, особливо якщо враховувати гендерну точку зору для підприємництва в країнах з низьким рівнем доходу.

РОЗДІЛ 2

ГЛОБАЛЬНІ ДИСБАЛАНСИ І ЇХ ВПЛИВ НА ІНКЛЮЗИВНУ ЕКОНОМІКУ

2.1. Глобальні кліматичні кризи та кліматична міграція

Це означає визнання того, що зміна клімату не лише становить загрозу, завдаючи миттєвої шкоди людям та інфраструктурі, це також довгострокова небезпека, яка може повільно дестабілізувати суспільства та економіку. Візьмемо, наприклад, підвищення рівня моря. За останні 30 років кількість людей, які живуть у прибережних районах з високим ризиком підвищення рівня моря, зросла зі 160 мільйонів до 260 мільйонів, 90 % з яких є вихідцями з бідних країн, що розвиваються, і малих островних держав. Ця ситуація погіршується, оскільки кліматичні ризики взаємопов'язані та можуть спричинити ефект доміно. Наприклад, коли температура в країні підвищується, це може знизити наявність і якість води, що веде до зростання поширення хвороби та підвищеної імовірності посухи, що призведе до неврожаю, а це в свою чергу – до зменшення доходів і запасів їжі.

Цей ефект доміно був відчутний у Сирії, де опустелювання колишніх родючих сільськогосподарських угідь між 2006 і 2010 роками призвело до різкого падіння врожайності, 800 000 людей втратили дохід і 85% худоби в

країні загинуло. Оскільки люди втратили засоби до існування, ціни на продовольство зросли, і 1,5 мільйона сільських робітників переїхали до міста, щоб знайти роботу. Ті, хто залишився в бідності, були легкою мішенню для вербувальників з Ісламської держави.

Це не єдині фактори, які призвели до громадянської війни в Сирії, ключову роль у цьому зіграли Арабська весна та суворі обмеження з боку сирійського уряду. Але суспільні проблеми, викликані зміною клімату, спрацювали на загострення існуючої напруги. Результатом став конфлікт, який спровокував найгіршу у світі кризу біженців за останні десятиліття: близько 6,6 мільйонів сирійців (приблизно чверть населення) були змушені покинути свою країну. Досвід Сирії, на жаль, не є чимось незвичайним, оскільки існує **сильна кореляція між країнами, найбільш уразливими до зміни клімату, і країнами, які переживають конфлікт або насильство**. Відповідно до звіту УВКБ ООН «Глобальні тенденції вимушеного переміщення 2020 року», 95% усіх переміщень через конфлікт у 2020 році відбулися в країнах, уразливих або дуже вразливих до зміни клімату (рис. 2.1., табл. 2.1).

Позитивним моментом є те, що міжнародні уряди починають визнавати кліматичну міграцію як проблему, яку необхідно вирішити. У листопаді 2021 року президент США Джо Байден оприлюднив Звіт про вплив зміни клімату на міграцію – у звіті Білого дому вперше уряд **США офіційно визнав виявили зв'язок між зміною клімату та міграцією**.

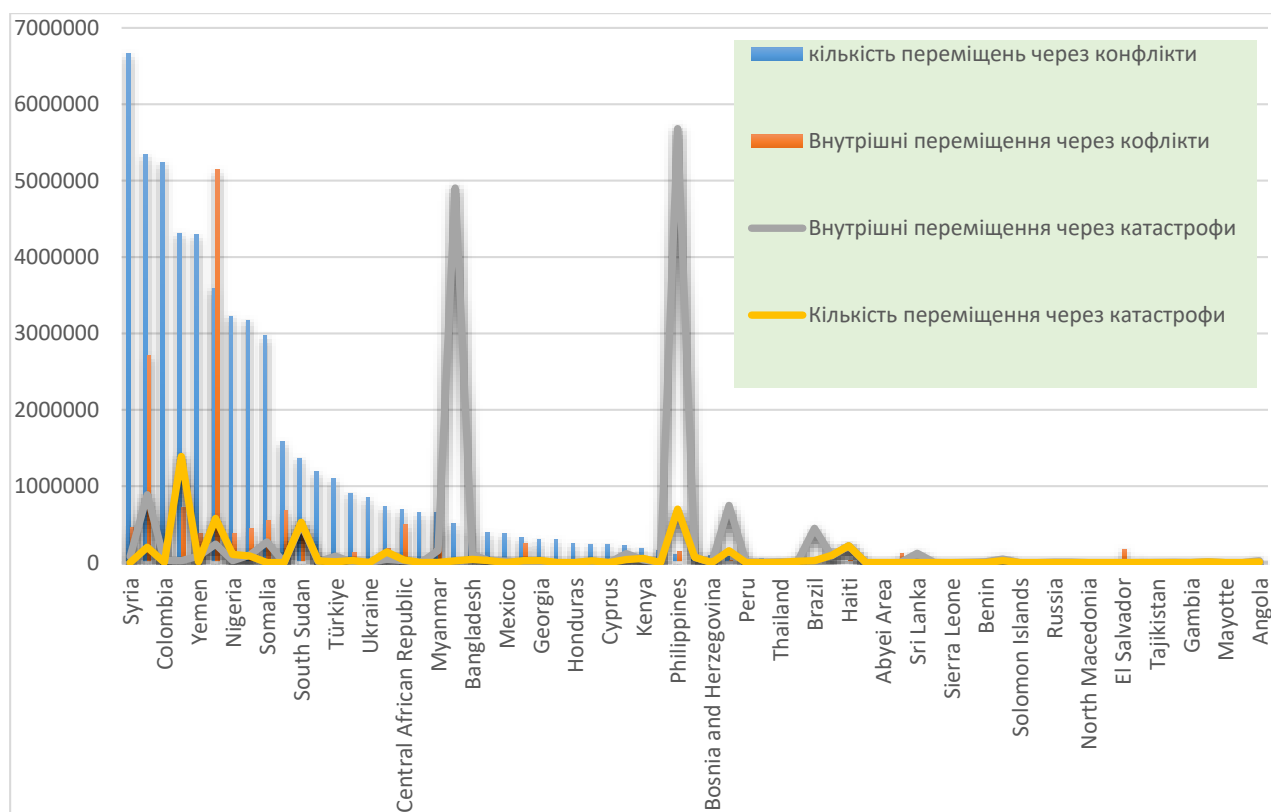

Рис. 2.1. Країни з найбільшою кількістю переміщень через конфлікти та стихійні кризи, 2021

Джерело: складено автором

Таблиця 2.1

Топ країни з переміщень через конфлікти та кліматичні кризи, 2021

Країна	Кількість переміщень через конфлікти	Внутрішні переміщення через конфлікти	Внутрішні переміщення через катастрофи	Кількість переміщення через катастрофи
Ефіопія	3589000	5142000	240000	579000
Дем. Республіка Конго	5339000	2712000	888000	201000
Афганістан	4314000	723000	25000	1390000
Буркіна Фасо	1580000	682000		
Сомалі	2968000	549000	271000	
Центрально-африканська Республіка	692000	496000	24000	36000
Сирія	6662000	456000	79000	
М'янма	649000	448000	158000	1400
Судан	3175000	442000	99000	85000

Південний Судан	1369000	429000	506000	527000
Ємен	4289000	377000	84000	11000
Нігерія	3228000	376000	24000	107000
Малі	326000	249000	6000	24000
Мозамбік	735000	187000	44000	138000
Сальвадор		175000	550	
Філіппіни	108000	140000	5681000	700000
Колумбія	5235000	134000	32000	1400
Камерун	909000	131000	1800	28000
Палестина	12000	118000	30	
Нігер	224000	110000	118000	40000
Ірак	1187000	57000	9400	20000
Киргизстан		46000	120	
Чад	392000	42000	24000	24000
Мексика	379000	29000	19000	23
Індонезія	73000	27000	749000	155000
Бразилія	21000	21000	449000	26000
Гаїті	17000	20000	220000	220000

Джерело: складено автором

У звіті визнається, що кліматична міграція може мати значні наслідки для міжнародної безпеки, нестабільності, конфліктів і геополітики. І це вимагає розробки стратегій, які дозволили б гуманно, безпечно та проактивно керувати кліматичними міграційними потоками.

Оскільки глобальні викиди вуглецю продовжують зростати, зміна клімату сприяє гуманітарним кризам і циклам переміщення по всьому світу. Понад 70% біженців і внутрішньо переміщених осіб у світі походять із найбільш вразливих до клімату країн. Вони будуть одними з перших, хто постраждає, оскільки кліматичні потрясіння та екстремальні погодні умови триватимуть у 2023 році. Допомогти їм підготуватися до цих потрясінь і підвищити їхню стійкість до змін клімату буде важливіше, ніж будь-коли. Країни та регіони, які водночас є «гарячими точками» клімату та постраждали від конфлікту або приймають велику кількість вимушено переміщених осіб,

включають Афганістан, Бангладеш, Пакистан, Центральний Сахель, Мозамбік, Сомалі, Судан, Сирію та Ємен.

У зв'язку з підвищенням рівня моря та екстремальними погодними явищами глобальна північ має підготуватися до прийому переміщених осіб. Цього року безпрецедентна спека, посуха та лісові пожежі спричинили хаос і нещастя на колись помірних Британських островах, оскільки зміни клімату відчували свій вплив за межі середніх широт. По той бік каналу колишній приємний середземноморський клімат Європи вже кілька років страждає від небезпечних пожеж, диму, спеки, повеней і, нещодавно, обвалення льодовиків. Сполучені Штати теж постійно стикаються з екстремальними явищами десь у країні – і часто з кількома одночасно. Коли пожежі виходять з-під контролю, повені заболочують населені пункти, шторми руйнують будівлі або задимлення робить повітря неможливим для дихання, людям доводиться покидати свої домівки. Десятки тисяч були евакуйовані з регіону Жиронда у Франції лише за один тиждень у липні, того самого місяця, коли масову евакуацію було видано в Каліфорнії та Кентуккі. Після кожного лиха люди повертаються, щоб відновити та адаптуватися, або переїжджають назавжди кудись безпечніше. У бідніших країнах, ближче до екватора, ситуація набагато гірша. Все частіше люди не можуть повернутися, не можуть адаптуватися. Вони повинні рухатися. У 2023 році це питання стане неможливо ігнорувати.

Кліматичні зміни додають до масової міграції, яка вже триває до міст світу, і це стає критичною проблемою в усьому світі. У 2022 році кількість вимушено переміщених людей вперше перевищила 100 мільйонів, причому зміни клімату спричинили переміщення більше людей, ніж конфлікти. Моделі показують, що за кожен градус підвищення

температури мільярд людей буде переміщено. Протягом наступного десятиліття сотням мільйонів людей доведеться переїхати – або ви будете серед них, або прийматимете їх.

Тим не менш, на сьогоднішній день було мало визнання цієї неминучої кліматичної міграції і, звичайно, не було плану боротьби з нею. Урядам знадобилися десятиліття, щоб вжити будь-яких значущих заходів щодо пом'якшення зміни клімату шляхом декарбонізації своїх економік. Зараз це почалося, хоча й занадто пізно, щоб уникнути підвищення глобальної температури. **Важливий процес адаптації до зміни клімату** – те, що має відбуватися скрізь, **від нашої побудованої інфраструктури до продовольчих та енергетичних систем**.

Глобальна карта сьогоднішніх кліматичних впливів, а також тих, що моделюються на найближчі десятиліття, оскільки температура продовжує зростати в цьому столітті, чітко показує, що людям доведеться відступити від великих смуг тропіків, які стануть непридатними для життя принаймні в деяких частинах світу. рік, від узбережжя, коли рівень моря підвищується і погода стає більш екстремальною, а також від низинних островів. Адаптація інфраструктури нас не врятує, а сільське господарство стане неможливим у місцях, які зараз є житницями, що постачають мільйони людей. Здебільшого на північ, до розширених міст і абсолютно нових міст, які потрібно буде побудувати на придатних для життя околицях Європи, Азії та Північної Америки. При належному управлінні ця міграція може забезпечити вкрай необхідний приріст населення в країнах, де бракує робочої сили через низьку народжуваність, і це може допомогти зменшити бідність у деяких із найбільш постраждалих країн. Якщо погано

керувати, це стане катастрофічним потрясінням із величезними людськими втратами.

Зараз актуальним є питання **кліматичної міграції**. Це буде піднято на **Конференції ООН зі зміни клімату (COP 28), яка відбудеться в ОАЕ в 2023 році**. У 2023 році ми почнемо ширшу розмову про те, як ми будемо реагувати на цю масову кліматичну міграцію та керувати нею як міжнародна спільнота, включаючи **створення глобального органу, який зможе контролювати це**.

Світ не зміг запобігти зміні клімату, все ще можна запобігти його найбільш катастрофічним наслідкам.

Хоча деякі країни історично несуть відповідальність за зміну клімату, чи повинна світова спільнота взяти на себе відповідальність за кліматичних мігрантів, навіть якщо вони не перетинають міжнародні кордони? Чи мають існувати імміграційні пільги для кліматичних мігрантів, коли вони повинні або повинні перетинати кордони? Це важливі питання, які постають у час глобальних змін клімату.

Важливо спочатку ретельно обдумати характер і ймовірність «кліматичної міграції», перш ніж ми навчимося з нею справлятися.

Кліматичні фактори часто спричиняють локальну та глобальну міграцію незалежно від характеру та серйозності глобальних змін клімату. У країнах, що розвиваються, посуха призвела до того, що великі земельні масиви стали непридатними для оброблення землі або фактично непродуктивними, змушуючи людей переїжджати до міст, де роботи дедалі менше, а їжа дорожчає. Тоді еміграція з країни розглядається як єдине життєздатне рішення. Таким чином, місцеві кліматичні проблеми призвели до міжнародної міграції.

Тим не менш, існуюча помірна міграція, пов'язана з кліматом, може бути перебільшеною, а її серйозність і безсумнівність прогнозувати занадто рано. Поки рано з упевненістю говорити про те, що глобальне потепління матиме масштабні наслідки, наприклад, океани знищать малі острівні держави та інші низовини. Також передчасно стверджувати, що це призведе до безпрецедентних масових міграцій.

Фактори, що обмежують масову міграцію, пов'язані з масштабами глобального потепління, а також з ймовірністю та способом міжконтинентальної масової еміграції в ситуації, що загрожує життю. Малоімовірно, що відбуватимуться масові переміщення населення на великі відстані навіть у ситуації системної зміни клімату. Як видно сьогодні, табори для біженців і селища-притулки зазвичай створюють неподалік від місця катастрофи.

Порівнюючи кількість прохачів притулку з кількістю людей, яким загрожує двадцять чи більше війн, які зараз точаться у світі, ми бачимо, що кількість жертв у багато разів перевищує кількість тих, хто справді втікає на великі відстані. У той час як нинішні війни серйозно руйнують життя десятків мільйонів людей, Європейський Союз і Сполучені Штати, наприклад, щороку отримують лише сотні тисяч заявок на надання притулку. Кількість далеких мігрантів значно менша за реальну кількість жертв.

По-перше, дослідження показали, що люди, чийі засоби до існування найбільш чутливі до змін навколишнього середовища, також, як правило, ті, хто не має засобів пересуватися дуже далеко. Їм бракує інформації та фінансових можливостей, щоб вирушити в далекі подорожі, навіть якщо вони мали доступ до інформації, вони часто не можуть подорожувати.

По-друге, жертви не хочуть автоматично мігрувати. Дедалі більш поширена точка зору розглядає еміграцію як добровільне рішення, навіть у дуже вимушених, небезпечних для життя ситуаціях. Як правило, жертва хоче залишитися якомога ближче до батьківщини, а не вирушати в далеку подорож у невідоме. Те, що приваблює висококваліфікованих працівників, а також сезонних робітників, які повертаються до західного світу, може не застосовуватися серед часто бідних і слабших жертв криз.

Третя причина, чому кліматичні мігранти можуть не шукати притулку, наприклад, на промислово розвиненій Півночі, полягає в наступному: хоча рівень моря може піднятися на один метр, а посушливі території з населенням до двох мільярдів можуть стати занадто сухими, правда також, що багато сьогодні непридатні для життя райони, наприклад, у північному, північно-західному та західному Китаї, можуть стати родючими. Багато азіатів могли б віддати перевагу залишитися у Східній півкулі, ніж мігрувати у віддалені країни Європи та Сполучених Штатів. Таким чином, між країнами, що розвиваються, і всередині них можуть сформуватися нові шляхи міграції, які частково замінять традиційні міграційні шляхи.

Четверта причина, яка, ймовірно, перешкоджатиме гострій, постійній, далекій масовій міграції, полягає в тому, що глобальне потепління, якщо воно справді відбудеться, відбуватиметься з швидкістю равлика. Навіть за найгіршого сценарію рівень моря, за прогнозами, підніматиметься максимум на десятки сантиметрів на рік. Люди пристосувалися до значно серйозніших і гостріших інцидентів, не вдаючись до безповоротної, далекої міграції.

Навіть якби криза була раптовою, потужною та всепроникною, як-от ураган Катріна в Новому Орлеані чи

цунамі в Азії, люди мали б лише мінімальний стимул мігрувати назавжди до віддаленого пункту призначення. Вони воліли б залишитися якомога ближче до своїх домівок і повернутися якнайшвидше. Таким чином чи є зміна клімату локальним чи просторово-системним явищем і чи буде забезпечення міграції глобальним і довгостроковим, чи короткостроковим і з поверненням.

З чотирьох перестановок наведених вище сценаріїв найменш імовірним є те, що кліматичні проблеми є найменш де-факто системними і що їх наступна міграція буде глобальною та довгостроковою. Ознаки зміни клімату навряд чи стають системними, але залишаються локальними, оскільки населення здатне передбачити їх і відповідно підготуватися. Швидше за все, постраждали б лише відносно невеликі ділянки прибережної землі, а якби площі були більшими, у мешканців було б більше часу для адаптації. Часова шкала – це один рік або місяць, у найбільш екстремальних сценаріях. Якщо виникнуть більш гострі випадки, люди будуть прагнути переїхати в сусідні райони та повернутися, коли це дозволить ситуація. У будь-якому випадку будь-яке постійне переміщення відбуватиметься до найближчих можливих пунктів призначення, можливо, навіть до територій, які нещодавно стали придатними для життя або родючими внаслідок зміни навколишнього середовища.

Навіть у чисто системній зміні клімату зі значним підвищенням рівня моря, що відбувається швидко, а також великих неврожаїв протягом одного сезону, міграція все одно залишатиметься локальною. Жителі Науру, швидше за все, переїдуть на Піткернс. Жителі Мальдів шукали б землі на півдні Індії. В Африці гострі та масові посухи можуть спричинити внутрішні переміщення, а

деякі міграційні потоки досягають Середземного моря. Загалом, стерті низовини будуть замінені пошуком нових, родючих сільськогосподарських угідь у більших, раніше суворих висотах.

Однак найімовірніший сценарій передбачає лише локальні ознаки зміни клімату. Деякі з цих умов існували в минулому, а деякі могли бути спричинені глобальним потеплінням. Однак наслідки в будь-якому випадку будуть повільними, а кінцева міграція відбуватиметься поступово протягом місяців і років. Міграція залишалася б у сусідньому регіоні, а мігранти поверталися б. Виходячи з наведених вище сценаріїв, ймовірно, що більшість міграції залишатиметься локальною або регіональною. Для того, щоб відповідний регіон і країна могли впоратися, міжнародне співтовариство повинно допомогти на початковому етапі переміщення, забезпечивши необхідні вимоги для плавного переходу.

Це означає посилення ресурсів для Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, наприклад, у гострих ситуаціях, а також заходи щодо інтеграції мігрантів із місцевим населенням. Через якість міграцій менша ймовірність спостерігати гострі та повномасштабні кризи, а швидше повільніші та більш упорядковані переміщення. У довгостроковій перспективі можна навіть залишатися оптимістом щодо успіху переходу. З часом мігранти прокладуть свій шлях і розмістяться деінде, і багато з них захочуть і навіть зможуть повернутися до своїх країн походження, якщо дозволять умови.

Як щодо імміграційних пільг для кліматичних мігрантів. Вони будуть відбуватися повільно і не обов'язково пов'язані з гострими кліматичними кризами. Ми могли б говорити про «вимушену міграцію», подібну до біженців,

пов'язаних з переслідуваннями. Але ідея пов'язаної з переслідуваннями вимушеної міграції – статусу біженця – означає сценарій «без виходу», тобто неможливо звернутися до влади чи втекти всередину. Під час міграції, пов'язаної з кліматом, особливо якщо зміни були повільними, населення, швидше за все, пристосувалося б добровільно. Однак якщо відбувається виверження вулкана, землетрус чи цунамі, і ця подія по суті спричиняє зміну клімату, потрібні певні правові заходи, щоб вважати таких жертв «вимушеними мігрантами», порівнянними з біженцями за Женевською конвенцією. Однак складніше розглядати підвищення рівня моря на десять сантиметрів на рік як гостру «силу».

Підсумовуючи, не слід перебільшувати масштаби міграцій, які можуть відбутися через можливі глобальні зміни клімату. Швидкість і масштаби кліматичних змін, а також здатність людини адаптуватися роблять вимушену, гостру, спричинену кліматом масову міграцію малоймовірною.

До 2050 року може бути 1,2 мільярда кліматичних біженців. Уявіть собі, що ви втратили дім або засоби до існування через руйнівну повінь. Голодувати через неврожай або посуху. Або ви змушені залишити свій дім через нестримне опустелювання, підвищення рівня моря або брак чистої питної води. Це реальність для мільйонів і мільйонів кліматичних біженців, які живуть на передовій кліматичної кризи. Для них зміна клімату реальна, і це відбувається зараз. І оскільки загроза зміни клімату зростає в усьому світі, їх кількість зростатиме експоненціально.

2.2. Глобальна інклюзивна економіка для біженців

Why diversity, equity and inclusion should be at the heart of economic recovery..
DAVOS 2022

Більше 1 млрд осіб у всьому світі перемішаються в інші країни, що становить приблизно $1/8^5$ населення світу. З цієї загальної кількості 281 млн осіб це міжнародні мігранти, а 84 млн – вимушено переміщені особи (48 млн – внутрішньо переміщені особи, 26,6 млн – біженці, 4,4 млн – шукачі притулку). Серед вимушено переміщених осіб 35 млн – діти, а 1 млн – народжені зі статусом біженця. Очікується, що кількість людей, які мігрують, зростатиме через бідність, відсутність безпеки та доступу до основних послуг, конфлікти, погіршення стану навколишнього середовища та катастрофи.

Міграція може як покращити, так і погіршити стан здоров'я людини. Біженці та мігранти часто стикаються з гіршими показниками здоров'я в країнах транзиту та призначення через бар'єри, у т. ч. мовні та культурні відмінності, інституційну дискримінацію та обмежене використання медичних послуг.

Соціальне, політичне та економічне відчуження може призвести до бідності, бездомності та експлуатації, що зумовлює вищий ризик неінфекційних захворювань.

Пандемія COVID-19 загострила нерівність у певних групах населення, серед яких можуть бути біженці та мігранти, особливо нелегальним статусом.

⁵ чисельність населення станом на 2023 рік становить понад 8 млрд осіб, але тенденція зростання триватиме недовго. Вчені зробили прогноз, згідно з яким до 2100 року на Землі проживатиме менш як 6 млрд осіб. 12 квіт. 2023 р.

Біженці та мігранти мають різноманітні потреби у фізичному та психічному здоров'ї, сформовані досвідом у країні походження, їхньою міграційною подорожжю, політикою країни, що приймає щодо в'їзду та інтеграції, а також умовами життя та праці. Цей досвід може підвищити вразливість біженців та мігрантів до хронічних та інфекційних захворювань.

Пандемія COVID-19 призвела до порушення діяльності служб охорони здоров'я, що підвищує ризик для людей, які вже перебувають у вразливому становищі та перешкоджає здатності систем охорони здоров'я реагувати на їхні потреби.

Термін «біженець» визначено в статті 1 Конвенції 1951 р. про статус біженців. Загальноприйнятого визначення терміна «мігрант» немає. Проте Департамент ООН з економічних і соціальних питань визначає міжнародного мігранта як «будь-яку особу, яка змінює свою країну постійного проживання», і це визначення охоплює осіб, які переїжджають або переїжджали через міжнародний кордон незалежно від правового статусу, тривалість перебування за кордоном та причини міграції.

Мігрантам може бути надано міграційний статус, який обмежує їхні права та доступ до медичної допомоги. Проте міжнародне право гарантує загальний доступ відповідно до Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 р., зокрема Цілі сталого розвитку 3 (забезпечення здорового життя та сприяння добробуту для всіх у будь-якому віці).

Незважаючи на те, що біженці та мігранти регулюються окремими правовими рамками, вони мають право на ті самі універсальні права людини та основні свободи, що й інші.

У 2021 році найбільше біженців прибуло з таких країн, як:

1. Сирійська Арабська Республіка;
2. Венесуела;
3. Афганістан;
4. Південний Судан;
5. М'янма.

Найбільшу кількість біженців прийняли такі країни:

1. Туреччина;
2. Колумбія;
3. Уганда;
4. Пакистан;
5. Німеччина.

За перші 5 тижнів після ескалації конфлікту в Україні 24 лютого 2022 р. понад 4 млн біженців з України перетнули кордони з сусідніми країнами, багато людей були змушені переїхати в інші області в середині країни.

У 2020 р. лідерами країн походження міжнародних мігрантів були такі:

1. Індія;
2. Мексика;
3. Російська Федерація;
4. Сирійська Арабська Республіка;
5. Китай.

США – це основна країна призначення для міжнародних мігрантів з 1970 р., а Німеччина – друга.

Біженці та мігранти – це різноманітна група, відповідно, такі особи мають певні потреби у здоров'ї, які можуть відрізнятися від потреб населення, що їх приймає. Біженці та мігранти часто походять із громад, які постраждали від війни, конфліктів, стихійних лих, погіршення навколишнього середовища або економічної кризи. Вони

здійснюють тривалі, виснажливі подорожі з недостатнім доступом до їжі та води, санітарних умов та інших базових послуг, що підвищує ризик інфекційних захворювань, особливо кору, а також хвороб, що передаються через їжу та воду. Крім цього, вони можуть ризикувати випадковими травмами, гіпотермією, опіками, небажаною вагітністю та ускладненнями під час пологів, а також різними неінфекційними захворюваннями через міграційний досвід, обмежувальну політику щодо в'їзду, інтеграції та вилучення.

Біженці та мігранти можуть прибути в країну призначення з погано контрольованими неінфекційними захворюваннями, оскільки вони не мали догляду під час подорожі. Догляд за материнством, зазвичай, є першим пунктом контакту із системами охорони здоров'я для жінок-біженок та мігрантів.

Через травматичний або стресовий досвід біженці та мігранти можуть мати погане психічне здоров'я. Багато з них відчують почуття тривоги та смутку, безнадійності, безсоння, втоми, дратівливості, гніву та болю. Для більшості людей це симптоми дистресу, тому вони можуть піддаватися більшому ризику таких захворювань, як депресія, тривога та посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), ніж населення країни-господаря.

Стан здоров'я біженців і мігрантів тісно пов'язаний із соціальними детермінантами здоров'я, такими як зайнятість, дохід, освіта та житло. Така категорія осіб є одними з найбільш уразливих членів суспільства, які часто стикаються з такими проблемами, як:

- ксенофобія;
- дискримінація;
- неякісні умови проживання та праці;

- неадекватний або обмежений доступ до основних медичних послуг.

Мігрантів, особливо з нелегальним статусом, часто вилучають з національних програм зміцнення здоров'я, профілактики захворювань, лікування та догляду, а також із фінансового захисту в галузі охорони здоров'я. Вони також можуть зіткнутися з такими бар'єрами, як: висока оплата послуг, низький рівень медичної грамотності, обмежена культурна компетентність серед постачальників послуг охорони здоров'я, стигма та неадекватні послуги перекладу.

Особи з обмеженими можливостями стикаються із ще більшими перешкодами. **Жінки та дівчата** можуть відчувати труднощі з доступом **до послуг із захисту від сексуального та гендерного насильства й реагування на них**. **Діти-біженці та мігранти, особливо неповнолітні без супроводу, частіше потрапляють у травматичні події і стресові ситуації (зокрема експлуатація та насильство) і можуть мати проблеми з доступом до медичної допомоги.**

Доступ до отримання медичних послуг у гуманітарних умовах зазвичай ускладнюється нестачею ліків і закладів охорони здоров'я. Пандемія COVID-19 зумовила підвищення ризик зараження та смерті біженців і мігрантів. Люди, які пересуваються, можуть мати обмежені засоби захисту, наприклад соціальне дистанціювання, гігієна рук і самоізоляція часто неможливі.

У зв'язку з пандемією більш чітко виявилась нерівність у доступі та використанні медичних послуг. Біженці та мігранти також постраждали від негативних економічних наслідків карантину та обмежень на подорожі. Втрата доходів і незахищеність охорони здоров'я

негативно вплинули на трудових мігрантів. Вони також могли відчувати правову та соціальну незахищеність, спричинену відкладенням рішення щодо міграційного статусу або скороченням зайнятості, юридичних та адміністративних послуг.

ВООЗ вважає, що кожен, у т. ч. біженці і мігранти, мають право на здоров'я та доступ до орієнтованих на людей високоякісних медичних послуг без фінансових перешкод, що підтверджується нашим зобов'язанням щодо загального охоплення медичними послугами. Системи охорони здоров'я повинні включати потреби біженців та мігрантів у національну та місцеву політику охорони здоров'я, фінансування, планування, впровадження, моніторинг та оцінку. У разі швидкого та ефективного реагування на надзвичайні ситуації інколи може знадобитися надання медичної допомоги в паралельній структурі національній системі охорони здоров'я, але в довгостроковій перспективі здоров'я біженців та мігрантів потрібно інтегрувати у визначені послуги.

Діяльність ВООЗ в усьому світі спрямована на забезпечення прав біженців і мігрантів на здоров'я та досягнення загального охоплення медичним обслуговуванням. Завдяки Програмі охорони здоров'я та міграції та у співпраці з регіональними й національними офісами ВООЗ забезпечує:

- глобальне лідерство, пропаганду, координацію та політику щодо охорони здоров'я й міграції;
- розробляє норми та стандарти для підтримки прийняття рішень;
- відстежує тенденції, зміцнює інформаційні системи охорони здоров'я та розвиває інструменти та стратегії;

- надає технічну допомогу, реагування та підтримку у розбудові потенціалу для вирішення проблем громадського здоров'я;

- сприяє глобальним багатостороннім діям і співпраці, працюючи з агентствами ООН та іншими міжнародними зацікавленими сторонами, а також будучи частиною підрозділу Мережа ООН з питань міграції.

ВООЗ співпрацює з країнами над розбудовою потужних систем охорони здоров'я, які підтримуються добре навченою, культурно чутливою та компетентною робочою силою, а також враховують і до потреби біженців та мігрантів, їхні мови та унікальні проблеми зі здоров'ям. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/refugee-and-migrant-health>

Недавні глобальні потрясіння, зокрема пандемія COVID-19 і війна в Україні, разом із різними ефектами від цифрової трансформації, посилили історичну спадщину дискримінації та нерівності. Так, згідно зі звітом Всесвітнього економічного форуму про глобальний гендерний розрив за 2021 р., ще одне покоління жінок змушене чекати гендерного паритету, оскільки глобальний гендерний розрив збільшився на одне покоління, зі 100 років до 136 років. Жорсткі норми та переконання щодо сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та самовираження все ще кидають виклик соціальному та сімейному прийняттю людей у всьому світі. Водночас, за оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я, 1,3 млрд людей – 17% населення планети – живуть з інвалідністю. Такі фактори посилюють соціальну й економічну поляризацію в середині країн [1] та чітко обґрунтовують та актуалізують глобальну інклюзивну економіку.

У такому контексті приватний сектор все більше стає ключовим агентом у просуванні різноманітності, справедливості та інклюзії. Компанії вже надають перевагу таким інклюзивним ініціативам. В інклюзивній економіці економічне зростання веде до спільного процвітання, яке гарантує кожному жителю економічну безпеку, ресурси для створення багатства та можливість жити повноцінно. Проте різні верстви населення, особливо з низькими доходами, все ще стикаються зі структурними перешкодами для отримання гідної роботи та доходу, у т. ч. виявами расизму, упередженості і дискримінації під час працевлаштування.

Вперше в історії війна в Україні зумовила збільшення загальної кількості вимушених переселенців у світі до понад 100 млн (ООН 2022) (табл. 1). Більшість біженців перебувають у тривалих переміщеннях і лише невеликий відсоток з них знаходить довгострокові рішення ситуації, в якій опинились, за допомогою систем соціального захисту, підтриманих міжнародними інвестиціями у розвиток, що сприяє створенню більш передбачуваних і надійних альтернатив гуманітарній допомозі.

Таблиця 2.2

Топ-10 країн, які приймають українських біженців

Країни	<u>Українські біженці</u>
Польща	1,422,482
Німеччина	997,895
Чехія	442,443
Італія	170,646
Іспанія	145,838
Туреччина	145,000
Великобританія	134,200
Франція	105,000
Австрія	83,081
Нідерланди	79,250

Джерело: <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2022/10/14/ukrainian-refugees-challenges-in-a-welcoming-europe>.

Наплив біженців значно сприяв режим тимчасового захисту ЄС для українців, який забезпечує право на роботу, охорону здоров'я, освіту, притулок та фінансову підтримку на термін до трьох років. Також суттєву допомогу надала українська діаспора ЄС, у 1,4 млн в Польщі, 250 тис в Італії та інших країнах [4]. Масштаб і швидкість напливу та велика кількість тих, хто повертається, є безпрецедентними, навіть якщо світовий досвід показує, що «біженці не припиняють повністю повертатися в будь-який момент». Численність репатріантів зумовлена спокійною ситуацією на прикордонній території, великою кількістю роз'єднаних сімей, оскільки чоловікам 18–60 років заборонено виїжджати за межі України, та вірою у повторний в'їзд до ЄС. Український опір і відхід росіян з таких міст, як Київ та інших, також мали значення. Таким чином можемо впевнено говорити про глобальну інклюзивну економіку, яка сприяє [2]:

- самозабезпеченню та стійкості біженців, що надає їм можливість задовольняти свої потреби в безпечний, стійкий та гідний спосіб;
- уникненню залежності від допомоги та негативних механізмів подолання;
- робить внесок в економіку приймаючої країни, що приймає;
- підготовці біженців до їхнього майбутнього незалежно від того, повертаються вони додому, інтегруються в країні притулку чи переселяються в третю країну.

Економічна інклюзія починається з **напливу біженців та посилення надання гуманітарної й освітньої допомоги**. Покращення засобів до існування через економічну інклюзію це основний компонент досягнення захисту та результатів рішень для біженців.

Поліпшення засобів до існування через економічну інклюзію це головний компонент досягнення захисту та результатів рішень для біженців. **Економічна інклюзія** передбачає доступ до ринків праці, фінансів, підприємництва та економіки, можливості для всіх, у т. ч. **негромадян та вразливих груп населення**.

Економічна інклюзія починається з напливу біженців, посилення надання гуманітарної та освітньої допомоги, відповідно можливості, які надано їм на цьому етапі, сприятимуть досягненню кращих результатів на наступних етапах їхнього переміщення. Важливо визнати, що для досягнення позитивних результатів у сфері надання засобів для існування та економічної інклюзії необхідна організація багаторічного стратегічного планування.

Реалізація програм щодо надання засобів до існування та економічної інклюзії біженців супроводжується (або обмежена) певними проблемами. **Інклюзія в ринковій системі** (наприклад, через заробітну плату чи самозайнятість) залежить не лише від доступу до широкого спектра допоміжних послуг, у т. ч. фінансів, навчання, доступу до освіти взагалі, коучингу і послуг з працевлаштування, а й від сприятливих умов середовища, сформованого правилами та положеннями, що регулюють права та безпеку.

2.3. Новітні глобальні інклюзивні тренди тренди

У 2022 р. низка подій призвела до **бурливих змін світовій економіці**. **Війна між росією та Україною**, ускладнена санкціями, ввели США та Європейський Союз, **зірвала процес відновлення після світової пандемії**.

Воєнні дії спричинили серйозні потрясіння, що, відповідно, зумовило зростання цін на товари. Така ситуація ще більше посилила **інфляцію**, спричинену **відновленням попиту** на тлі **порушення ланцюга постачання**. Центральні банки в усьому світі були змушені посилити фінансові обмеження для зниження інфляції. Це означає, що центральним банкам довелося нормалізувати слабку ліквідність / монетарну політику, яка простежувалася під час пандемії, раніше, ніж очікувалося, щоби приборкати зростання інфляційного тиску. У 2023 р. у зв'язку з невизначеністю глобальна економічна ситуація все ще буде складна через виникнення невизначеності.

Глобальному економічному зростанню потенційно можуть перешкоджати кілька тривалих факторів ризику:

- **геополітична напруженість,**
- **стабільно висока інфляція,**
- **зростання процентних ставок і, ймовірно, рецесія.**

Інфляція та збільшення процентних ставок призвели до зниження впевненості в перспективі зростання економіки. Різке підвищення процентних ставок, особливо в «розвинених» країнах, зокрема США, Великобританії та європейських країнах, викликало нове занепокоєння тим, що глобальна економіка ще більше впаде в рецесію. Додатковим тиском є той факт, що одна з найбільших економік, **Китай, зафіксувала гірше, ніж очікувалося, економічне зростання, оскільки країна все ще дотримується політики нульового COVID-19, що призвело до часткового блокування економіки.** Уповільнення зростання найбільших економік світу матиме значні наслідки для світових перспектив. За прогнозами Міжнародного валютного фонду, економічне **зростання знизиться з**

6,1% у 2021 р. до 3,2% цього року. Прогнозується, що економіка в 2023 р. **сповільниться до 2,9%.** [Економіка у 2023 році: підготовка до більших глобальних викликів». URL: <https://www.thejakartapost.com/paper/2022/09/20/the-economy-in-2023-bracing-for-bigger-global-challenges.html>.]

Новітні глобальні тренди:

1. Прискорена цифрова трансформація

У 2023 р. продовжується впровадження інновацій і розробок у трансформаційних технологіях, таких як:

- штучний інтелект,
- Інтернет речей (IoT),
- віртуальна та доповнена реальність (VR/AR),
- хмарні обчислення,
- блокчейн і надшвидкісна мережа.
- протоколи (5G).

Крім того, такі трансформаційні цифрові технології не розвиваються ізольовано одна від іншої, і надалі межі між ними будуть зникати. Нові рішення для розширеної діяльності, гібридної та віддаленої роботи, прийняття бізнес-рішень і автоматизації ручних, рутинних і творчих робочих навантажень поєднують ці технології таким чином, щоб вони покращували одна іншу. З огляду на це в найближчому майбутньому ми зможемо створювати «розумні підприємства», де системи та процеси діють на основі взаємопідтримки для виконання простих і повсякденних завдань у найбільш найефективний спосіб.

Щоб підготуватися до цього, компанії мають переконатися, що вони впроваджують відповідні технології в усі свої процеси та в кожен сферу діяльності. На сьогодні кожен підприємець повинен розуміти, як ШІ та інші згадані вище технології впливають на його бізнес і галузь. Більш ефективні продажі та маркетинг, краще обслуговування клієнтів, більш ефективні ланцюжки постачання, продукти

та послуги, які більше відповідають потребам клієнтів, і оптимізовані виробничі процеси – все у відкритому доступі, і в 2023 р. бар'єри для доступу до них будуть нижчі, ніж будь-коли. Багато технологій, наприклад штучний інтелект і блокчейн, тепер доступні в моделях «як послуга» через хмару, а нові інтерфейси та програми надають компаніям доступ до них через середовища без коду.

2. Інфляція та безпека ланцюжка поставок

Економічні перспективи для більшості країн світу не виглядають чудовими в 2023 році. Експерти очікують тривалу інфляцію та повільне економічне зростання. Багато галузей досі страждають від проблем з ланцюгом постачання, які виникли під час глобальних зупинок, спричинених Covid-19, і лише погіршилися через війну в Україні. Щоби подолати труднощі і функціонувати у складних умовах, компанії мають покращити свою стійкість у будь-який спосіб. Зокрема, необхідно зменшити вплив нестабільності ринкових цін на товари, а також вбудовувати захисні заходи у ланцюжки поставок, щоби подолати дефіцит і знизити витрати на логістику.

Важливо, щоб компанії *планували всі ланцюжки поставок і визначали будь-які ризики пропозиції та інфляції*. Таким чином вони матимуть змогу досліджувати способи пом'якшення цього ризику, наприклад *альтернативних постачальників, і бути більш самозабезпеченими*

3. Стійкість

Світ дедалі більше усвідомлює, що кліматична катастрофа буде набагато більшим викликом, ніж будь-які негативні явища, що відбулись за останні десятиліття, і навіть пандемія Covid-19. Це означає, що інвестори та споживачі віддають перевагу компаніям із відповідними екологічними та соціальними характеристиками, а тенденції купівлі все більше визначатимуть свідомі споживачі, які вважають пріоритетними такі фактори, **як вплив**

на навколишнє середовище та сталість, коли обирають, у кого купувати чи як займатись бізнесом.

У 2023 р. компанії повинні переконатися, що їхні **екологічні, соціальні процеси та процеси управління (ESG) переміщені в центр стратегії**. Насамперед потрібно визначити вплив будь-якого бізнесу на суспільство та навколишнє середовище, а потім підвищувати прозорість, звітність та підзвітність. Кожному бізнесу потрібен план із чіткими цілями та часовими рамками щодо того, як зменшити будь-який негативний вплив, а цей план потрібно підкріпити чітко окресленими планами дій. Оцінка та плани також мають виходити за межі стін компанії та охоплювати весь ланцюжок постачання та повноваження постачальників щодо ESG. Наприклад, потрібно врахувати вплив постачальників хмарних послуг та центрів обробки даних на навколишнє середовище.

4. Імерсивний клієнтський досвід⁶

⁶ Імерсивні технології (англ. immersive – занурювати) – технології повного або часткового занурення у віртуальний світ або різні види змішання реальної і віртуальної реальності. Імерсивні технології також називають технологіями розширеної реальності. До їх списку входить віртуальна і доповнена реальність, а також 360°-відео. Вони забезпечують ефект повної або часткової присутності в альтернативному просторі, що дає змогу змінити призначений для користувача досвід в абсолютно різних сферах.

RR (real reality) «реальна реальність» або об'єктивна реальність, в якій ми перебуваємо і яку сприймаємо органами чуттів.

VR (virtual reality) віртуальна реальність повністю змодельована дійсність із застосуванням сучасних технологій. Це не тільки 3D або 360 сцени, це також звук, тактильні відчуття і навіть запахи.

AR (augmented reality) доповнена («додана») реальність. Тобто ми додаємо в нашу реальну дійсність (RR) елементи віртуальної, змодельованої реальності.

MR (mixed reality) змішана реальність. По суті, це VR з деякими доповненнями RR. Або AR із застосуванням окулярів змішаної реальності (Microsoft HoloLens та подібне).

XR (extended reality) розширена реальність це загальна назва для AR- і VR-технологій.

360-фото, відео контент, що складається з однієї 360° або декількох зшитих фото і відео. Поширені також 360°-трансляції.

У 2023 р. клієнти понад усе прагнуть отримати досвід. Однак це не обов'язково означає, що ціна та якість відходять на другий план. Обидва відіграють певну роль у тому, як ми відчуваємо процес вибору, купівлі та задоволення від товарів і послуг, на які ми витрачаємо гроші.

Роль, яку технології відіграють, традиційно полягала в оптимізації процесів і усуненні клопоту з життя споживача. Наприклад, механізми рекомендацій, які допомагають нам вибрати покупки, або онлайн-портали обслуговування клієнтів, які займаються вирішенням проблем і підтримкою після продажу. Вони все ще відіграватимуть ключову роль у 2023 р., але в результаті еволюції, головними поняттями будуть занурення та інтерактивність.

Метавсесвіт – щось на зразок загального терміна, який футуристи використовують для опису «наступного рівня» Інтернету, коли ми взаємодіємо з брендами та іншими споживачами за допомогою технології занурення, у т. ч. 3D-середовища та віртуальної реальності. Наприклад, у таких інтернет-магазинах, можна переглядати та «приміряти» віртуальні зображення одягу, прикрас та аксесуарів. Так, можна використовувати віртуальні гардеробні, щоб наряджати свої аватари (започатковано Hugo Boss), або це можна включати AR як (використано Walmart), щоби побачити, як одяг сидітиме на нашому тілі. Такі тенденції вплинуть на роздрібну торгівлю як онлайн, так і офлайн.

Тенденція до досвіду настільки сильна, що такі бренди, як Adobe і Adweek, **призначають керівників досвіду (СХО), щоби переконатися, що він буде основоположним елементом бізнес-стратегії.** Оскільки конкуренція за найбільш талановитих і кваліфікованих працівників зростає, компанії все більше мають звертати увагу

на **досвід роботи своїх співробітників, а також про клієнтський досвід.**

5. Виклик таланту

Протягом останнього року простежувались значні переміщення талановитих людей, які називають великою відставкою та тихим звільненням, оскільки працівники переоцінюють вплив роботи та те, що вони хочуть отримати від свого життя. Це змусило працедавців забезпечити привабливу кар'єру, гнучкість гібридної роботи, привабливе робоче середовище та корпоративну культуру. У 2023 р. важливо запропонувати роботу, яка приносить задоволення, постійні можливості для зростання та навчання, гнучкість і різноманітні робочі місця, орієнтовані на цінності.

Крім того, **прискорена цифрова трансформація** (перша тенденція вище) приводить до більш автоматизованого робочого місця, що збільшить практично кожну окрему роботу в світі. Люди все частіше діляться своєю роботою з розумними машинами та розумними роботами, і це має величезні наслідки для навичок і талантів, які потрібні компаніям у майбутньому. У зв'язку з цим необхідна перекваліфікація та підвищення кваліфікації значної кількості людей у бізнесі, а також наймання нових працівників, які мають необхідні навички.

З одного боку, підприємства мають вирішувати значну проблему щодо отримання навичок, яка існує в таких сферах, як наука про дані, штучний інтелект та інші технологічні сфери, гарантуючи, що вони створюють робочу силу, яка володіє даними та технікою, яка необхідна для успіху в майбутньому. З іншого боку, у міру того, як кількість робочих місць збільшується завдяки технологіям, компанії повинні перенавчати персонал, щоб вони здобули

навички, необхідні для роботи разом із розумними машинами, і розвивати ті унікальні людські навички, які зараз неможливо автоматизувати. У 2023 році він включатиме такі навички будуть охоплювати креативність, критичне мислення, міжособистісне спілкування, лідерство та застосування «людських» якостей (турбота та співчуття).

Сотні мільйонів дітей опинилися в епіцентрі пересічних криз, які завдають шкоди здоров'ю та надії глобального покоління дівчаток і хлопчиків. Десятиліття прогресу повертаються назад, і незахищеність, заворушення та невизначеність у націях зростають.

П'ять криз, з якими зіткнулися діти, які світ не мав ігнорувати у 2022 році (за даними до війни між росією і Україною).

1. Голод

Сьогодні 45 млн людей у 43 країнах світу загрожує голод.

Діти з епіцентрів голоду в Африці, Латинській Америці, Азії та на Близькому Сході потерпають від нестачі їжі. Мільйони людей живуть на порозі голоду і їм терміново потрібна їжа для виживання. Прагнення перемогти голод до 2030 р. важко реалізувати через умови, що спричиняють голод, зокрема конфлікт, COVID-19 і зміну клімату.

Окрім загрози голоду, понад 45 млн дітей у всьому світі страждають від гострого недоїдання, а криза голоду швидко зростає. Довгострокове фізичне здоров'я та розумовий розвиток дітей зазнають шкоди, якщо вони не отримують життєво необхідного харчування.

2. Конфлікт

З 1945 р. сьогодні найбільше активізувалися громадянські та внутрішні конфлікти, повстання та політичний хаос у таких місцях, як Ємен, Південний Судан, Ефіопія,

ДР Конго, Афганістан, Венесуела та М'янма, що спричиняє масове переміщення людей.

У всьому світі понад 82 млн осіб живуть у таборах для біженців і переміщених осіб або далеко від дому, створюючи напругу між приймаючими громадами, що приймають, змушуючи сім'ї здійснювати небезпечні подорожі та відкриваючи вразливі групи населення, особливо жінок і дітей, для торгівлі людьми та експлуатації.

Поки світ долає фінансові кризи, харчові пайки скорочуються навіть для біженців, щоб нагодувати тих, кому ця допомога життєво необхідна.

3. Зміна клімату

У міру потепління клімату екстремальна погода у світі стає звичним явищем.

Результати останньої міжнародної конференції зі зміни клімату в Глазго, (Шотландія) показала, не виконано зобов'язання щодо підтримки температури на рівні 1,5°C, що загрожує світові переломними моментами та непередбачуваними наслідками.

Повторювані посухи в Східній і Південній Африці та Афганістані; раптові повені в Азії та Латинській Америці; сильні вітри та пожежі, які вражають навіть розвинені країни, руйнують домівки та засоби існування і створюють нові порочні кола бідності.

Підвищення рівня моря, зміна пір року та загроза нових спалахів захворювань впливають як на сільські, так і на міські громади та посилюють напругу, оскільки запаси води зменшуються, ціни на продукти харчування різко зростають, а люди покидають свої домівки, щоб знайти безпеку в іншому місці.

За таких умов основну найбільш незахищену категорію становлять діти, які змушені залишити

школу, щоб знайти роботу, які голодують або стають кліматичними біженцями. (проблема соціальної інклюзії).

4. Жорстоке поводження з дітьми

У зв'язку з різноманітними катастрофами дівчата та хлопці стикаються зі значними проблемами, які перешкоджають їм досягти перспективного майбутнього.

Конфлікти, голод, переміщення та бідність змушують їх та їхні родини приймати жахливі рішення, щоб вижити. Так, пандемія призвела до найбільшого зростання кількості дитячих шлюбів за останні 25 років. **Власний аналіз World Vision показав, що дитина, яка лягає спати голодна, має на 60% більше шансів одружитися, ніж інші однолітки.** У таких місцях, як Латинська Америка, **діти особливо вразливі до торгівлі людьми, наркоугруповань і сексуальної експлуатації, водночас сьогодні вперше за два останні десятиліття у світі зростає кількість дітей, які працюють, 160 млн осіб.**

5. COVID-19

Поширення варіанта Омикрон ще більше виявило нерівність у доступі до вакцин у всьому світі. Найбідніші країни отримали лише крихітну частку світової пропозиції, водночас багаті країни роблять своєму населенню третю бустерну вакцину. Такі нерівності створюють умови, за яких виникатимуть нові варіанти, захворювання, що становить значну небезпеку. Понад п'ять мільйонів людей загинули від COVID, лікарні та системи охорони здоров'я були перевантажені. Карантинні заходи знищили засоби до існування для найбідніших, особливо в країнах, де немає соціального забезпечення.

Сотні мільйонів дітей також місяцями були заблоковані в школах, їхнє навчання було призупинено на деякий

час. У всьому світі різко зросли проблеми з психічним здоров'ям, оскільки населення зіткнулося з ізоляцією, втратою роботи та смертю друзів і сімей, невизначеністю щодо майбутнього. ВООЗ і Світовий банк вважають, що **пандемія підштовхнула півмільярда людей до крайньої бідності, а згідно з ЮНІСЕФ, ще 100 млн дітей зараз живуть у багатовимірній бідності, що створює найгіршу кризу для дітей за останні 75 років.**

Таблиця 2.3.

Типи трендів (ризиків) у різних країнах, що визначають їх глобальну інклюзивну політику

Країни	Тренди (ризики)
	Економічні ризики
Канада, Північна Америка	1. Боргові кризи у великих економіках, 2. Помилка дії клімату, 3. Екстремальні погодні явища, 4. Кризи зайнятості та засобів існування, 5. Інфекційні захворювання.
Бразилія, Латинська Америка і Карибський басейн	1. Тривала економічна стагнація, 2. Кризи зайнятості та засобів до існування 3. Цифрова нерівність, 4. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 5. Геополитизація стратегічних ресурсів.
Парагвай, Латинська Америка і Карибський басейн	1. Поширення незаконної економічної діяльності, 2. Розвал або відсутність систем соціального захисту, 3. Цифрова нерівність, 4. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 5. Кризи зайнятості та засобів до існування; Розпад держави.
Аргентина, Латинська Америка і Карибський басейн	1. Тривала економічна стагнація, 2. Кризи зайнятості та засобів до існування, 3. Розпад держави, 4. Нездатність стабілізувати цінові траєкторії, 5. Цифрова нерівність.

Чилі, Латинська Америка і Карибський басейн	1. Тривала економічна стагнація, 2. Ерозія соціальної єдності, 3. Розвал або відсутність систем соціального захисту, 4. Розпад держави, 5. Екстремальні погодні явища.
Уругвай, Латинська Америка і Карибський басейн	1. Сильні товарні потрясіння, 2. Тривала економічна стагнація, 3. Кризи зайнятості та засобів до існування, 4. Екстремальні погодні явища, 5. Розвал або відсутність систем соціального захисту.
Гватемала, Латинська Америка і Карибський басейн	1. Поширення незаконної економічної діяльності, 2. Розпад держави, 3. Екстремальні погодні явища, 4. Несправність громадської інфраструктури, 5. Ерозія соціальної єдності; Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною.
Сальвадор, Латинська Америка і Карибський басейн	1. Тривала економічна стагнація, 2. Розпад держави, 3. Екстремальні погодні явища, 4. Кризи зайнятості та засобів існування, 5. Розвал або відсутність систем соціального захисту; цифрова нерівність.
Ісландія, Європа	1. Бульбашка активів лопнула у великих економіках; помилка дії клімату, 2. Колапс системно важливої галузі, 3. Невдача заходів кібербезпеки; Інфекційні захворювання.
Швеція, Європа	1. Бульбашка активів лопнула у великих економіках, 2. Теракти, 3. Помилка дії клімату, 4. Боргові кризи у великих економіках, 5. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною.
Фінляндія, Європа	1. Тривала економічна стагнація, 2. Боргові кризи у великих економіках, 3. Помилка дії клімату, 4. Бульбашка активів лопнула у великих економіках, 5. Інфекційні захворювання.

Україна, Центральна Азія	1. Тривала економічна стагнація, 2. Розпад держави, 3. Несправність дії клімату, 4. Нездатність стабілізувати цінові траєкторії, 5. Міждержавний конфлікт.
Словаччина Словацька Республіка, Європа	1. Колапс системно важливої галузі, 2. Розвал або відсутність систем соціального захисту, 3. Боргові кризи у великих економіках, 4. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 5. Цифрова нерівність.
Австрія, Європа	1. Помилка кліматичних заходів, 2. Ерозія соціальної єдності, 3. Боргові кризи у великих економіках, 4. Цифрова концентрація потужності, 5. Екстремальні погодні явища; Тривала економічна стагнація.
Португалія, Європа	1. Тривала економічна стагнація, 2. Боргові кризи у великих економіках, 3. Кризи зайнятості та засобів до існування, 4. Цифрова нерівність, 5. Розвал або відсутність систем соціального захисту.
Нідерланди, Європа	1. Помилка кліматичних заходів, 2. Ерозія соціальної єдності, 3. Неспроможність заходів кібербезпеки, 4. Бульбашка активів лопнула у великих економіках, 5. Боргові кризи у великих економіках.
Швейцарія, Європа	1. Бульбашка активів лопнула у великих економіках, 2. Тривала економічна стагнація, 3. Боргові кризи у великих економіках, 4. Розрив міждержавних відносин.
Саудівська Аравія, Близький Схід, і Північна Африка	1. Нездатність стабілізувати цінові траєкторії, 2. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 3. Інфекційні захворювання, 4. Міждержавний конфлікт, 5. Розрив міждержавних відносин; Тривала економічна стагнація.

<i>Ємен, Близький Схід і Північна Африка</i>	1. Нездатність стабілізувати цінові траєкторії, 2. Розпад держави, 3. Відмова громадської інфраструктури, 4. Кризи зайнятості та засобів до існування, 5. Кризи природних ресурсів.
<i>Південна Африка, Африка на південь від Сахари</i>	1. Тривала економічна стагнація, 2. Кризи зайнятості та засобів до існування, 3. Розпад держави, 4. Несправність громадської інфраструктури, 5. Поширення незаконної економічної діяльності.
<i>Об'єднана Республіка Танзанія, Африка на південь від Сахари</i>	1. Боргові кризи у великих економіках, 2. Кризи зайнятості та засобів до існування, 3. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 4. Несправність дії клімату, 5. Інфекційні захворювання.
<i>Чад, Африка на південь від Сахари</i>	1. Боргові кризи у великих економіках, 2. Кризи зайнятості та засобів до існування, 3. Поломка критичної інформаційної інфраструктури, 4. Теракти, 5. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною.
<i>Африка на південь від Сахари</i>	1. Поширення незаконної економічної діяльності, 2. Нездатність стабілізувати цінові траєкторії 3. Сильні товарні потрясіння, 4. Поширена негативна реакція на науку, 5. Ерозія соціальної єдності.
<i>Таїланд, Східна Азія і Тихий океан</i>	1. Боргові кризи у великих економіках, 2. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 3. Тривала економічна стагнація, 4. Цифрова нерівність, 5. Кризи зайнятості та засобів до існування.
<i>Японія, Східна Азія і Тихий океан</i>	1. Тривала економічна стагнація, 2. Екстремальні погодні явища, 3. Міждержавний конфлікт, 4. Невдача заходів кібербезпеки, 5. Бульбашка активів лопнула у великих економіках; Інфекційні захворювання.

*Індонезія,
Східна Азія і
Тихий океан*

1. Боргові кризи у великих економіках,
2. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною,
3. Кризи зайнятості та засобів до існування,
4. Геополитизація стратегічних ресурсів,
5. Невдача заходів кібербезпеки.

Геополітичні ризики

Країни	Тренди (ризики)
<i>Китай, Східна Азія і Тихий океан</i>	1. Екстремальні погодні явища, 2. Бульбашка активів лопнула у великих економіках, 3. Інфекційні захворювання, 4. Розвал або відсутність систем соціального захисту, 5. Геополитизація стратегічних ресурсів.
<i>Індія, Південна Азія</i>	1. Розрив міждержавних відносин, 2. Боргові кризи у великих економіках, 3. Поширене розчарування молоді, 4. Невдача технологічного управління, 5. Цифрова нерівність.
<i>Нігерія, Африка на південь від Сахари</i>	1. Теракти, 2. Тривала економічна стагнація, 3. Поширене розчарування молоді, 4. Кризи зайнятості та засобів існування, 5. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною.
<i>Кот Д Івуар, Африка на південь від Сахари</i>	1. Теракти, 2. Боргові кризи у великих економіках, 3. Нездатність стабілізувати цінові траєкторії, 4. Кризи зайнятості та засобів існування, 5. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною.
<i>Естонія, Європа</i>	1. Міждержавний конфлікт, 2. Боргові кризи у великих економіках, 3. Бульбашка активів лопнула у великих економіках, 4. Розрив міждержавних відносин, 5. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною.

<i>Литва, Європа</i>	1. Міждержавний конфлікт, 2. Сильні товарні потрясіння, 3. Бульбашка активів лопнула у великих економіках, 4. Невиконання заходів кібербезпеки, 5. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною.
<i>Венесуела, Латинська Америка і Карибський басейн</i>	1. Розпад держави, 2. Тривала економічна стагнація, 3. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 4. Масштабна вимушена міграція, 5. Поширення незаконної економічної діяльності.
<i>Перу, Латинська Америка і Карибський басейн</i>	1. Розпад держави, 2. Тривала економічна стагнація, 3. Кризи зайнятості та засобів до існування, 4. Цифрова нерівність, 5. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 6. Розповсюдження незаконної економічної діяльності.
<i>Нікарагуа, Латинська Америка і Карибський басейн</i>	1. Розпад держави 2. Тривала економічна стагнація 3. Кризи зайнятості та засобів до існування; 4. Екстремальні погодні явища 5. Розвал або відсутність систем соціального захисту

Соціальні ризики

Країни	Тренди (ризики)
<i>Іран, Ісламська Республіка, Близький Схід і Північна Африка</i>	1. Кризи зайнятості та засобів до існування, 2. Поширене розчарування молоді, 3. Тривала економічна стагнація, 4. Кризи природних ресурсів, 5. Втрата біорізноманіття та колапс екосистеми.
<i>Туреччина, Центральна Азія</i>	1. Кризи зайнятості та засобів до існування, 2. Тривала економічна стагнація, 3. Розрив міждержавних відносин, 4. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 5. Невдача технологічного управління.

<i>Киргизстан, Центральна Азія</i>	1. Кризи зайнятості та засобів до існування, 2. Міждержавний конфлікт, 3. Невдача технологічного управління, 4. Помилка дії клімату, 5. Нездатність стабілізувати цінові траєкторії.
<i>Франція, Європа</i>	1. Ерозія соціальної єдності, 2. Боргові кризи у великих економіках, 3. Геополітизація стратегічних ресурсів, 4. Помилка дії клімату, 5. Невдача заходів кібербезпеки.
<i>Малі, Африка на південь від Сахари</i>	1. Кризи зайнятості та засобів до існування, 2. Терористичні атаки, 3. Боргові кризи у великих економіках, 4. Розвал або відсутність систем соціального захисту, 5. Невдача технологічного управління.
<i>Ангола, Африка на південь від Сахари</i>	1. Кризи зайнятості та засобів до існування, 2. Тривала економічна стагнація, 3. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 4. Розпад держави, 5. Поширене розчарування молоді.
<i>Намібія, Африка на південь від Сахари</i>	1. Кризи зайнятості та засобів до існування, 2. Цифрова нерівність, 3. Тривала економічна стагнація, 4. Екстремальні погодні явища, 5. Боргові кризи у великих економіках.
<i>Ботсвана, Африка на південь від Сахари</i>	1. Кризи зайнятості та засобів до існування, 2. Розвал або відсутність систем соціального захисту, 3. Тривала економічна стагнація, 4. Поширене розчарування молоді, 5. Боргові кризи у великих економіках,
<i>Колумбія, Латинська Америка і Карибський басейн</i>	1. Кризи зайнятості та засобів до існування, 2. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною 3. Тривала економічна стагнація, 4. Розпад держави, 5. Поширення незаконної економічної діяльності,

Болівія, Латинська Америка і Карибський басейн	1. Кризи зайнятості та засобів до існування, 2. Розповсюдження незаконної економічної діяльності, 3. Цифрова нерівність; 4. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 5. Розпад держави.
--	--

Ризики кібербезпеки

Країни	Тренди (ризики)
Австралія, Східна Азія і Тихий океан	1. Невдача заходів кібербезпеки, 2. Екстремальні погодні явища, 3. Помилка дії клімату, 4. Інфекційні захворювання, 5. Боргові кризи у великих економіках.

Ризики навколишнього середовища

Країни	Тренди (ризики)
Китай, Східна Азія і Тихий океан	1. Екстремальні погодні явища, 2. Бульбашка активів лопнула у великих економіках, 3. Інфекційні захворювання, 4. Розвал або відсутність систем соціального захисту, 5. Геополитизація стратегічних ресурсів.
Монголія, Східна Азія і Тихий океан	1. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 2. Кризи зайнятості та засобів до існування, 3. Тривала економічна стагнація, 4. Розпад держави, 5. Геополитизація стратегічних ресурсів.
Німеччина, Європа	1. Помилка кліматичних заходів, 2. Ерозія соціальної єдності, 3. Цифрова концентрація потужності, 4. Боргові кризи у великих економіках, 5. Розрив міждержавних відносин, 6. Геополітизація стратегічних ресурсів.
Польща, Європа	1. Шкода навколишньому середовищу, спричинена людиною, 2. Інфекційні захворювання, 3. Міждержавний конфлікт, 4. Розрив міждержавних відносин, 5. Тривала економічна стагнація

Єгипет,
Близький
Схід
Північна
Африка

1. Кризи природних ресурсів,
2. Інфекційні захворювання,
3. Боргові кризи у великих економіках,
4. Нездатність стабілізувати цінову траєкторію торі,
5. Кризи зайнятості та засобів до існування.

Компанії в усьому світі зміщують свою увагу з теоретичних питань сталого розвитку на ефективну діяльність. Вони розробляють стійкі продукти та послуги, а також практику ланцюга постачання, щоби збільшити дохід, задовольнити інвесторів і регулятори та покращити свою репутацію. Крім того, такі практики допомагають їм зменшити негативний вплив на навколишнє середовище, одночасно заощадивши витрати, пов'язані з відходами та споживанням ресурсів і енергії.

Багато керівників компаній вважають, що стійкість також дає змогу поглибити цілеспрямованість їхніх організацій щодо залучення та утримання нового покоління співробітників. Таке зміщення зумовлено зростанням енергетичної незахищеності, швидкими змінами нормативних стандартів і стандартів звітності, а також спрямуванням інвесторів на екологічну, соціальну та управлінську діяльність (ESG).

На конференції ООН зі зміни клімату COP27 у Єгипті та Конференції ООН з біорізноманіття COP15 у Монреалі наголошено на необхідності створення планів дій для бізнесу пом'якшення впливу людини на клімат і природу. Напад Росії на Україну та наступний сплеск біженців, зростання інфляції та тривала стурбованість пандемією COVID-19 також викликають сумніви щодо здатності урядів забезпечити інклюзивне суспільство. Крім того, інвестори ESG та рейтингові агенції притягують фірми до відповідальності за їхні результати сталого розвитку.

Збільшуються очікування щодо того, що бізнес відіграватиме активну роль у здійсненні зусиль, спрямованих на забезпечення сталого та інклюзивного майбутнього для наступного покоління.

На 2023 р. експерти IMD визначили тенденції сталого розвитку, які сприятимуть подальшій трансформації бізнесу для створення вартості, управління ризиками та реконфігурації галузей і цілих систем, щоб переконатися, що ми поважаємо наші планетарні кордони та створюємо більш інклюзивну та стійку економіку.

Від чистого нуля до кліматично сприятливих ланцюжків постачання

Багато компаній наполегливо працюють над тим, щоб досягти нульових показників сталого розвитку до 2050 р. або до інших цільових дат. До них належать викиди Score 3⁷, які походять не від їхніх власних операцій, а від більшого ланцюжка створення вартості. Це дуже складне завдання, оскільки зазвичай 90–99% викидів парникових газів компанії є сферою дії 3. Багато підприємців також усвідомлюють, що неможливо досягти чистого нуля, не вийшовши за межі свого традиційного бізнесу. Наприклад, чимало харчових компаній не можуть досягти чистого нуля тільки тоді, якщо їхні постачальники (фермери) будуть висаджувати культури, які важливі для ланцюга поставок компанії, але вловлюють CO₂. Такі компанії

⁷ Score 3: налічує всі інші непрямі викиди в ланцюжку створення вартості компанії (наприклад, придбані товари й послуги, використання проданих продуктів, відрядження співробітників). Стандарт Score 3 охоплює 15 категорій висхідної та низхідної діяльності. <https://globalcompact.org.ua/news/%D1%8F%D0%BA-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%D1%83-%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%8F-%D0%B2%D0%B8>.

намагаються вдосконалити і трансформувати свої ланцюги поставок так, щоб вони були негативні щодо викиду CO₂, вийшовши за межі чистого нуля. Відповідно, вони не тільки вирішують питання щодо досягнення нульових показників, а й планують, як повернути «борг» CO₂, який компанія створила з моменту свого заснування.

Організаційна готовність до сталої трансформації

Для вирішення системних грандіозних проблем необхідно, щоби приватний капітал вийшов на прикордонні ринки. Однак для цього потрібні організаційні перетворення та готовність, щоб розширити межі проблем, які приватний капітал може подолати. Наприклад, у гуманітарному секторі зараз простежується дефіцит у розмірі 32,3 млрд дол. між фінансуванням і тим, що ООН вважає необхідним. Чи можуть організації розвитку, уряди, фірми та приватні фінансові установи співпрацювати з гуманітарним сектором, щоб заповнити прогалину? Для спільних системних рішень необхідні нові підходи до нестабільності та альтернативні джерела капіталу крім традиційного грантового фінансування. Однак для досягнення вказаних цілей суб'єкти мають провести організаційну трансформацію: НУО повинні бути сприйнятливими до більш ринкових підходів, уряди повинні мають забезпечити стабільну політику та підтримувати найбільш ризиковані ініціативи, фінансові установи розвитку мають визначити можливості для забезпечення додатковості (тобто зосередитися на втручаннях, які не відбулися би без їхньої участі), і корпорації мають бути готовими співпрацювати з традиційними неринковими акторами. Переважно усі розуміють співпрацю як «зовнішній виклик», але для досягнення успіху необхідне перепланування організацій,

що дасть змогу вирівняти стимули навколо впливу та мобілізувати додаткові ресурси.

Сімейний бізнес як запорука забезпечення сталості, що керується даними

Сімейні підприємства впроваджують нові цифрові можливості для керування даними щодо сталого розвитку, які формують практику сталого бізнесу. Незалежно від того, чи йдеться про зменшення відходів, оптимізацію ланцюжка поставок або усунення викидів, вивчення і розуміння даних щодо сталого розвитку дасть змогу досягти рівня нульових викидів. Загалом 60% сімейних компаній (опитаних PwC у 2021 р.), що застосовують потужні цифрові можливості, взяли стійкість за основу своєї щоденної діяльності. Одним із головних чинників цього є наступне покоління сімейних власників і, керівників бізнесу, яке глибоко дбає про навколишнє середовище та прагне до більш стійких і справедливих методів ведення бізнесу. Використовуючи новітні цифрові технології, такі підприємці готові застосувати підхід, більш керований даними, щоби прокласти шлях до майбутнього з нульовою мережею.

Війна та нестача енергії прискорюють впровадження енергоефективності та відновлюваних джерел енергії

Вторгнення росії в Україну призвело до перебоїв у постачанні енергії по всій Європі, що зумовило енергетичну незахищеність, різке зростання витрат і сильний стимул для інвестицій у відновлювані джерела енергії. У короткостроковій перспективі підприємства всіх галузей і обсягів розглядатимуть заходи з енергозбереження, щоби зменшити як витрати коштів, так і викиди вуглецю. Щоб заощадити на рахунках за електроенергію, компанії ремонтуватимуть будівлі, що дасть змогу втратам тепла, і

запровадять цифрові рішення для контролю температури, вимкнуть освітлення та обладнання, яке не використовують, і замінять менш ефективне застаріле обладнання. Ймовірно, у довгостроковій перспективі такі заходи призведуть до збільшення впровадження нових видів енергії та палива. Також держава буде застосовувати з'являтися політичні стимули для впровадження інновацій, допомоги у боротьбі зі зміною клімату та фінансування переходу на чисту енергію. Багато компаній матимуть змогу прискорити перехід на зелену енергетику та зможуть реалізувати плани, які були запроваджені до війни в Україні, оскільки відновлювані джерела енергії будуть більш конкурентоспроможні.

Облік природи та біорізноманіття в кліматичних цілях

Згідно з даними, понад 40 000 видів знаходяться під загрозою зникнення в найближчі десятиліття до звіту ООН про хід виконання Цілей сталого розвитку, опублікованого в липні 2022 р. Проблема біорізноманіття тісно пов'язана з кліматичною кризою – зміна клімату негативно впливає на виживання вразливих видів, а збереження біорізноманіття може допомогти пом'якшити зміну клімату. Цей взаємопов'язаний виклик дає своєчасну можливість для компаній, які серйозно ставляться до амбітних кліматичних цілей, врахувати захист природи та біорізноманіття у своїх кліматичних цілях один із засобів досягнення нуля. На COP15, конференції ООН з питань біорізноманіття 2022 р., лідери визначили колективні цілі для глобальної системи збереження біорізноманіття після 2020 р., а підприємства погодились, що потрібно обов'язково оцінювати біорізноманіття та розкривати інформацію до 2030 р.

Компаніям рекомендовано випередити гру та враховувати проблему захисту біорізноманіття у своїй діяльності.

Діліться емоціями для здорової, стійкої високої продуктивності

Згідно з дослідженнями, проведеними за участю понад 3000 керівників з квітня 2020 р., від половини до двох третин з них вважають, що вони працюють з позиції «захворювання», а не з позиції благополуччя. Багато хто повідомляє, що відчувається приголомшенням, відчуває зростання занепокоєння, розчарування та дратівливості, оскільки організації стикаються з безліччю викликів у світі, що пов'язані з екологічним крахом, втратою біорізноманіття, соціальним розколом та економічним занепадом. Виконавчі команди все частіше будуть змушені вирішувати такі емоційні проблеми. Одна проста вправа може допомогти створити більш інклюзивне та продуктивне середовище. Взявши стопку аркушів, члени команди записують усе, що їх стосується з особистої та професійної точки зору. Вони розміщують їх на стіні, визнавши та прийнявши усі пункти. Потім вони записують усе, на що вони можуть вплинути та чого досягти на майбутній зустрічі, і прикріплюють ці записи на протилежній стіні. Завдяки цьому процесу лідери спільно створюють умови, за яких люди можуть навчитися долати труднощі.

Розкіш, що розвиває стійкі ланцюги постачання

У 2022 р. індустрії предметів розкоші продовжували прискорювати інновації для підвищення стійкості. Автомобілебудування та мода мають найбільший несприятливий вплив на навколишнє середовище та суспільство, тому актори, що працюють у цих двох секторах, були попереду всіх у тому, щоб змінити цю тенденцію. Протягом багатьох років такі виробники автомобілів, як

Porsche, працюють над переходом на електричну тягу, тоді як Kering розпочав свій шлях до декарбонізації у 2012 р., запровадивши перший екологічний рахунок прибутків і збитків у стилі розкоші та поділившись своєю методологією, щоб інші компанії могли вчитися та використовувати його як модель. У сфері виготовлення годинників і ювелірних виробів трансформація відбувалася пізніше, можливо, через більш тривалий життєвий цикл цих виробів і їх менші обсяги. Розкішні актори, традиційно безстрашні конкуренти, усвідомили, що їм потрібно співпрацювати, щоб досягти позитивного впливу. У 2022 р. Cartier і Kering створили Watch & Jewellery Initiative 2030, яка, як і Fashion Pact, має на меті сприяти сталому розвитку у своєму секторі. У 2023 р. гравці у сфері розкоші мають прискорити свої зусилля з декарбонізації, працюючи над зменшенням викидів Scope 3, і перейти від мислення про управління ризиком ESG до створення можливостей для стратегічного оновлення та підвищення бажаності бренду за допомогою нових цілеспрямованих і позитивних бізнес-моделей. Для цього необхідно залучати значно більше інвестицій та нарощувати потенціал.

5 кроків для підвищення цілісності корпоративних чистих нульових зобов'язань. Згідно з дослідженням McKinsey, сам перехід до чистого нульового зобов'язання забезпечить бізнес-можливості в розмірі 12 трлн дол. США на рік.

Склад ради та обов'язки, що адаптуються до мети ESG

Багато рад директорів відреагували на зростання тиску ESG, найнявши спеціаліста зі сталого розвитку. Такі дії зрозумілі з огляду на конкурентні показники та вимоги до звітності, а отже, плутанину, проте, як і у випадку

цифрових технологій, геополітики чи інших конкретних сфер загального впливу, такі заходи обмежуються організацією роботи в управлінні, але не забезпечують успішне управління ESG. Незважаючи на те, що потрібен певний рівень технічних знань, у тому числі інтегрованих методологій звітності та розкриття інформації, компанії ризикують фокусуватися на дотриманні відповідності, що не впливає на реальну ідентифікацію ESG. З огляду на це ради повинні зрозуміти свою власну справжню позицію щодо ESG, а потім розвивати склад правління в цьому напрямку (зміна клімату, наступне покоління, соціальна справедливість чи проблеми різноманітності). Так, голова правління Finnair Йоуко Карвінен цінує різноманіття віку та досвіду в авіакомпанії, акцентує наголос на стійкості, зміщенні масштабів динаміки та дискусій у процесі. Провідні компанії, які дотримуються ESG, керують культурою ESG управління через особовий склад.

Інновації, інвестиції та трансформація бізнесу підживлюють кліматичні надії

Сьогодні поступово відбувається вихід із COP27, проте клімат погіршується набагато швидше, ніж уряди вживають заходи для подолання кризи. Незважаючи на невтішні факти, оптимістичними видаються прогнози щодо довгострокової перспективи, коли буде досягнуто позитивні зміни клімату. Для цього необхідно завершити енергетичний перехід і побудувати циркулярну економіку. Потрібно масштабувати нові технології, щоби поступово руйнувати вуглецеву економіку. У цьому контексті обнадіюють такі факти:

По-перше, світ шукає нові підходи. Розроблено щонайменше один мільйон зелених стартапів, які досліджують нові енергетичні рішення. За даними HolonIQ, ми

вже маємо 47 кліматичних єдинорогів вартістю понад 1 млрд дол. США.

По-друге, інвестиції. За даними спільноти з відновлюваної енергетики REN21, лише у 2021 р. інвестовано 366 млрд дол. у відновлювані джерела енергії.

По-третє, відбувається трансформація компаній. Сьогодні щонайменше 13 000 великих і середніх компаній у Європі переходять до більш стійкої діяльності, розкриваючи свій вплив на клімат.

Таким чином, є реальні аргументи для погляду на клімат з позиції «склянка наполовину повна». Лідерство полягає в тому, щоби позитивно оцінювати ситуацію та бачити можливості, і саме сьогодні кліматичне лідерство критично важливе.

Нові правила керують стратегією сталого розвитку

За кілька років майже всі компанії у світі приймуть обов'язкові стандарти звітності щодо сталого розвитку – або тому, що вони були зобов'язані це зробити згідно із законом, або тому, що вони більше не можуть протистояти тиску зацікавлених сторін. Члени правління та топ-менеджери можуть сьогодні зробити вибір лише між дотриманням нових стандартів і використанням одноразової зміни обов'язкової звітності як можливості ще більше надати перевагу стійкості як ключовому компоненту своїх стратегій. Головними в цій дискусії є такі питання:

Використання співпраці для забезпечення циркулярної економіки

Процес переходу до циркулярної економіки доволі складний, тому один актор не може впоратися з ним самотійно. Співпраця в середині та поза екосистемами щодо рішень у сфері економіки замкнутого циклу має ключове значення для отримання переваг, яких організації не

можуть отримати самостійно. Прискорення трансформації систем шляхом стимулювання інновацій між багатьма зацікавленими сторонами дає змогу гравцям зменшувати витрати, подолати перешкоди та впроваджувати рішення. Проте співпрацю важко організувати, для цього необхідні потребують системні зміни, що чітко контрастує з лінійним і орієнтованим на прибуток мисленням, яке переважає в бізнесі.

Успішні приклади охоплюють багатосторонні платформи, такі як Global Commitment під керівництвом Фонду Елен МакАртур і Програми ООН з навколишнього середовища, через які 500 підписантів, зокрема Nestlé, PepsiCo, Coca-Cola, Unilever, Mars і L'Oréal, які разом використовували 20% усієї пластикової упаковки, виробленої у світі, зобов'язалися забезпечити, щоб уся пластикова упаковка була придатною для повторного використання, переробки або компостування до 2025 р. Оскільки більшість моделей все ще перебувають на експериментальній стадії, більш складне завдання – поширення рішень у всьому світі.

«Друг» і «ворог» сталого розвитку

Штучний інтелект, зокрема певні моделі глибокого навчання, наприклад ті, що призначені для обробки людської мови, потребують величезної кількості енергії. Усі ці центри обробки даних, які виконують завдання зберігання та обробки значних обсягів даних, потребують багато енергії для охолодження.

Водночас штучний інтелект також може допомогти зберегти природні ресурси завдяки кращому прогнозуванню, управлінню врожайністю сільського господарства або керуванню попитом і пропозицією енергії в енергетичних мережах. Крім того, такі гіганти штучного

інтелекту, як Google і Microsoft, уже пообіцяли незабаром стати негативними щодо використання енергії. Перехід до постачальника хмарних послуг, який взяв на себе такі зобов'язання, також може допомогти організаціям зменшити власний вуглецевий вплив.

Очікування від штучного інтелекту щодо ефективності та економії коштів дуже високі – його все ще вважають найбільш революційною технологією сучасності. Але потрібно враховувати не тільки короткострокові переваги, а й довгострокові наслідки масштабування ШІ.

З огляду на всі регулятивні зміни, у 2023 р. домінуватиме управління ризиками ESG. Враховуючи весь цей тиск, надто легко наштовхнутися на пастку звітності ESG. Занадто часто компанії та бізнес-лідери не отримують жодної інформації з аналізу ESG, оскільки вони ставляться до звітності ESG тільки як до обов'язкового розкриття інформації. Незважаючи на те, що за такого підходу використовується неймовірна кількість даних, він не дає уявлення про те, як використати величезні можливості, які відкриє стійка трансформація в усіх секторах.

Фактично, згідно з нещодавнім дослідженням McKinsey, лише перехід до чистого нуля забезпечить бізнес-можливості на 12 трлн доларів на рік. Окрім захоплення нових ринків, трансформація бізнесу в бік сталого розвитку це спосіб задовольнити мінливі потреби клієнтів та інвесторів, а також залучити й утримати таланти.

2.4. Інклюзивна економіка як ключ до відновлення (recovery) у світі

Інклюзивна та справедлива економіка може збільшити економічне зростання, покращити фінансову віддачу та підвищити добробут. Згідно з останнім звітом про стан зайнятості, рівень безробіття знизився до 6,3% у січні 2021 р. Багато працівників все ще переживають кризу, і остання рецесія не вплинула на всіх однаково. Крім значних розбіжностей щодо впливу на здоров'я, темношкірі американці зазнали непропорційних економічних наслідків пандемії. **Серед демографічних груп темношкірі жінки зазнали найбільш різкого зниження рівня зайнятості та найбільш повільного відновлення роботи з січня 2020 р.** До 2018 р. працевлаштування темношкірих жінок відновлювалося після Великої рецесії, а сьогодні майже всі важко здобуті досягнення нівельовано.

У січні 2021 р. з 973 000 чорношкірих жінок було працевлаштовано менше, ніж у лютому 2020 р., що на 9,5% менше з початку пандемії COVID-19. Втрати в місцевому та державному уряді, дозвіллі та гостинності непропорційно впливають на зайнятість чорношкірих жінок, які є майже кожною четвертою працівницею державного сектору та кожною восьмою працівницею дозвілля та гостинності у США. З січня 2020 р. півмільйона темношкірих жінок залишили ринок праці.

Через те, що чорношкірі жінки історично очікували працевлаштування поза домом, вони завжди були більш прив'язані до ринку праці, ніж інші. Втім, рівень зайнятості чорношкірих жінок найвищий серед усіх дорослих

працюючих жінок, їхній показник знизився найбільше. Так, з січня по грудень 2020 р. він зменшився на 4%, порівняно зі зниженням на 2,8% серед латиноамериканських жінок і 1,7% серед білих.

Через тривалу нерівність в освіті та на ринку праці чорношкірі жінки надмірно влаштовані на низькооплачуваних роботах у сфері послуг, які повільно відновлюються, оскільки країна все ще бореться з вірусом. Галузь, у якій працює найбільше темношкірих жінок, – це освіта та медичні послуги: у 2020 році в цьому секторі працювало близько 3,9 млн темношкірих жінок. Згідно з дослідженнями працівники професій із нижчими за середній заріток набагато більше ризикують бути витісненими.

Економіка чорношкірих американців завжди була гірша, ніж показує середня статистика. Насправді під час кожної економічної рецесії за останні 50 років рівень безробіття серед темношкірих жінок був вищий, ніж серед білих чоловіків, а темпи одужання чорношкірих чоловіків і жінок були нижчі, ніж білої робочої сили.

Жодне економічне відновлення не може бути повним, якщо деякі громади не будуть розвиватися.

Концентрація політики допомоги та відновлення навколо потреб чорношкірих жінок та інших уразливих категорій працівників забезпечить інклюзивну економіку для всіх. **Це означатиме залучення усіх громад до визначення потреб, розробки політики, рішень і дій.** Такі заходи допоможуть подолати давню історію расової дискримінації в нашій економіці (в оплаті праці, освіті, охороні здоров'я, житлі та зміцненні добробуту) і забезпечити кожному доступ до ресурсів і можливостей, необхідних для процвітання. Це дасть змогу виправити один із найгірших економічних спадань в історії США для всіх,

свідомо покращивши економічні результати традиційно маргіналізованих груп.

Інклюзивне економічне відновлення – це розширення. В економіці США працівники та підприємства, які найбільше постраждали від пандемії, а також працівники, яких стримували структурні бар'єри дискримінації або відсутності можливостей, мають змогу рівноправно брати участь у розвитку економіки та отримувати користь від її розширення та реструктуризації. Ми вважаємо, що в компаніях має бути набір експансивних політик щодо кваліфікації, орієнтованих на промисловість і працівників на державному рівні, що супроводжується необхідним доходом і соціальною підтримкою для утримання працівників і підприємства загалом.

Несприятливі наслідки зміни клімату та погіршення навколишнього середовища дедалі більше спонукають людей у всьому світі мобілізуватися, особливо в країнах із високим рівнем впливу та низькою адаптаційною здатністю. Хоча більшість пов'язаної з кліматом мобільності зараз відбувається в середині країни, відчай і погіршення навколишнього середовища також можуть змусити людей шукати засобів до існування через нелегальну міграцію. Зміна клімату негативно впливає на всіх, проте найбільшому ризику піддаються ті, хто вже перебуває в уразливому становищі через географічне положення, бідність, стать, вік, інвалідність, походження чи інший статус, у т. ч. жінки-мігранти, які залежать від кліматичних умов існування, і діти, які менш здатні вижити під впливом екстремальних погодних явищ. З огляду на це необхідно вжити суттєвих заходів для захисту прав тих, хто найбільше постраждав від зміни клімату, у т. ч. мігрантів.

На 27-ій Конференції Сторін РКЗК ООН (COP27) Мережа ООН з питань міграції закликає держав-членів визнати можливості працювати над сталим, заснованим на правах людини, пом'якшенням наслідків та адаптацією до зміни клімату з метою вирішення людських проблем. У цьому контексті відповідно до рекомендацій Робочої групи РКЗК ООН з питань переміщення насамперед необхідно вирішити проблему мобільності.

Мережа закликає держави, на основі співпраці з відповідними організаціями ООН та всіма партнерами, розглядати та **шукати інклюзивні рішення для людей, які найбільше постраждали людей**, у т. ч. тих, хто залишається на місці, переїжджає в середину країни та мігрує за кордон, **повністю визнавши адаптаційну роль, яку відіграє міграція**. Хоча вже досягнуто прогресу в інтеграції міграції, в стратегії адаптації та політиці щодо кліматичних заходів, проте потрібно зробити ще багато. Як було визнано на засіданні COP26, все ще є недоліки в передбаченні та плануванні ситуацій, які можуть спричинити мобільність, пов'язану з кліматом, а зусилля щодо пом'якшення та адаптації до несприятливих наслідків зміни клімату, зокрема шляхом мобілізації ресурсів, недостатні.

Мережа заохочує держави залучати шляхи регулярної міграції у свої стратегії пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації, що забезпечує мобільність робочої сили та гідну роботу, права людини та гуманітарні вимоги щодо в'їзду й перебування, возз'єднання сім'ї, освіти, приватне спонсорство та скасування віз для підтримки громад щодо формування стійкості до зміни клімату та адаптації. У зв'язку з цим було удосконалено укладення двосторонніх і регіональних угод про трудову міграцію або створення

спеціальних категорій віз, щоб особи, які постраждали від зміни клімату, могли регулярно переїжджати або залишатися в країнах призначення.

Відповідно до зобов'язань, взятих у Глобальному договорі щодо безпечної, впорядкованої та законної міграції (GCM) і поновлених у Декларації про прогрес першого Міжнародного форуму з огляду міграції в Нью-Йорку в травні 2022 р., Програма мережі повторює свій заклик до держав розвивати інклюзивні зміни, міграційну політику та плани дій, які забезпечують повну та ефективну участь мігрантів як правовласників. Мережа також нагадує державам, що будь-який політичний захід або законодавство, яке регулює або безпосередньо впливає на мобільність людини у зв'язку зі зміною клімату, має підтримувати зобов'язання щодо прав людини.

Держави можуть забезпечити ефективне досягнення цієї мети через визнання того, що Паризька угода, Сендайська рамкова програма щодо зменшення ризику лих на 2015–2030 рр., Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 р. та Глобальні договори щодо міграції та біженців взаємопов'язані і їх потрібно виконувати одночасно та у взаємодоповнювальний спосіб.

Для захисту прав людини, зміцнення адаптивних можливостей мігрантів і використання потенціалу кліматичної мобільності Мережа закликає, щоб уряди на основі співпраці зі всіма відповідними зацікавленими сторонами вжили заходи щодо:

- **посилення підтримки постраждалих країн і людей** шляхом ефективної мобілізації достатнього фінансування для підтримки кліматичних заходів, у т. ч. через інвестування в системи раннього попередження та забезпечення готовності, а також усунення наслідків як

економічних, так і неекономічних збитків, зокрема для мігрантів;

- **сприяння справедливому переходу до екологічно стійких, зелених економік і суспільств**, у т. ч. через побудову стійких до клімату систем охорони здоров'я, сприяння стійкості та справедливому розвитку, просування соціальної справедливості та створення гідної роботи, застосування навичок та досвіду мігрантів за підтримки бізнесу, працедавців, профспілок і організацій працівників, а також використання їхнього внеску для сталого розвитку;

- **збільшення та урізноманітнення доступності чутливих до клімату шляхів регулярної міграції**, у т. ч. через створення регулярних шляхів мобільності робочої сили, що гарантує доступ для всіх, у т. ч. жінок і дітей, як варіант адаптації та спосіб запобігання й вирішення ситуацій уразливості;

- **посилення регіональних і міжнародних дій для співпраці з метою ефективного вирішення проблеми міграції**, пов'язаної з кліматом, на місцевому, національному, регіональному та глобальному рівнях за допомогою спеціальної та скоординованої політики та планів дій щодо зміни клімату та міграції, в т. ч. через узгоджену роботу на

Villaggio Gandusio, -
це проєкт, який має
подвійну мету

- сталість і соціальна згуртованість.
- з метою формування більш стійких екосистем сусідства та інклюзивної економіки

всіх відповідних багатосторонніх форумах; сприяння прийняттю рішень, що ґрунтуються на фактичних і деагрегованих даних, які сприяють співпраці та посиленню кліматичних заходів.

Наше спільне майбутнє залежить від реалізації права

ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОЄКТ

«На шляху до більш інклюзивної економіки через негайне створення нових робочих місць і розвиток підприємства в Йорданії» це проєкт ЕІПР, який фінансує Італія і здійснює Міністерство закордонних справ Італії через Італійське агентство з розвитку співпраці (AICS).

Це зелений проєкт ЕІПР, його кінцева мета – розширення зелених економічних можливостей для деяких із найбільш уразливих працівників Йорданії шляхом негайного короткострокового створення зелених робочих місць і підтримки зеленого домашнього бізнесу.

Проєкт спрямований на вразливі йорданські громади, що приймають, жінок та людей з обмеженими можливостями в мухафазах Мафрак та Ірбід. Він забезпечує 15 000 робочих днів і надає послуги після навчання та вдосконалення ринкових навичок для вразливих йорданських та сирійських біженців, щоби покращити їхнє працевлаштування на ринку праці.

У ньому також розглянуто критичні питання щодо екологічних засобів до існування для вразливих йорданських і сирійських біженців, оскільки він спрямований на посилення можливостей працевлаштування на основі потреб ринку та надання підтримки випускникам після навчання, щоби покращити їхні шанси на отримання роботи.

Проєкт узгоджується з Регіональним планом у справах біженців і стійкості (3RP) на 2021–2022 рр., Планом реагування в Йорданії (2020–2021 рр.) і Програмою гідної праці в країні (2018–2022 рр.).

Крім того, він сприяє досягненню Порядку денного сталого розвитку до 2030 р., а саме: цілі 5 щодо гендерної рівності, цілі 8 щодо гідної праці та економічного зростання, цілі 10 щодо зменшення рівності та цілі 13 щодо кліматичних заходів.

людини на чисте, здорове та стійке довкілля для всіх.

Взаємозв'язок зміни клімату, прав людини та міграції очевидний, і міжнародне співтовариство має негайно вжити заходи щодо захисту навколишнього середовища для нинішнього та майбутніх поколінь.

Усі ці заходи щодо гарантування безпечної, упорядкованої та регулярної міграції сприятимуть позитивним змінам у контексті посилення кліматичних зрушень.

ПРИКЛАДИ ПРОЄКТІВ:

Інклюзивність і стійкість становлять економічну структуру Болоньї, міста-піонера інклюзивної економіки. За словами П'єро Пеліццаро, керівника відділу європейських і міжнародних відносин міста Болонья, щастя, культура, освіта та інтеграція це рушійні сили побудови майбутнього суспільства рівності. Коли такі цінності надходять в економіку, вони стимулюють різні види бізнесу. Кілька європейських міст розробляють інноваційні підходи до співпраці із суб'єктами інклюзивної економіки, громадянами та місцевими зацікавленими сторонами, щоб створити більш справедливі та екологічні громади.

Болонья – це чудовий приклад взаємодії з асоціаціями та окремими особами, які виходять за межі простого прибутку, щоб мати соціальний вплив. Крім того, муніципалітет керує проєктами інклюзивної економіки – від музичних ініціатив до соціальної гейміфікації для студентів і дій, які сприяють зеленішому майбутньому. Пеліццаро зазначає, що роль Італії як країни, що приймає для **вихідців з Північної Африки чи Азії – так званих мігрантів (він назвав їх новими європейцями)** сформувала іншу перспективу в економічному секторі охопити всіх (йдеться про їжу, місце для ночівлі, підвіз до школи чи на роботу та інклюзивність). У цьому сенсі Болонья профінансувала програму **Salus**, яка передбачає створення нових підприємств для прийому новоприбулих у місто. Біженці беруть участь у місцевій економіці, застосовують свої навички та професійний досвід для розвитку автономії та відчутної інтеграції. Робота над інклюзивною економікою це не досягнення більшого впливу з точки зору статку, а спосіб бути правильним, рівним і гарантувати кожному право жити в наших містах.

Партнери з інклюзивної економіки відіграють головну роль у забезпеченні соціального житла та розробці стратегій розвитку міст. Муніципалітет Болоньї працює над удосконаленням права на житло більш конкретно та послідовно, оскільки вони знають, що йдеться не лише про доступ до житла, послуг і шкіл, а й про те, як створюється нова економіка, нові можливості з точки зору повернення покинутих приміщень.

Наприклад, Villaggio Gandusio, – це проєкт, який має подвійну мету – **сталість і соціальна згуртованість**. Так, завдяки ремонтним роботам, та новим мешканцям відновлено 154 квартири. Проєкт об'єднує різні спільноти, щоб отримати вигоду від обміну та розвитку інклюзивної єдності. Роль органів місцевого самоврядування має вирішальне значення для розробки шляхів з метою формування більш **стійких екосистем сусідства та інклюзивної економіки**.

DumBO – ще один приклад інклюзивної інтеграції та розвитку спільноти. Проєкт дав змогу перетворити колишню залізничну станцію на багатофункціональний район площею 40 000 квадратних метрів, присвячений культурі, творчості, соціальній діяльності, циркулярній економіці, музиці та спорту. DumBo – це результат співпраці та взаємного навчання понад 20 асоціацій, різних приватних підприємств та громадянського суспільства. Разом вони спроектували приміщення для оренди.

Подібний проєкт – **Le Serre dei Giardini** – покинутий простір, який пройшов процес регенерації для розміщення різноманітних *соціальних, екологічних і культурних проєктів*. Завдяки йому громадяни можуть відновити зв'язок із природою та насолодитися мистецтвом.

Важливе!

Інклюзивна економіка також сприяє переходу до екологічно чистих, стійких практик, товарів та послуг для промислового розвитку, у сфері відновлюваної енергії, житла та мобільності.

Інклюзивна економіка також сприяє переходу до екологічно чистих, стійких практик, товарів та послуг для промислового розвитку, у сфері відновлюваної енергії, житла та мобільності.

Так, вирішальна частина ремонту житла це енергія та екологічність, а також доступність. Об'єднати всі три останнім часом виявилось складніше,

ніж будь-коли. Тому Болонья також зосереджує увагу на тому, щоб енергетичні ініціативи були пріоритетними.

У місті знають, що енергетичні дії, орієнтовані на громадян, можуть привести до створення більш стійкої та спільної системи. Водночас варто чітко виявити елементи, які дають можливість громадянам використовувати енергію ефективно та стійко, і перешкоди, що заважають йти цим шляхом.

Для цього Болонья координує **Greta** – дослідницький проєкт, який зосереджується на вивченні різних шляхів активної участі громадськості в переході до чистої енергії на місцевому та глобальному рівнях. Ініціатива сприяє участі громадян в енергетичних спільнотах і дає рекомендації щодо процесів розробки політики енергозбереження. У результаті проєкту буде обґрунтовано висновки про перешкоди на шляху до енергетичного громадянства та окреслено способи досягнення рішень.

Болонья та регіон мають сильні традиції використання кооперативної моделі. Для Пеліццаро «ми є прикладом того, як працюють кооперативи в Європі, а

Важливо!!!!

Інклюзивна економіка потребує фінансування.

може, навіть у всьому світі». Чітке усвідомлення регіональних і національних урядів і співпраця з населенням через діалог, процеси участі та співтворчості – це основа успішного підходу до інклюзивної економіки. Це дає можливість не

тільки залучити людей до участі, а й окреслити бажані зміни чи покращення якості послуг.

Однак для сприяння цим ініціативам необхідно чітко зосередитися на **фінансуванні ЄС** для підтримки сталих місцевих дій і розробки нових бізнес-моделей в **інклюзивній економіці**.

Наприкінці 2021 р. Європейська Комісія розробила новий План дій інклюзивної економіки, щоб допомогти мобілізувати весь потенціал інклюзивної економіки. Комісія закликає країни-члени створити місцеві контактні пункти інклюзивної економіки, які відіграватимуть роль послів, забезпечуватимуть «рівну» підтримку, полегшуватимуть доступ до фінансування ЄС та національного фінансування й підтримуватимуть зв'язок з органами влади, що управляють європейськими фондами.

Рекомендація Ради щодо розробки рамкових умов інклюзивної економіки повинна підтримати місцеву владу щодо покращення міжгалузевої співпраці із суб'єктами інклюзивної економіки. Завдяки залученню регіонального уряду та структурним фондам Болонья може підтримувати інклюзивну економічну діяльність, яка не може розвиватись тільки за приватні кошти. Регіональний уряд Болоньї підтримує та покращує бізнес-середовище за

допомогою моделі кооперації, яка завжди має інклюзивний вплив.

Організація економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) визначає інклюзивність як «економічне зростання, яке створює можливості для всіх верств населення та справедливо розподіляє дивіденди зростання добробуту як у грошовому, так і в негрошовому вираженні, між суспільством».

Щоб забезпечити орієнтир ефективності сфери, Фонд Джозефа Раунтрі (JRF) визначив 18 індикаторів моніторингу інклюзивного зростання, які виявляють дані щодо кожного показника.

Важливо!!!

Так, Фонд Джозефа Раунтрі використав ці показники, щоб створити пакет даних проекту Calderdale інклюзивної економіки в 2017 та 2018 рр. За кожним індикатором Calderdale порівнюється з регіоном міста Лідс і «Найкращим районом на півночі». Міський регіон Лідс – це місцевий регіон для підприємств десяти органів влади графства Йоркшир: Барнслі, Бредфорд, Калдердейл, Крейвен, Харрогіт, Кіркліс, Лідс, Селбі, Вейкфілд і Йорк. Найкращий район на півночі – це група північних органів влади, з якими Рада Калдердейла порівнює свою корпоративну ефективність: Барнслі, Болтон, Бері, Калдердейл, Донкастер, Гейтсхед, Кіркліс, Ноуслі, Північний Тайнсайд, Олдхем, Рочдейл, Ротерхем, Сефтон, Південний Тайнсайд, Сент-Хеленс, Стокпорт, Тамсайд, Траффорд, Віган і Віррал. Дані в цих ресурсах отримані з кількох джерел. Кожен ресурс у наборі даних охоплює джерело даних, що використовується. Пакет даних Inclusive Economy Calderdale використовувався для моніторингу прогресу в Стратегії інклюзивної економіки Calderdale і як частина пакета даних Kindness and Resilience для збірки We are Calderdale.

РОЗДІЛ 3

СВІТОВІ ОЦІНКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ПОШИРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1. Поширення дитячої праці як проблема інклюзивної економіки

У найбідніших країнах світу трохи більше **1 з 5 дітей залучені до дитячої праці**. Діти в усьому світі постійно беруть участь в оплачуваних і неоплачуваних формах праці, які їм не шкодять. Однак їх класифікують як дітей, які працюють, якщо вони занадто молоді, щоб працювати, або займаються небезпечною діяльністю, яка може загрожувати їхньому фізичному, розумовому, соціальному або освітньому розвитку. У найменш розвинутих країнах трохи більше ніж **кожна четверта дитина (віком від 5 до 17 років) залучена до праці**, яку вважають шкідливою для її здоров'я та розвитку.

Питання дитячої праці регулюють три основні міжнародні конвенції:

- Конвенція Міжнародної організації праці (МОП) № 138 про мінімальний вік для прийому на роботу та Рекомендація № 146 (1973);
- Конвенція МОП № 182 про заборону та негайні дії для викорінення найгірших форм дитячої праці та Рекомендація № 190 (1999);
- Конвенція ООН про права дитини.

Ці конвенції формують концепцію дитячої праці та становлять основу законодавства про дитячу працю, прийнятого країнами, які їх підписали.

В Африці на південь від Сахари найбільша частка дітей, що працюють (26% дітей віком від 5 до 17 років). Це значний відсоток порівняно з Латинською Америкою та Карибським басейном, де 7% дітей цієї вікової групи виконують потенційно шкідливу роботу.

Гендерні диспропорції

У всіх регіонах хлопчики та дівчатка однаково залучаються до дитячої праці. Проте гендерні відмінності часто простежуються у видах діяльності, де дівчата набагато частіше залучаються до неоплачуваних домашніх послуг.

Дитяча праця – це постійна проблема в сучасному світі. Останні світові оцінки показують, що **160 млн дітей (63 млн дівчат і 97 млн хлопчиків) на початку 2020 р. в усьому світі залучали до дитячої праці майже 1 з 10 дітей**. Сімдесят дев'ять мільйонів дітей (майже половина всіх тих, хто залучений до дитячої праці) виконували небезпечну роботу, яка безпосередньо загрожує їхньому здоров'ю, безпеці та моральному розвитку.

Глобальний прогрес у боротьбі з дитячою працею зупинився з 2016 р. Відсоток дітей, зайнятих дитячою працею, все ще незмінний протягом чотирьох років. Це період, коли абсолютна кількість дітей, зайнятих дитячою працею, зросла на понад 8 млн. Відсоток дітей, зайнятих на шкідливих роботах, зріс в абсолютному вираженні на 6,5 млн осіб.

Глобальна картина маскує продовження прогресу проти дитячої праці в Азії і Тихому океані, Латинської Америки, і Карибського басейну. **Подібний прогрес в**

Африці на південь від Сахари виявився недосяжним. Цей регіон характеризувався збільшенням як кількості, так і відсотка дітей, залучених у праці з 2012 р. **Зараз у країнах на південь від Сахари працює більше дітей, ніж загалом у решті світу.** Досягнення глобальної цілі щодо зменшення дитячої праці не можна досягти без прориву саме у цьому регіоні. Протягом останніх чотирьох років серед дітей реєструється постійний прогрес: праця дітей віком від 12 до 14 і від 15 до 17 років скоротилася у відсотковому та абсолютному вираженні простежується тенденція до зниження. Згідно з глобальними оцінками 2016 р. рівень дитячої праці зріс серед дітей віком від 5 до 11 років, а в 2020 р. дітей цієї групи було залучено до дитячої праці на 16,8 мільйонів більше, ніж у 2016 р.

Криза COVID-19 ще більше загрожує глобальному прогресу дитячої праці, якщо не буде вжито термінових заходів щодо пом'якшення наслідків. Згідно з новим аналізом до кінця 2022 р. ще 8,9 млн дітей будуть зайняті дитячою працею внаслідок зростання бідності, що зумовлено пандемією. Проте додаткове зростання дитячої праці не передбачено.

Політичне спрямування фактично впливає на вирішення вказаної проблеми. У цьому контексті велике значення має вплив соціального захисту на дитину. Так, якщо допускається зниження рівня соціального захисту, то до кінця 2022 р. може відбутися подальше зростання дитячої праці. Водночас збільшення охоплення соціальним захистом може компенсувати вплив COVID-19 на дитячу працю, а отже, поверне до прогресу в цьому питанні.

Іншими ключовими результатами глобальних оцінок 2020 р. є такі:

- Рівень залучення до дитячої праці вищий серед хлопчиків, ніж дівчаток у будь-якому віці. Серед усіх

хлопчиків 11,2% займаються дитячою працею порівняно з 7,8% всіх дівчат. В абсолютних цифрах хлопчиків, зайнятих дитячою працею, більше ніж дівчаток на 34 млн. Коли визначення дитячої праці розширюється й охоплює домашнє господарство, роботи протягом 21 години або більше щотижня, гендерний розрив у поширеності серед хлопчиків і дівчаток від 5 до 14 років скорочується майже вдвічі;

- дитяча праця більш поширена в сільській місцевості. До дитячої праці залучено 122,7 млн сільських дітей порівняно з 37,3 млн міських. Поширення дитячої праці в сільській місцевості (13,9%) наближається до трьох разів вище, ніж у містах (4,7%);

- більшість дитячої праці – як хлопчиків, так і дівчаток – застосовується в сільському господарстві. Сімдесят відсотків усіх дітей на дитячій праці, або 112 млн дітей всього, в сільському господарстві. Понад три чверті всіх дітей віком від 5 до 11 років залучено до дитячої праці в сільському господарстві;

- найбільша частка дитячої праці в сім'ї. Так, 72% всієї дитячої праці та 83% дитячої праці серед дітей у віці від 5 до 11 років використовується в сім'ях, переважно на сімейних фермах або в сім'ї мікропідприємства;

- дитяча праця часто пов'язана з тим, що діти не відвідують школу.

Значна частка дітей молодшого віку, які працюють, не відвідують школи незважаючи на те, що вони належать до вікового діапазону обов'язкової освіти. Більше чверті дітей від 5 до 11 років і більше третини дітей від 12 до 14 років, які займаються дитячою працею, не відвідують школу. Це суттєво обмежує їхні перспективи за гідну

працю в молодості та дорослому віці, а також їхній життєвий потенціал загалом

Набагато більше дітей, залучених до дитячої праці, намагаються збалансувати вимоги школи і дитячу працю водночас, що є компромісом між їх освітою і правом на відпочинок.

Згідно з глобальними оцінками МОП-ЮНІСЕФ за 2020 р. простежується критичний момент у глобальних зусиллях проти дитячої праці. Глобальний прогрес зупинився протягом останніх чотирьох років після того, як уже значно сповільнився за чотири роки до цього. Поточна криза COVID-19 загрожує ще більше зруйнувати попередні досягнення.

Незважаючи на те, що сьогодні до праці залучено майже на 86 млн дітей менше, ніж у 2000 р. коли почали вимірювати глобальні рівні, останні тенденції вказують на те, що ми значно відстаємо від колективного зобов'язання припинити дитячу працю в усіх її формах до 2025 р.

У Міжнародний рік ООН за ліквідацію дитячої праці необхідно діяти з новою терміновістю, щоби повернути прогрес на правильний шлях.

Необхідно вжити негайних заходів, щоб уникнути подальшого відставання під час тривалої кризи COVID-19. Пандемія підвищила ризик дитячої праці, насамперед через різке зростання рівня бідності, що може збільшити залежність від дитячої праці та через закриття шкіл, що позбавляє сім'ї логічної альтернативи дитячому працевлаштуванню. Щоб зменшити ці ризики, розширено заходи підтримки доходів для сімей, які перебувають у вразливих ситуаціях, зокрема черех пільги на дитину та інші засоби. Так само будуть і кампанії повернення до школи і

посилене корекційне навчання, щоби повернути дітей до класу та допомогти їм компенсувати втрачене навчання.

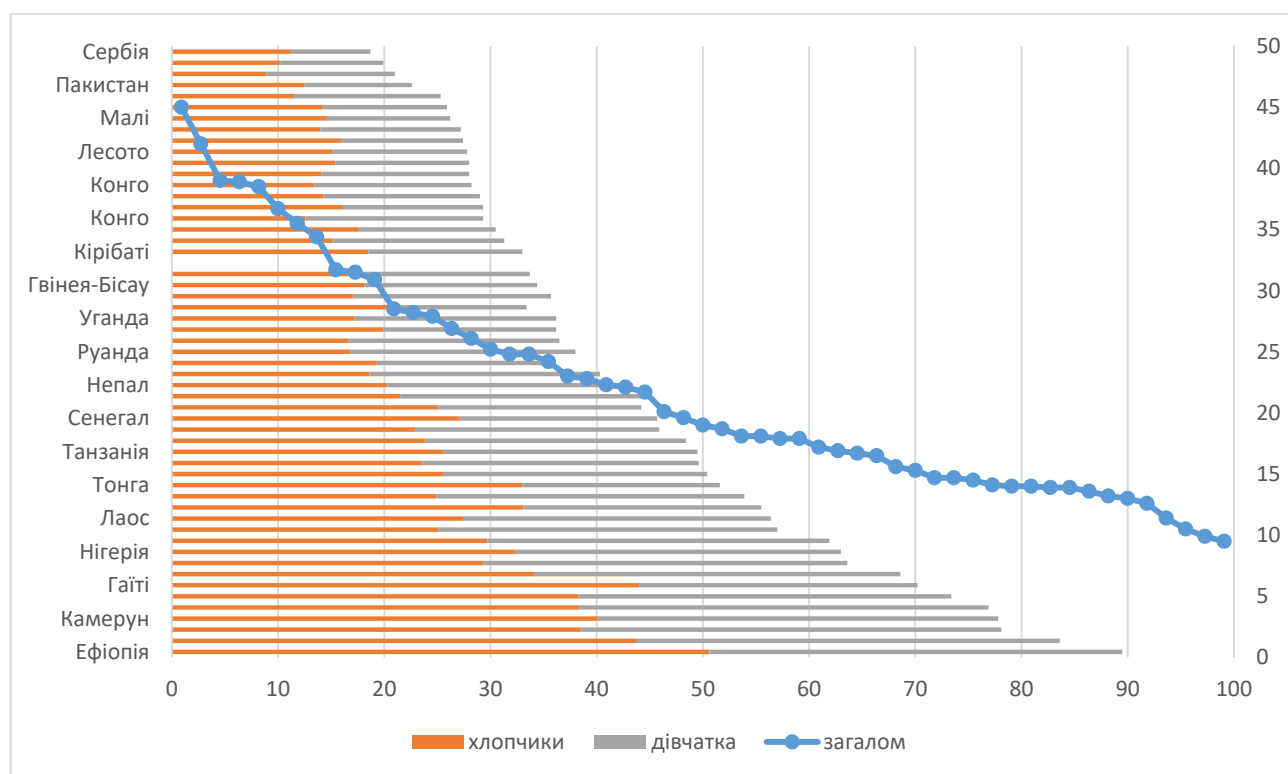

Рис. 3.1. Поширення дитячої праці по країнах

З огляду на вищесказане подолати проблему поширення дитячої праці можна за таких умов:

- розширення соціального захисту дітей та їхніх сімей з метою пом'якшення бідності та економічної невизначеності, які є основою дитячої праці;
- забезпечення безкоштовної та якісної шкільної освіти принаймні до мінімального віку для працевлаштування, щоб забезпечити життєздатну альтернативу дитячій праці та дати дітям шанс на краще майбутнє.

3.2. Економіка інклюзивних закупівель: стійкі ланцюги поставок

Переваги більш інклюзивних закупівель охоплюють **більш стійкі ланцюги поставок**, інновації та конкурентоспроможність.

Європа повільніше запроваджує інклюзивну практику закупівель, ніж США, де є добре налагоджена практика підтримки різноманітних постачальників.

Європейські команди із закупівель мають подолати юридичні, культурні та бізнес-проблеми під час запровадження ініціатив щодо різноманітності постачальників.

Взаємодія з постачальниками та підприємцями з традиційно недостатньо представлених і маргіналізованих груп підтримує рівні можливості та приносить багато соціальних та економічних переваг усім учасникам.

Переваги містять більш стійкі ланцюги поставок, інновації, конкурентоспроможність за ціною та підтримку програми корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) й екологічного соціального управління (ESG).

Хоча практики та програми підтримки різноманітних постачальників добре запроваджені в США, де 82% компаній зі списку Fortune 200 мають офіційні програми різноманітності постачальників, сьогодні Європа повільно впроваджує інклюзивні практики закупівель.

У 2022 р. в Європі посилюється відчуття терміновості та можливостей щодо інклюзивних закупівель: **пандемія COVID-19 підкреслила соціальну та расову нерівність**, молоді покоління все більше хочуть працювати в компаніях, які зосереджуються на інклюзивному підході, а

інвестори віддають перевагу компаніям із позитивною різноманітністю, справедливістю та залученням (DEI).

Інклюзивні закупівлі мають давню історію в США, виникли з руху за громадянські права та сильно підтримуються федеральними мандатами щодо залучення постачальників із чітко визначеної групи недостатньо представлених або маргіналізованих груп.

Компанія Meta зрозуміла, як далеко треба було зайти Європі, коли вони дізналися, що деякі концепції в їх дослідженні різноманітності постачальників перекладаються не всіма європейськими мовами, які їм потрібні.

Різнорманітність постачальників у Європі вимагає значної зміни перспективи від чітко визначеного у США погляду на те, що таке різноманітний постачальник, до чогось більш тонкого та узгодженого з сучасною Європою.

За словами Seemab Malik з European Supplier Diversity Project, «встановлення визначень для груп меншин є найбільшою проблемою на сьогодні – бракує даних про бізнес етнічних меншин у Європі, правові нюанси потрібно зрозуміти та посилити». За допомогою юридичної фірми Taylor Wessing створення **визначення міноритарних власників бізнесу – це один із їхніх головних пріоритетів.**

Для компаній-початківців доступ до таких інструментів, як визначення – це ще одна перевага приєднання до правозахисних організацій. Інший спосіб полягає в тому, щоб почати з малого і зосередитися на легко ідентифікованих підприємствах, зокрема на підприємствах, що належать жінкам або на малому бізнесі.

Команди закупівель повинні тісно співпрацювати зі своїми юридичними командами з самого початку, щоб керувати юридичними ризиками, пов'язаними з інклю-

зивною практикою закупівель. Один ризик пов'язаний з тонкою і часто заплутаною межею між позитивною дискримінацією та позитивними діями в Європі.

Дискримінація постачальників, навіть позитивна, за статтю, етнічним походженням та іншими ознаками є незаконною. Позитивні дії дають змогу вживати заходи для реалізації рівності минулих або нинішніх уразливих груп. На практиці це означає, що міркування різноманітності прийнятно враховувати в політиці та практиці закупівель, якщо вони не є головним фактором.

Заохочення різноманітності постачальників як частина корпоративної стійкості

У жовтні 2022 р. ЄС мав намір прийняти Директиву про корпоративну звітність про сталий розвиток, яка встановлює стандарти звітності про сталий розвиток для великої кількості організацій, що працюють в ЄС. Хоча стійкість часто розуміють як вплив на навколишнє середовище, ця директива – чудова можливість прискорити ініціативи щодо різноманітності постачальників і звітувати компаніям про «вплив витрат».

Різнорманітність постачальників і стійкість взаємозв'язані: різноманітні компанії, як правило, більш стійкі, а, з іншого боку, постачання з більш різноманітного ланцюжка поставок також підтримує цілі компанії щодо сталого розвитку.

Те, що стосується ініціатив щодо сталого навколишнього середовища, часто також може бути застосовано до різноманітності постачальників, наприклад інтеграція інклюзивних показників у стандарти закупівель і партнерство з постачальниками для виявлення можливостей.

Основною передумовою для успішних ініціатив щодо різноманітності постачальників у Європі та інших країнах

є лідерство, яке формує правильне організаційне спрямування.

Accenture як співзасновник WEConnect International вірить, що інклюзивні, стійкі закупівлі створюють довгострокову цінність для компаній і громад.

Війна в Україні та карантини в Шанхаї, пов'язані з пандемією, показали, як збої в локальному ланцюзі постачання можуть бути глобальними проблемами. Проте такі небезпеки пов'язані не тільки з останніми подіями. Кібератака на ключового гравця, заблокований канал, виверження вулкана – протягом багатьох років простежувались випадки, які серйозно впливали на ланцюжки постачання.

Ці події показують, що глобальні ланцюжки постачання іноді менш глобальні, ніж здається.

Надто часто компанії дотримуються стратегії пошуку джерел, яка є менш міжнародною, а більш двосторонньою.

Щоби протистояти цьому, лідери повинні змінити ланцюжки постачання, щоб вони були більш несприйнятливі до збоїв із одного джерела, наприклад через використання кількох постачальників або кількох торгових смуг і видів транспорту. Крім того, їм потрібно вирішити проблему підвищеної нестабільності, створивши більшу гнучкість у своїх ланцюжках поставок, наприклад за допомогою цифровізації та автоматизації.

У Deutsche Post DHL Group переважна частина бізнесу побудована на мережах. Це гарантує, що якщо один вузол виходить з ладу, то можна змінити маршрут навколо

**«Глобальні ланцюжки
постачання менш глобальні,
ніж ми думаємо»**

Франк Аппель, генеральний директор
Deutsche Post DHL Group

нього. Крім того, постійно збільшується стійкість, що дає змогу переміщувати ресурси (потужності авіаперевезень і навіть персонал), між нашими підрозділами.

Світова торгівля має бути силою, яка розширює можливості для бізнесу, економіки та спільнот, але ніколи не за рахунок природного світу. Таке бачення можна реалізувати, лише впровадивши інновації в глобальні ланцюги постачання, які забезпечують потік торгівлі. Якщо не розвиватися, уразливі місця світової торгівлі й надалі залишатимуть у не вигідному становищі громади та середовище в усьому світі. Необхідно діяти зараз, щоб торгівля виконувала свої функції, які сприяють інклюзивному розвитку економіки.

Такі зміни можливі, якщо вони побудовані на основі співпраці, а лідери галузі повинні бути рушійною силою цього переходу.

Такі зміни можуть бути стійкими. Насамперед необхідно розуміти особливості діяльності колег та їхні проблеми, що дасть змогу зміцнити довіру та стосунки, а також організувати ефективну та корисну роботу. Завдяки відкритому діалогу з партнерами щодо всього (дані про викиди, права людини, критерії сучасного рабства та операційна реформа), можна пом'якшити та, де це можливо, викорінити несприятливі наслідки. Учасники Глобального договору ООН мають підтримувати партнерів у всій галузі за допомогою нашої системи сталої діяльності, розглянувши все: від відповідального управління океаном до прав людини та від трудових стандартів до боротьби з корупцією.

Спільне перетворення торгівлі матиме хвилі ефектів, що охоплюють глобальні ланцюги постачання, підтримку громад, розвиток бізнесу та захист нашої планети.

Складні ринкові умови, які характерні для ланцюжків постачання в останні роки, також простжуються у 2022 р. Збої та низька надійність розкладу це переважно правило, ніж виняток, а виклики ускладнилися у зв'язку з війною в Україні та новими блокуваннями через COVID-19 у Китаї. Водночас у портах західного узбережжя США ймовірно може виникнути трудовий конфлікт.

Очікування глобального економічного зростання не справдилися з початку 2022 р. Проте, коли поточні обмеження в Китаї буде знято, це, ймовірно, призведе до різкого зростання обсягів, що ще більше посилить розвантажені портові потужності. Цей вплив залежатиме від того, скільки триватимуть карантинні заходи та чи будуть вони поширені на інші регіони й країни.

Збої в ланцюжках постачання стали «новою нормою», а карантинні заходи в Китаї – лише одна з кількох проблем, з якими галузь зіткнеться в майбутньому. Щоб зорієнтуватися в цій «новій нормі», ми допомагаємо компаніям проаналізувати їхні ланцюжки постачання і вирішити проблемні точки, що дасть змогу побудувати надійні та більш стійкі ланцюги постачання. Для цього необхідні диверсифікації мереж постачальників та інвестицій у склади й технології.

Інвестиції в технології та прозорість даних у поєднанні зі співпрацею мереж – це основа для підвищення стійкості бізнесу та продуктивності.

Важливу роль відіграє прозорість даних. Вбудовуючи показники в основні бізнес-процеси, які вимірюють кліматичні ризики, викиди вуглекислого газу, а також відходи та забруднення, у всіх ланцюжках постачання як на першому, так і на нижньому рівнях, організації отримують доступ до безперервного перегляду фінансових,

соціальних і екологічних даних, що неможливо зробити за допомогою ручних процесів. Від постачальників дедалі більше вимагається, щоб їхня діяльність була прозорою і піддавалася перевірці.

Справедлива трудова практика. Оскільки нове законодавство вимагає від організацій більш послідовного та систематичного вирішення питань щодо прав людини, бізнес-лідерам потрібні механізми моніторингу та перевірки на основі даних у всьому ланцюжку створення вартості організації.

Співпраця між бізнес-мережами необхідна для проектування, виробництва, доставки та обслуговування продуктів таким чином, щоб мінімізувати вуглецевий слід, зменшити відходи та допомогти забезпечити соціальну справедливість. Операційні, закупівельні та галузеві мережі дають змогу компаніям створювати, обмінюватися та діяти на основі стабільної бізнес-інформації. Вони можуть допомогти підтримати різноманітних постачальників і партнерів, орієнтованих на стійкий розвиток, і відкрити нові шляхи для інновацій, економії коштів і впливу на навколишнє середовище та суспільство.

Ланцюги постачання не будуть стійкі, якщо для цього не вжити заходи. Управління ланцюгами постачання – це жонглювання. Акцент на найважливішому постійно зміщується між якістю, доступністю, вартістю, інноваціями та стійкістю. Поточна увага в умовах пандемії та війни полягає в мінімізації впливу збоїв і дефіциту.

Навіть коли світова торгівля розвивається безперешкодно, ланцюжки постачання стикаються із взаємопов'язаними (і суперечливими) вимогами з боку бізнесу, інвесторів, регуляторів і уряду. Зміна клімату підвищила обізнаність про необхідність сталого розвитку. Проте

питання щодо скорочення викидів вуглецю настільки складне, що, на перший погляд його вирішити неможливо.

Так, близько 90% викидів CO₂, які створює компанія Siemens, походять не від її власної діяльності, а від складної мережі з 65 000 постачальників у 140 країнах.

Вирішення проблеми полягає в цифровізації та згуртованій стратегії. Програма Siemens Carbon Web Assessment заохочує постачальників оптимізувати викиди. Green Digital Twin має інформацію про вплив кожного продукту, який виробляють постачальники, тому рішення про купівлю можуть ґрунтуватися на викидах. І Siemens об'єднує зусилля з великими гравцями галузі, щоб створити відкриту мережу співпраці між компаніями. Блокчейн та технології цифрового близнюка дають змогу відстежувати викиди кожного компонента продукту, що робить їх прозорими для всіх учасників його створення.

Команда інклюзивних ринків і ланцюгів створення вартості (IM) у відділі малого та середнього бізнесу працює над ширшою системою правил, норм і допоміжних функцій, що оточують ланцюжки створення вартості та ринки, щоб визначити й ефективно усунути першопричини виникнення проблем. Ґрунтуючись на уроках, отриманих у рамках проєкту ILO Lab (2014–2020), команда використовує системний підхід, щоб зрозуміти, як ринок або ланцюг створення вартості функціонує в його контексті, чому він може не задовольняти потреби певної цільової групи, і як можна вирішити його глибоко вкорінені обмеження для сприяння гідній праці.

Основна мета діяльності команди – досягнення впливу:

– інклюзивного

Співпрацюючи з державними та приватними зацікавленими сторонами, розробляйте проєкти та сприяйте

покращенню способів роботи, які створюють більше можливостей для працівників і найменших підприємств у ланцюжках створення вартості та на ринках (створення робочих місць), а також прагнуть вирішити проблему продуктивності та дефіциту гідної праці, що перешкоджає їхньому соціальному розвитку (покращення роботи).

– стійкого

Зміни в поведінці державних і приватних акторів стимулюють зміни ще тривалий час після завершення проєктів, оскільки втручання узгоджуються зі стимулами та можливостями учасників.

– масштабованого

Коли глибоко вкорінені обмеження усуваються для сприяння більш інклюзивним і краще функціонуючим ланцюжкам створення вартості, непрямі учасники відтворюють нові методи роботи. Це спричиняє зміни в усьому секторі, а не впливає лише на учасників, які безпосередньо працювали над проєктом.

Підхід до інклюзивних ринкових систем (AIMS) був розроблений разом з УВКБ ООН, з яким МОП співпрацює з 2013 р. На цьому веб-сайті представлено роботу підрозділу ILO-SME щодо сприяння розвитку ринкової системи для підприємців, малих і середніх підприємств (налаштування примусового переміщення).

AIMS застосовує підхід «Примушення ринків працювати для бідних» (також відомий як M4P, або розвиток ринкових систем) і підхід «Розвиток ланцюга створення вартості для гідної праці» до умов вимушеного переміщення з метою розробки цілісних і ринкових стратегій засобів до існування для біженців і місцевого населення (хостингові спільноти).

МОП застосовує підхід «Змусити ринки працювати для бідних» до ситуацій, які характеризуються вимушеним переміщенням. Якщо традиційні підходи, як правило, зосереджені на «засобах існування біженців» та зміцненні навичок і компетенцій біженців (наприклад, через професійне навчання), то МОП запровадила «підхід «виштовхни-тягни», який прагне працювати як на стороні попиту, так і пропозиції на ринку праці. Тому AIMS пропонує цілісну ринкову структуру для стратегій забезпечення засобів до існування.

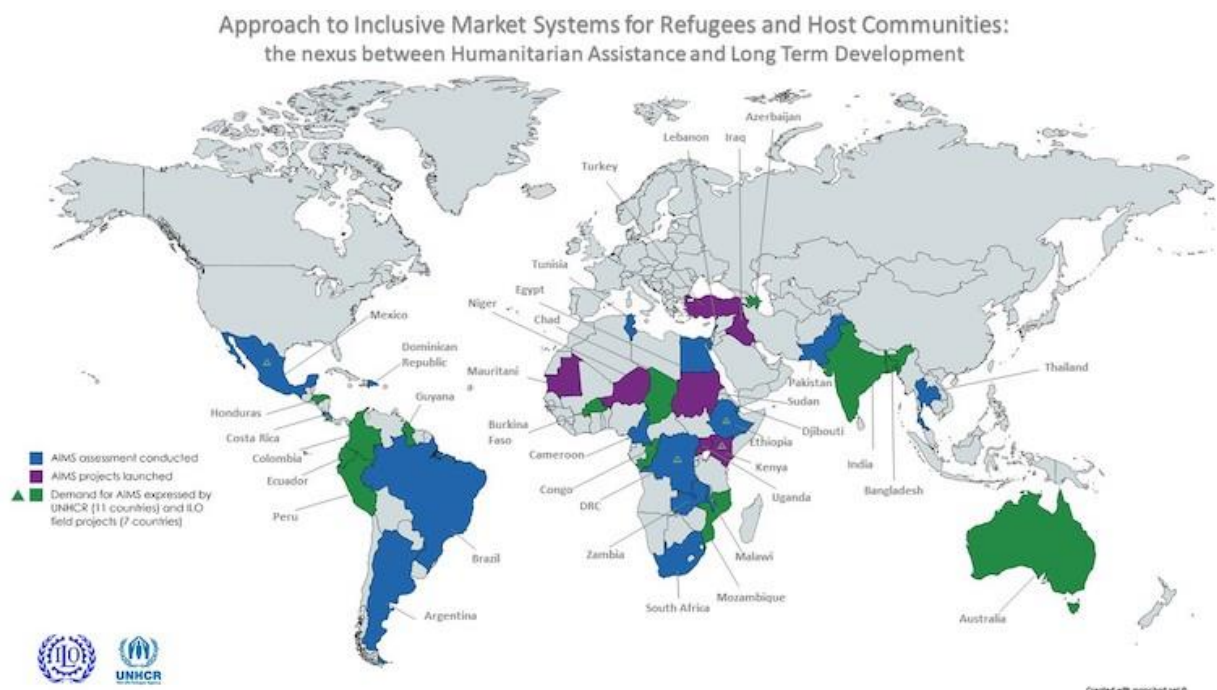

Рис. 3.2. Мапа країн системним інклюзивним підходом до біженців і приймаючих країн

Цей підхід ґрунтується на припущенні, що для того, щоби будь-хто отримав змогу створити стійкі засоби до існування, мають бути виконані дві умови:

По-перше, на ринку мають бути можливості для самозайнятості, якщо є попит на певний товар чи послугу, або для оплачуваної роботи, якщо працедавці шукають працівників.

По-друге, людям потрібні певні навички та вміння, щоб отримати доступ до таких існуючих ринкових можливостей.

Підхід Push-Pull передбачає два набори окремих, але взаємопов'язаних заходів. З одного боку, цільові втручання спрямовані на розвиток навичок і здібностей цільової групи для взаємодії з ринком, наприклад шляхом розвитку технічних або підприємницьких навичок, зміцнення соціальних мереж або передачі активів. З іншого боку, підхід МОП до розвитку ринкових систем використовують для секторів і ланцюжків створення вартості з потенціалом для розширення та диверсифікації ринкових можливостей, доступних цільовій групі та спільноті, яка приймає

«Прикладом застосування підходу до інклюзивних ринкових систем (AIMS) на практиці, є нещодавня робота із сомалійськими біженцями та громадами, що приймають у Джіджіга, Ефіопія.

МОП пропонує різноманітні інструменти та підходи, які можна використовувати для втручання, багато з яких нещодавно були адаптовані та використані в умовах, вимушеного переміщення. Щоб розвинути навички та здібності певної цільової групи (тобто поштовху), МОП може розгорнути спеціальну програму навчання підприємству «Почни та вдосконали свій бізнес (SIYB)». SIYB це одна з найбільших у світі програм навчання підприємству, до якої залучено понад 300 тренерів-майстерів і 65 000 тренерів у понад 100 країнах, а також понад 15 мільйонів кінцевих бенефіціарів. Крім того, МОП також пропонує цільовий тренінг з підприємництва для жінок Get Ahead.

Для розвитку ринків, особливо секторів і ланцюжків створення вартості з потенціалом, МОП використовує

підхід «Розвиток ланцюга створення вартості», який спрямований на розвиток підгалузей і ланцюжків створення вартості з метою сприяння малим підприємствам. На основі підходу вивчають ринкову динаміку та відносини між різними учасниками ланцюга з метою зміцнення ринкової системи загалом – підприємств, ділових відносин, фінансових мереж, допоміжних функцій, правил і норм, а також бізнес-середовища – таким чином, щоб забезпечити більші переваги для бідних через економічне зростання та розвиток.

Співпраця з Агентством ООН у справах біженців (УВКБ ООН) щодо засобів існування для біженців

У рамках Інтегрованого плану сприяння засобам існування Агентство ООН у справах біженців УВКБ ООН співпрацює з МОП для впровадження аналізу ринкових систем у вибраних країнах. Мета співпраці МОП та УВКБ ООН – інтеграція результатів і рекомендацій аналізу ринкових систем МОП у програмування засобів існування УВКБ ООН для інформування та посилення впливу та сталості втручань УВКБ ООН щодо засобів існування для біженців та громад, що приймають. Стратегічна мета програм забезпечення засобів до існування в УВКБ ООН – організація самозабезпечення біженців.

Глобальна стратегія УВКБ ООН щодо забезпечення засобів до існування та економічної інтеграції біженців (2019–2023) спрямована на конкретні досягнення результатів, щоб ефективно підтримувати та захищати засоби до існування біженців, а також сприяти їхній самозабезпеченості. З метою введення в дію Глобальної стратегії забезпечення засобів до існування УВКБ ООН нещодавно оновлено Оперативні вказівки щодо мінімальних критеріїв для програмування засобів до існування

(UNHCR/OG/2015/4), в яких наголошується на підходах, що базуються на даних та на основі ринку, для покращення програм забезпечення засобів до існування в усьому світі.

Щоби підтримати УВКБ ООН у розробці та впровадженні ринкових підходів до засобів до існування біженців, було проведено понад 15 аналізів ринкової системи. Це дасть змогу сформувати аналітичну основу, на основі якої можна розробити ринкові програми забезпечення засобів до існування для біженців. Звіти та підсумки (факт-листки) доступні для завантаження.

Потрясіння, що тривають на світових фінансових ринках, є симптомом глобальних подій, спричинених трьома головними мегатенденціями: зміною клімату, технологічним прогресом і зростанням геополітичної напруги. Ці проблеми докорінно змінюють бізнес-середовище.

Хоча ще занадто рано оголошувати про «деглобалізацію», виробники детально переглядають свої бізнес-програми та стратегії глобального ланцюжка створення вартості, долаючи політичні потрясіння, екологічні катастрофи та технологічні прориви.

Поточні конфігурації глобального ланцюжка створення вартості розроблені на основі набагато більш сприятливого бізнес-середовища. Керуючись економічною оцінкою та оптимізацією, ланцюжки доданої вартості залучили до аутсорсингу та глобалізували свої постачання, щоб досягти більш масштабної економії.

Однак сьогодні бізнес-середовище вже набагато складніше, і глобальні ланцюжки створення вартості більше не можуть зосереджуватися лише на вартості та рівні обслуговування. Їм потрібно збалансувати ефективність, у той час як вони створюють стійкість, підвищують

швидкість реагування та, у міру посилення нормативних актів, а клієнти стають більш обізнаними про негативні зовнішні ефекти глобалізованої економіки, покращують свої стандарти сталого розвитку.

На Всесвітньому економічному форумі у Давосі 2022 р. обговорювались питання забезпечення стійких ланцюгів постачання, незважаючи на глобальні шоки.

Визначено два підходи до **стійких ланцюжків вартості**:

- **адаптація;**
- **трансформація.**

Виробники переосмислюють структуру глобального ланцюга створення вартості з огляду на довгострокові та короткострокові міркування та включають стійкість і стійкість до основних своїх стратегій. Проте згідно з нещодавнім дослідженням лише 12% достатньо захищені від майбутніх збоїв.

Щоби підтримати організації в їхніх зусиллях із підвищення стійкості, Платформа Всесвітнього економічного форуму для формування майбутнього передового виробництва й ланцюгів створення вартості та спільнота у співпраці з Kearney розробили Compass Resiliency Compass для масштабування можливостей стійкості за вісьмома вимірами: досконалість портфолію, клієнт орієнтація, фінансова життєздатність, універсальність виходу на ринок, гнучкість логістики, адаптивність виробництва, різноманітність постачальників і передове планування.

Компас і відповідні стратегічні профілі допомогли організаціям орієнтуватися в новому глобальному контексті, забезпечивши комплексну структуру того, їхньої діяльності, щоб зробити свої глобальні ланцюжки створення вартості більш стійкими. Але як фірмам створити

стійкість? Чи це має бути серія кількох маленьких кроків як безперервна адаптація? Або виробникам варто зробити стрибок віри, щоб фундаментально змінити свій глобальний ланцюжок створення вартості?

Сильна сторона адаптації це її поступовість. Стійкість розвивається постійно, оскільки глобальний ланцюжок створення вартості реагує на збої, зазвичай виходячи з виклику сильніше. Незважаючи на те, що адаптація до збоїв надзвичайно важлива для виробників, щоб створити стійкість у важливому секторі фірми, які зосереджуються лише на адаптації, наражаються на значні ризики.

З одного боку, у зв'язку з реактивним характером такого підходу покладатися тільки на нього не варто – це може призвести до постійного стресу в ланцюжку створення вартості, оскільки керівники зосереджуються на мінімізації збоїв, а не на вирішенні проблеми.

З іншого боку, зосередження лише на адаптації може означати, що виробники недостатньо швидко адаптуються до дуже нестабільного бізнес-середовища. Таким чином, крім адаптації, потрібен більш трансформаційний підхід.

Хорошим прикладом цього є реакція Johnson & Johnson (J&J) на пандемію Covid. Вони негайно створили запаси, щоб забезпечити доступність критично важливих медичних товарів, і уважно стежили за глобальними подіями, щоб підготуватися до всіх непередбачених ситуацій. Щоб врахувати майбутні збої, J&J доповнила цей підхід, запустивши ініціативи трансформаційної стійкості. Для своєї ортопедичної компанії DePuy Synthes J&J переробила шлях клієнта, використовуючи вхідні дані пацієнта, щоб краще обслуговувати кінцевого клієнта, одночасно зменшуючи необхідні запаси та дозволяючи

продавцям-консультантам пропонувати оптимізовану лінійку продуктів для хірургічних операцій, як зазначено в «Charting the Course for Global Value».

Трансформація – це необхідне доповнення, щоб не відставати від нестабільного бізнес-середовища. Замість того, щоб робити невеликі кроки та розвивати стійкість залежно від інциденту, за такий підхід передбачає великі стрибки, щоб проактивно підвищити гнучкість і підготуватися до будь-яких непередбачуваних ситуацій.

Трансформація для стійкості може включати фундаментальну перебудову портфоліо продуктів виробника, щоб зробити його більш стійким за дизайном, або реконфігурацію виробничої мережі в бік менших і глобально пов'язаних географічно різноманітних центрів. Численні фірми, зокрема Siemens, усвідомили важливість проєктування для стійкості постачання та запровадили рішення, які дають змогу розглядати питання постачання під час проєктування, а не лише під час підготовки до виробництва. Ця зміна конфігурації ланцюжків створення вартості відображена в нещодавньому дослідженні Kearney, де 92% керівників США висловили позитивні настрої щодо повторної підтримки.

Однак трансформація супроводжується значними труднощами. Перемодельовання виробничої мережі або портфоліо продуктів з урахуванням стійкості позначиться на організаціях, тому його потрібно підтримувати відповідними управлінськими змінами. Крім того, трансформація передбачає витрати – вона потребує інвестицій і приведе до компромісу з ефективністю.

Зміна парадигми на горизонті

Необхідний двосторонній підхід. У короткостроковій та середньостроковій перспективі компанії-виробники та

ланцюги постачання повинні посилити свої можливості реагувати на збої та відповідним чином адаптуватися. Однак у довгостроковій перспективі фірми мають трансформувати свої стратегії ланцюжка створення вартості та зрозуміти, як геополітика, зміна клімату та технологічний прогрес вплинуть на формування їхньої галузі.

Після трансформаційної зміни безперервна адаптація гарантує, що будь-яка нещодавно трансформована конфігурація ланцюга створення вартості буде актуальна в кліматі, що постійно змінюється. Фірми мають як адаптуватися, так і трансформуватися, щоб успішно орієнтуватися в новому середовищі постійних руйнувань.

Криза COVID-19 чітко продемонструвала необхідність переосмислення ланцюжків створення вартості, щоб вони краще працювали на користь людей і суспільства.

Відповідальний і соціальний пошук дасть змогу зробити ланцюжки створення вартості більш інклюзивними, диверсифікованими та стійкими.

Саміт Всесвітнього економічного форуму про вплив сталого розвитку 2021 р. надає унікальну платформу для розкриття принципів, політики та партнерства, що необхідні для формування більш стійких операційних і бізнес-моделей.

Пандемія COVID-19 безпрецедентно вплинула на наше суспільство, зокрема на тих, хто був найбільш маргіналізованим до кризи. Споживчі та фондові ринки зазнали значного тиску, і багато ланцюжків доданої вартості не змогли працювати, що призвело до підвищення волатильності цін на сировинні товари та перешкоджало переміщенню продуктів у різних регіонах.

Оскільки компанії та уряди переглядають свої виробничі та промислові стратегії розвитку для нової норми,

світ має унікальну можливість змінити операційні та бізнес-моделі зробити їх не лише більш продуктивними та стійкими, а й більш інклюзивними.

Відповідальний і соціальний пошук – який стосується використання купівельної спроможності організації для створення соціальної цінності, що перевищує вартість товарів, послуг або будівництва, що закуповується – може відігравати важливу роль в інтеграції знедолених громад до ланцюжків створення вартості. Крім того, таким чином вони можуть допомогти виробничим компаніям бути більш стійкими, одночасно мінімізуючи вплив криз на економіки, в яких вони працюють.

За даними Світового банку, у 2020 р. лише глобальні витрати на державні закупівлі становили щонайменше 13 трлн євро. Навіть якщо лише 1% цих витрат буде спрямовано на соціальні підприємства, такі організації отримають новий поштовх для вирішення деяких найбільш актуальних соціальних проблем у світі.

Відомо безліч прикладів, як соціальні підприємства займають лідерські позиції. Так, до них належить Кулі Кулі – автор екологічно чистих закусок із суперфудом і природних енергійних порошків морінги, які покращують здоров'я жінок і планети, сьогодні є постачальником для великих корпорацій, таких як Whole Foods Market, Walmart, Costco та 11 000 інших продуктових магазинів по всій країні. Polymateria – британська компанія, яка розробляє новий стандарт біологічно розкладаного та компостованого пластику для боротьби із забрудненням пластиком.

Крім того, компанія Polymateria, піонер у світовій економіці, не лише надає якісні, стійкі та циркулярні продукти, а й «переробляє правила цілої галузі». Співпраця із соціальними підприємствами в цих випадках показує,

як виробничі компанії можуть отримати вигоду не лише від розуміння, а й від впливу та інновацій, які привносять соціальні підприємці.

Ми маємо унікальну можливість більш ефективно інтегрувати соціальні підприємства та різноманітні бізнеси в ланцюжки створення вартості. У 2020 р. SAP запустила свою ініціативу 5 & 5 by '25, у рамках якої фірма планує до 2025 р. мати 5% своїх річних адресних витрат на закупівлі із залученням соціальних підприємств і різноманітних бізнесів. Так само Unilever зобов'язався витратити 2 млрд дол. США щорічно до 2025 р. у свої ланцюжки створення вартості з постачальниками, якими володіють і керують люди з недостатньо представлених груп. У швейцарській промисловості компанія Ralph Lauren у 2019 р. зобов'язалася отримувати 100% бавовни та віскози на екологічно чистих джерелах і використовувати 100% переробленого поліестеру до 2025 р., а також усе більше працює над диверсифікацією своєї бази постачальників і співпрацює з постачальниками, щоб перевести їхню діяльність у бік більш сталої та інклюзивної діяльності.

Корпорації з усіх секторів Gap, Inter IKEA, J&J, Mars, Unilever і Verizon – взяли подібні зобов'язання. Водночас їхні постачальники також вже застосовують більш інклюзивні моделі та практики. Asumen, член Альянсу соціальних підприємців, у відповідь на COVID (CRASE) опублікує свій список 100 «соціальних підприємств, що готові до корпоративного розвитку» – усіх соціальних підприємців, які співпрацюють з великими корпораціями, щоб трансформувати свою діяльність і бізнес-моделі. Таким чином інтегрувати будь-яке підприємство чи бізнес у ланцюжки створення вартості можна в такий спосіб: застосувавши

цифрову інфраструктуру для побудови прозорих ланцюжків поставок, які можна відстежувати; пропонуючи продукти та інноваційні рішення, які можуть допомогти корпораціям досягти своїх цілей закупівель; через фінансування трансформації таких ланцюжків вартості, сфери, де уряди можуть відігравати каталітичну роль. <https://www.weforum.org/agenda/2021/09/shaping-the-future-of-inclusive-value-chains-through-commitments-and-innovation>

3.3. Інклюзивне постачання: стратегія для трансформації для всього бізнесу

У зв'язку з геополітичними кризами та посиленням впливу зміни клімату, що створює тиск на економіку та загрожує джерелам існування в усьому світі, компанії прагнуть підвищити стійкість своїх ланцюгів постачання.

70% провідних компаній у сфері екологічних закупівель назвали **стійкість ланцюжка постачання головним пріоритетом у 2021 р.** [1]. Всеохопний пошук, у т. ч. різноманітність постачальників, пропонує рішення та можливості для створення стійкості, що необхідна для подолання цих викликів – сьогодні і в майбутньому.

Як старші бізнес-лідери можуть скористатися цією можливістю, щоб включити інклюзивний пошук у свою ширшу бізнес-стратегію, вирішуючи поточні виклики, використовуючи переваги для бізнесу та масштабуючи позитивний соціальний вплив?

Перетин ланцюгів постачання, клімату, здоров'я та миру

Сьогодні, коли багато компаній – як великих, так і малих – все ще відчувають наслідки Covid-19, шоківі хвилі відображаються в глобальних ланцюжках постачання, що зумовлено кількома пересічними проблемами [2]. Вторгнення в Україну та інші геополітичні конфлікти ще більше порушили ланцюжки постачання і спричинили руйнівний вплив на психічне та фізичне здоров'я громад. Зростання вартості палива та енергії вплинуло на постачальників, зокрема, на транспортний сектор, який займається переміщенням товарів. Споживачі також відчувають наслідки збоїв у зв'язку зі зростанням вартості життя. Хоча деякі з них готові подолати зростання витрат, споживачі з низькими доходами та вразливих груп зіткнуться з підвищеним ризиком через погане здоров'я. Це може призвести до додаткових побічних ефектів; обмежений доступ до поживної їжі може спричинити підвищений психічний і фізичний стрес та призвести до зростання соціальних конфліктів. У зимовий період збільшаться витрати на енергію, а отже, енергетична бідність вплине на громади неоднаково.

Водночас довгострокова зміна клімату та збільшення частоти екстремальних погодних явищ у всьому світі ще більше посилюють нерівність. Нещодавня повінь у Пакистані та, як наслідок, порушення ланцюга постачання виявили проблему підтримки прифронтових громад, які вже відчувають кризу з обмеженою здатністю адаптуватися. Оскільки такі ефекти доміно поширюються в ланцюгах постачання та спільнотах, сьогодні важливо створювати та інвестувати в інклюзивні та стійкі ланцюжки створення вартості.

Простежується взаємодія ланцюгів постачання, клімату, здоров'я і миру, але необхідно поглибити розуміння

цих зв'язків, щоб стимулювати дії. З огляду на це на Глобальній зустрічі Жіночого форуму буде зосереджено увагу на таких важливих перетинах.

Цінність інклюзивного сорсингу. В умовах тривалих збоїв деякі спеціалісти із закупівель відмовилися від звичайного бізнесу, щоб визначити, впровадити та масштабувати ініціативи, які створюють стійкість ланцюгів постачання та довгострокову прибутковість. Наприклад, деякі компанії збільшили пули постачальників або розширити довгострокові партнерства та угоди для зміцнення взаємного потенціалу [3].

Хоча інклюзивне постачання не є «срібною кулею» для вирішення цих складних системних проблем, воно може допомогти їх вирішити, використовуючи інноваційні підходи в усіх ланцюгах постачання – диверсифікуючи ризики, залучаючи різноманітне мислення та використовуючи гнучкість невеликих підприємств.

Багато великих корпорацій, наприклад, виявили, що менші, різноманітні постачальники є більш гнучкими та швидше адаптуються і реагують на зміни [4]. Згідно з дослідженням, проведеним EcoVadis та Value Chain Innovation Initiative у Стенфордській вищій школі бізнесу, 63% покупців і 71% постачальників заявили, що соціально відповідальні, стійкі ланцюги постачання допомогли їм витримати кризу COVID-19 [5]. Різноманітні та інклюзивні ланцюжки постачання не тільки стають більш стійкими та адаптованими, вони все частіше виявляються більш прибутковими та інноваційними. За даними Всесвітнього економічного форуму, компанії, які лідирують у різноманітності інклюзії, на 36% більш прибутковими та мають до 20% вищий рівень інновацій [6].

Бай-ін на вищому рівні є ключовим кроком до впровадження інклюзивного пошуку в бізнес-стратегію.

Основна увага для Women4Business Daring Circle, спільної робочої групи, що спрямована на прискорення дій щодо інклюзивного пошуку для розширення економічних можливостей жінок у всьому світі, полягає в важливості підтримки та відданості вищого рівня розширенню стратегічного потенціалу трансформації ланцюжка постачання.

«Справжні зміни означають забезпечення прихильності керівництва та підтримки з боку керівництва, а також розробку стратегій, що враховують гендерну проблематику, які подолають основні причини нерівності в ланцюжку постачання».

Початок **інклюзивного пошуку** потребує ресурсів, бюджету, допоміжних систем і політики, а також зацікавленості всієї організації, а керувати кораблем буде керівництво вищого рівня. Бюджет потрібен для розробки або впровадження програми, а також для забезпечення постійного доступу до життєво важливих ресурсів і баз даних, наприклад партнерство з такими організаціями, як WeConnect International, щоб надати цінний доступ до даних, стандартів і мережових можливостей. Масштаб інклюзивних ініціатив із пошуку потребує участі різноманітних зацікавлених сторін, у т. ч. юридичних, фінансових відділів і відділів D&I. Допоміжні системи та політики можуть створити канали для зв'язку та координації, а також ефективну інтеграцію стратегії. Для організацій із глобальними ланцюгами постачання може знадобитися залучення регіональних лідерів, а також старших керівників компаній.

Як включити інклюзивний пошук у свою бізнес-стратегію та чому це важливо [MES1]

Розвиток інклюзивного пошуку сповільнений через обмежене усвідомлення його цінності, що часто посилюється відсутністю кількісних доказів комерційної вигоди, яку він може принести організації. Щоб заповнити такі прогалини, увага зосереджується на пошуку ключових можливостей для змін, співпраці та переоцінки бізнес-стратегій.

Завдяки дослідженням і консультаціям з експертами та партнерами Women4Business Daring Circle виявив кілька найкращих практик і головних ідей для впровадження інклюзивного сорсингу в бізнес-стратегію, що одночасно створює сприятливе середовище для зростання та розвитку бізнесу.

Необхідно забезпечити бай-ін і зобов'язання старшого рівня. Заохочувати керівників вищої ланки встановлювати зобов'язання, цілі та завдання для всієї компанії щодо інклюзивного пошуку, демонструючи комерційний потенціал і потенціал впливу за допомогою переконливих даних, потужних історій і випробуваних прикладів. Якщо можливо, то варто пов'язати ці історії та тематичні дослідження з вашою конкретною галуззю, ключовими показниками ефективності та визначеними цілями, щоб підкреслити стратегічну цінність і забезпечити ресурси, бюджет і час, що необхідні для підтримки загальнобізнес-інтеграції та ефективного впровадження.

Підвищення дієздатності та координації функцій. Варто встановити міцну внутрішню комунікацію між відділами, щоб інтегрувати їхні цілі, навички та розуміння у нову стратегію та бізнес-кейс. Необхідно розширювати

обізнаність і спроможність, поширюючи приклади найкращої практики, рекомендації та тематичні дослідження. Після встановлення досяжних цілей для кожної функції, узгоджених із цілями компанії, потрібно запроваджувати регулярні оновлення прогресу та можливості обмінюватися знаннями й передовим досвідом між відділами.

Завдяки стратегічним діям і зобов'язанням компанії можуть створювати та зміцнювати бізнес-обґрунтування для інклюзивного пошуку як в середині організації, так і за її межами. Посібник з комунікацій Women4Business надає додаткові практичні вказівки для компаній та інших організацій щодо спілкування про різноманітність постачальників і всеохопний пошук.

Партнер Women4Business Daring Circle і лауреат міжнародної премії WEConnect, компанія Procter & Gamble, вказує на цінність інтеграції інклюзивного пошуку в бізнес-стратегію:

Інклюзивне постачання – це життєво важливий компонент корпоративної стратегії рівності та інклюзії (E&I).

Насправді він настільки важливий, що його називають особливим стовпом уваги. У P&G різноманітність постачальників є навмисним бізнес-імперативом, який вбудовано в те, як ми працюємо та ведемо свій бізнес. Отже, у кожному випадку наше керівництво бере активну участь, оскільки ми знаємо, що збільшення різноманітності постачальників дає змогу бути найкращими. Він привносить креативність та інновації, які створюють цінність і підвищують стійкість у ланцюжку постачання – таке мислення лідера інтуїтивно зрозуміле для того, як ми працюємо. Тобто – він вбудований, а не прикручений».

Шість ключових тенденцій, що впливають на світову пропозицію... ↓

Нещодавня пандемія вплинула на кожну частину ланцюжка створення вартості від постачання сировини до кінцевого споживача. Така ситуація перевіряє комерційну, операційну, фінансову та організаційну стійкість більшості компаній у всьому світі та відображає ризики й недоліки стійкості для багатьох організацій. Виконавчі директори прагнуть працювати на випередження, коли справа доходить до руйнувань та інновацій, причому 67% готові збільшити інвестиції в процеси виявлення руйнувань та інновацій.

Оскільки наслідки COVID-19 все ще впливають на глобальний ланцюг постачання, то компаніям важко створити стійкість своїх ланцюгів постачання. Нижче наведено деякі з основних збоїв, що впливають на ланцюги постачання, і стратегії, які провідні організації швидко впроваджують, щоб допомогти створити стійкість і гнучкість.

1. Порухення логістики

Постійні збої в глобальній логістиці, спричинені пандемією COVID-19, впливають на підприємства та споживачів, оскільки потік споживчих товарів на головні ринки (Північна Америка та Європа, Південно-Східна Азія та Індія) обмежений постійним закриттям основних глобальних портів і аеропортів, (переважно в Китаї, Південній Кореї та США).

Великі перебої в логістиці створюють хвилевий ефект у глобальних ланцюгах постачання. Це призводить до того, що товари накопичуються на складах, що впливає на шлях кораблів до портів – вони із затримками прибувають до

основних транзитних вузлів, обмежуючи глобальні торговельні потоки та підприємств до імпорту продукції й поповнення товарних запасів.

Згідно зі звітами, простежується висока ймовірність того, що на святкові сезони в грудні 2021 р. та січні 2022 р. в регіоні, суттєво вплине обмеження доступу до імпортних продуктів. Однак проблема для багатьох компаній на деяких із цих ринків полягає в тому, що така ситуація може тривати протягом наступних трьох-чотирьох місяців, оскільки такі збої, ймовірно, відбуватимуться у 2022 році та надалі.

Якщо припустити, що такі збої зменшаться, а доступ до морських і авіаперевезень повернеться до рівня, який був до пандемії, ймовірно, пройде деякий час, перш ніж ситуація внормується. Водночас споживачі повинні очікувати підвищення цін (оскільки на це впливають надмірні витрати на транспортування) і повільне поповнення роздрібних полиць (особливо імпортних товарів). Споживачі повинні перезавантажити свої очікування, оскільки предмети, які потребують ремонту та технічного обслуговування, також можуть затримуватись у тривалих чергах обслуговування.

Уряд і лідери галузі прагнуть визначити стратегії, які створюють стійкість і збільшують наші внутрішні можливості, щоб зменшити залежність від регіональних і глобальних ланцюжків постачання. Компанії повинні переглянути альтернативні потоки ланцюга постачання, створити можливості зберігання запасів ближче до своїх клієнтів і визначити, як покращити **доставку «останньої милі» та повернуті товари.**

2. Затримки виробництва

Пандемія COVID-19 зумовила затримки виробництва. За таких умов виробники конкурують за обмежену пропозицію основних товарів і матеріально-технічну потужність, що призводить до порожніх полиць і тривалих термінів покупки для споживачів. Водночас пандемія посилила увагу до оцінювання та еволюції ланцюга постачань, коли галузь оцінює та інвестує в довгострокові стратегії ланцюга постачань, щоб прокласти шлях до нової норми після пандемії.

Дні буферизації непостійних постачань за допомогою надмірних запасів за найнижчою вартістю придбання також швидко стають пережитком минулого, оскільки виробники оцінюють ризик як головний фактор прийняття рішень у розвитку свого ланцюжка постачання.

Підвищення обізнаності та потреба підтримувати конкурентоспроможність змусили галузі вирішувати багато давніх проблем із постачанням і переробляти специфікації продукту. Разом вони формують більш стійкі та економічно ефективні ланцюги поставок, що дає змогу позиціонувати відповідні організації як лідерів нової норми.

3. Надмірна залежність від обмеженої кількості третіх сторін

Незважаючи на ризик, пов'язаний із зосередженням на «одному головному торговому партнері», багато компаній мають міцні відносини лише з одним великим постачальником, одним великим клієнтом (або експортним ринком) та / або одним основним партнером у ланцюжку постачань. Коли пандемія COVID-19 уповільнюється, багато компаній усвідомлюють необхідність покращити оснащення своїх ланцюгів постачання шляхом визначення

альтернативних торговельних партнерств. Вони активно шукають ширший перелік постачальників, альтернативних ринків / клієнтів і альтернативних транспортних та логістичних постачальників. Лідери ланцюгів постачання також звертають увагу своїх організацій на моніторинг ризиків третьої та четвертої сторін, щоб усунути внутрішні та залишкові ризики майже в реальному часі, а також **кіберризики та ризики підробок**.

Підприємства можуть створити **більшу гнучкість і стійкість своєї системи постачання**, взаємодіючи з постачальниками, які надають нові можливості як послугу. Нові технології, такі як системи торгівлі, можливості планування та аналітики, а також додаткові вимоги до логістики забезпечують рішення зі змінними витратами (а не довгострокові фіксовані накладні витрати), забезпечуючи підвищену гнучкість і кращий контроль витрат. Результати можуть створити міцніший, більш диверсифікований ланцюг постачання з більшим потенціалом для зменшення ризиків і витрат у майбутньому.

4. Подвоєння інвестицій у технології

Початкові інвестиції багатьох компаній протягом останніх 18 місяців спрямовані на автоматизацію основних вузлів у ланцюжку постачання, наприклад інтелектуальна автоматизація, яка використовується для ефективної та безпечної роботи, у т. ч. магазини, склади, виробничі потужності та навіть корпоративні офісні будівлі. У 2022 р. очікувалось прискорення рівня інвестицій, оскільки компанії прагнуть покращити критичні можливості планування ланцюга постачань шляхом впровадження більш просунутих цифрових інструментів (когнітивне планування та інтелектуальна аналітика), а також додавання більшої цілісності та видимості в безпечні ланцюжки

постачань із передовими технологіями відстеження та **блокчейн**.

Багато керівників ланцюгів постачання сьогодні стурбовані відсутністю видимості в розширених ланцюгах постачання. Провідні організації використовують сучасні технології, щоб значно покращити видимість і прискорити реагування на значні збої та змінні у своїх внутрішніх, регіональних і глобальних ланцюгах постачання.

5. Ціноутворення на товари

Сьогодні очікується, що фахівці з ланцюга постачання та закупівель будуть не тільки учасниками переговорів. Вони також сподіваються отримати більше знань про категорії. Глибше розуміння товарів допомагає задіяти необхідні важелі та зрозуміти правильну ціну покупки.

Прозорість витрат все ще низька. Хоча ціна категорії доступна, детальна розбивка ціни, з точки зору матеріальних компонентів, відходів, перетворення, праці та доданої премії, не визначена. Часто ціноутворення за категоріями не індексується до основної ціни товару, що призвело до того, що ціни категорії не відповідають ціноутворенню товарів. Наприклад, дуже мало організацій використовують науковий спосіб ціноутворення на паперову упаковку, зокрема гофроящики. У багатьох організаціях рішення про купівлю товарів базуються більше на досвіді, ніж на структурованому механізмі. Час покупки та кількість відіграють вирішальну роль під час прийняття таких рішень.

Щоби подолати такі виклики, команди зосереджуються на цифровій трансформації та технологіях, що дає змогу забезпечити безперервний потік інформації в ланцюжку створення вартості та ефективно прийняття

рішень на основі розуміння. Організації використовують інструменти аналітики витрат і програмні пакети, щоби покращити видимість того, де, як і коли вони витрачають. Консолідація витрат дає змогу поліпшити купівельний важіль і силу переговорів, щоб допомогти збільшити цінність або підштовхнути до вдосконалень. Часто консолідація витрат є попередником консолідації постачальників і сегментації ESG і допомагає зменшити відмінності в якості та ціні для того самого типу продукту / послуги в різних регіонах.

6. Міграція робочої сили

Період COVID-19 був пронизаний невизначеністю, а дефіцит на ринку праці ще більше ускладнив відновлення багатьох галузей після пандемії. Крім трудових обмежень, організації повинні розглянути кілька інших факторів, не пов'язаних з COVID-19, щоби пом'якшити кадрові проблеми.

Виникнення нових технологій докорінно змінило функціонування ланцюжків постачання у всьому світі. Споживачі стають більш вимогливими, що швидше трансформує ланцюжки постачання. Сучасні операції зосереджені на технологіях та інноваціях, що ускладнює ці ланцюжки. У зв'язку з цим стираються межі між навичками професіоналів із синіми та білими комірцями з ланцюгом постачання та виробничими операціями, які потребують поєднання як фізичних, так і технологічних навичок для підтримки та зростання сьогодні і в майбутньому.

Демографічні зміни також впливають на загальний фонд ресурсів. Тому організації мають переглянути свій підхід до найму та залучення покоління Z, яке становитиме значну частину робочої сили в найближчому

майбутньому. Потрібно враховувати мотивацію та прагнення нових поколінь, щоб зберегти натхнення молодій когорти працівників.

У зв'язку з тим, що вищезазначені питання ланцюга постачання домінують у дискусіях на рівні правління, багато організацій зіткнулися з втратою уваги до мандатів щодо **трансформації. Нестача водіїв, проблеми з пропускнуою здатністю постачальників логістичних послуг, інфляція, затримки доставки, збільшення вартості вантажу, вичерпані запаси, нестача робочої сили та піки попиту викликають дискусії та потребують уваги.** Керівників операцій просять зосередитись не на проєктах великих змін, а на повсякденних операціях та потребах персоналу й клієнтів. Управлінці зараз навчаються, як збалансувати нагляд за реагуванням на кризу зі стратегічним мисленням, що необхідно за межами безпосередніх викликів.

Успішне впровадження мандатів на трансформацію, швидше за все, визначатиме успіх організації після пандемії. Зараз важливо забезпечити гнучкість і стійкість операцій, виконувати проєкти, оновлювати операції та уникати непотрібних додаткових витрат.

Керівництво має переконатися, що воно запровадило масштабований процес управління кризою, є достатні лідерські здібності та документує свій досвід і знання протягом пандемії, щоб мати змогу збалансувати коротко- та довгострокові пріоритети.

Кілька міркувань можуть допомогти компаніям **подолати вказані виклики:**

Операції мають бути гнучкими та стійкими, щоб адаптуватися та пристосовуватися в режимі реального часу до змін у торговельних потоках, нових нормативних

актів, впливу COVID-19, зміни клімату, торгової напруженості та інших геополітичних зрушень.

Технологію потрібно ефективно використовувати, щоб зменшити експлуатаційні витрати, забезпечити видимість і диверсифікувати спосіб задоволення потреб клієнтів.

Важливу роль відіграє здатність адаптуватися до цифрових операцій і впроваджувати дієві покращення на основі даних.

Управління автопарком і мережі ланцюгів постачання повинні реагувати на зростання вимог клієнтів.

Співпраця, партнерство з постачальниками та постійний моніторинг ризиків необхідні для зменшення ризиків у ланцюжку постачання.

Щоб усунути нестабільність, компанії мають зосередитися на розбудові мережі надійних постачальників (клієнтів, партнерів у ланцюзі постачання та постачальників), щоб допомогти подолати збої та підтримувати безперервність бізнесу. **Культивування стабільної пропозиції chain** дає змогу організації краще передбачати, реагувати та планувати несподівані ситуації, забезпечивши **міжфункціональну інтеграцію** та **співпрацю з екосистемою постачальників**.

Такі стратегії полегшують повний аналіз прогалин і впровадження перевірених підходів через інтеграцію цільових операційних моделей. Стратегічні елементи охоплюють оцінювання та рекомендації щодо альтернативних ринків постачальників, стратегії скорочення запасів, покращення рівня обслуговування та прийняття стратегій, до яких належать резервування постачання і критерії ефективності постачальників на основі стимулів.

З огляду на те, що ESG це головний пріоритет у ланцюжку постачань, ми досліджуємо **10 найкращих компаній**, які зобов'язуються впроваджувати ініціативи DEI для підбору персоналу та в партнерстві.

Постійне наголошення на розвитку **стійкості та стійкості в ланцюжку постачання означає, що все більше компаній інвестують в ініціативи різноманітності, справедливості та інклюзії (DEI)** як частину своїх екологічних, соціальних і управлінських цілей (ESG). Приділення уваги DEI – це один із способів, завдяки якому підприємства можуть бути внутрішньо підзвітними та прозорими щодо свого соціального впливу та обов'язків.

Відповідно до Індексу корпоративної різноманітності Hootology, споживачі, які сприймають бренд як відданий DEI, утричі частіше розглядають їхні продукти чи послуги порівняно з тими, хто цього не робить. Таким чином, **різноманітність постачальників це основна частина нових стратегій підбору персоналу та постачальників.**

1. Капгеміні (Cargemini)

Це стратегічний партнер, який керує потребами управління бізнесом за допомогою технологій. Компанія наголошує на важливості DEI у своїй внутрішній діяльності та зовнішніх партнерствах – наприклад, через свою глобальну мережу співробітників «Take Pride, Take Action». **Cargemini також прагне до 2025 р. залучити 40% жінок у свої команди.**

«Ми переконані, що різноманітне, справедливе та інклюзивне середовище робить компанію більш стійкою, гнучкою та успішною», – каже Шобха Міра, головний директор із корпоративної соціальної відповідальності Cargemini.

2. Basware

Постачальник хмарних бізнес-рішень із співробітниками та клієнтами в усьому світі, ініціативи щодо різноманітності та залучення – центральні для культури Basware. Компанія створила внутрішні комітети, що мають допомогти Basware надавати більшу підтримку та представництво меншин, зокрема проводити культурні заходи, такі як Місяць чорної історії, Всесвітній латиноамериканський місяць та програма наставництва «Жінки на роботі».

Basware вважає, що кожного потрібно поважати та давати можливість отримати визнання його талантів і зусиль в інклюзивному, спільному робочому середовищі.

3. Купа (Coupa)

Крім того, що **Скупа пропонує єдину хмарну платформу для керування всіма транзакціями ланцюга постачання**, вона надає своїм співробітникам і партнерам доступ до «потужного конвеєра різноманітності». Компанія має кілька платформ DEI, які надають особисту та професійну підтримку різноманітним спільнотам, наприклад Coupa Illuminate для ЛГБТК+ спільноти та Coupa Empower для жінок.

Скупа гарантує, що всі співробітники навчаються DEI, що частину їхньої підготовки, і має кілька університетських програм, згідно з якими набираються студенти з меншин, представлених у недостатній кількості.

4. Оракул (Oracle)

Інновації ґрунтуються на різноманітності та залученості в технологічну компанію **Oracle**. Компанія охоплює понад 60 спільнот співробітників, у т. ч. жіноче лідерство, різноманітні здібності та мережі нейрорізноманіття, мережу прайдів і мережу культурної гармонії.

Oracle вірить, що працевлаштування людей із усіх верств суспільства – найкращий спосіб спільного розвитку. Цінуючи різноманітні погляди та заохочуючи нові ідеї, Oracle сподівається об'єднати свою робочу силу для досягнення мети: розкрити нескінченні можливості та зробити світ кращим за допомогою технологій.

5. Telus International

Telus International надає глобальним брендам цифровий досвід нового покоління. З моменту заснування в 2005 р. Telus прагне трансформувати технології та культуру, приділивши особливу увагу їхньому соціальному впливу. Через свої партнерства та програми, такі як «Інклюзія для людей із вадами слуху» та «Spectrum» (ресурсна група для співробітників LGBT2QA), Telus прагне внести соціальні зміни.

«Ми прагнемо використовувати провідні світові технології та милосердя, щоб стимулювати соціальні зміни та сприяти видатним людським результатам», – сказала Маріам Саад, директор із закупівель для IT у Telus, у Procurement & Supply Chain Live.

6. Аркестро (Arkestro)

Різнороманітність постачальників це головний пріоритет для провідної світової платформи прогнозування закупівель Arkestro. Крім підтримки клієнтів у логістиці пошуку, укладання контрактів, закупівель, Arkestro використовує свою базу даних, щоб допомогти знайти найкращих постачальників, які відповідають індивідуальним цілям різноманітності.

Компанія також пропонує функції управління взаємовідносинами з постачальниками для зміцнення довіри між більш відомими компаніями та раніше мало представленіми. Глобальна платформа Arkestro надає компаніям

видимість, необхідну для прийняття рішень щодо сталого та етичного партнерства.

7. Кока-кола (Coca Cola)

Як одна з найбільших компаній з виробництва напоїв у світі, Coca Cola стверджує, що DEI становить основу її успіху. Команда закупівель компанії розуміє, що **ланцюг постачання – це набагато більше, ніж прибуток**.

Крім забезпечення високоякісних послуг і продуктів, Coca Cola прагне надихнути на інтеграцію та усунути нерівність у всьому світі. Вона культивує різноманітну робочу силу, яка відображає її ринки, наприклад прагне залучити до **50% жінок на керівних посадах до 2030 р.**

8. United Parcel Service (UPS)

Американська багатонаціональна компанія з управління ланцюгом доставки постачання United Parcel Service (UPS) прагне підтримувати як бізнеси, якими володіють жінки, так і бізнеси, що належать різним власникам.

У 1992 р. UPS запустила програму різноманітності постачальників. Понад 30 років із річним бюджетом у 2,6 мільярда доларів США ця програма слугувала частиною місії компанії «доставляти те, що має значення», ведучи бізнес із малими різноманітними постачальниками по всьому світу.

У 2021 році UPS поширювала інформацію про свої ініціативи щодо різноманітності постачальників, щоб заохочувати стабільний та інклюзивний набір персоналу.

9. Citi

Citi – це глобальний банк із простою місією: сприяти фінансовому зростанню. Citi прагне не тільки захищати економічний прогрес, а й сприяти інклюзивній культурі, яка відображає різноманітність досвіду та поглядів їхніх клієнтів з усього світу.

Компанія вірить, що може просувати етичні практики ведення бізнесу, використовуючи DEI як сильну сторону. У 2020 р. Citi оголосила про свій підхід «Дії за расову рівність», пообіцявши: покращити доступність банківських послуг для кольорових громад; інвестувати в підприємства, що належать темношкірим; розширити володіння будинками для чорношкірих американців; просувати антирасистські практики у фінансових послугах. Фонд Citi Impact також інвестує в стартапи, що належать жінкам або групам меншин.

«Різноманітність постачальників – це стратегічний імператив бізнесу, це не те, що приємно мати, а те, що це необхідно мати. Найважливіше, що ви матимете можливість постійного прогресу, інновацій та креативності», – пояснила Джаветт Хайнс, глобальний керівник відділу розвитку ланцюгів поставок, інклюзії та сталого розвитку Citi, на заході з питань закупівель і ланцюгів постачання.

10. IBM

Всупереч наведеним вище дослідженням, сьогодні технологічна компанія IBM зайняла перше місце. IBM не лише має прозорі та дієві цілі ESG, спрямовані на те, щоб зробити світ бізнесу більш соціально та екологічно етичним, а й має власну платформу Be Equal, яка просуває чорношкірих, DiversAbility, латиноамериканців, корінних народів, ЛГБТ+, паназіатців, ветеранів та жіночі ініціативи DEI.

«Якщо ви шукаєте рецепт, різноманітність – це перший крок, але ви повинні створити справедливі простори, щоб отримати належний досвід співробітників. Довіра, сприяння приналежності та прийняття того самого, що робить нас людьми – наших відмінностей та емоційного

зв'язку – через мету та цінності. Це майбутнє роботи в глобальних ланцюгах постачання», – сказала журналу Sustainability Magazine Шері Хініш, глобальний керівник відділу послуг, альянсів і стратегії сталого розвитку IBM.

IBM розуміє, що DEI має вирішальне значення для модернізації економіки, заснованої на цінностях, над якою працює ланцюг постачання в усіх галузях.

Сьогодні «різноманітність», «інклюзивний найм» і «жінки в техніці» – це популярні терміни, які постійно з'являються в робочих розмовах. Проте невидимість все ще є однією з найбільших проблем, з якими стикаються жінки, що працюють. Незважаючи на зусилля щодо просування гендерної рівності, жінки все ще недостатньо представлені в деяких галузях, зокрема в логістиці та технології.

Вражаючий глобальний бум електронної комерції надихнув більше молодих людей, особливо жінок, на кар'єру у вищезгаданих галузях. Компанії мають вжити певні заходи, щоб заохотити ці зусилля та створити справді інклюзивну робочу силу.

Логістичні компанії, як правило, перебувають на перетині двох галузей, де домінують чоловіки. Різноманітність – це не просто модне слово. Це вирішальний фактор, який допомагає підтримувати більш тісні відносини з клієнтами та стимулює стійке зростання бізнесу.

Різноманітність приносить відчутні переваги для бізнесу, зокрема більш продуктивну співпрацю та більшу творчість. Наявність глобальної команди та знайомство з різними культурами також дають змогу краще спілкуватися з нашими клієнтами на ключових ринках у США, Європі та Азії.

Наймання з урахуванням різноманітності також сприяє стабільному зростанню. Сама галузь логістики

розвивається, створюючи нові робочі місця в різних секторах: розвиток бізнесу, обслуговування клієнтів і маркетинг. Інноваційні мислителі – незалежно від статі – матимуть вирішальне значення, щоб допомогти підприємствам розвиватися швидко відповідно до мінливих вимог світової економіки.

У логістичній індустрії пошук персоналу часто стикається з такою самою проблемою. Гендерний дисбаланс відлякує жінок від пошуку відкритих посад, що лише посилює гендерну диспропорцію.

Компанії можуть взяти на себе зобов'язання створити гендерно різноманітну робочу силу, що буде основним показником ефективності для команд з підбору персоналу. На рівні керівництва можна досягти певних результатів, оскільки чоловіки, які становлять більшість на керівних посадах, відіграють важливу роль в обстоюванні різноманітності та повинні активно працювати, щоб вирівняти умови гри. Лідери повинні наймати жінок, яких вони можуть навчати та формувати з приклади для наслідування для інших співробітниць.

3.4. Інклюзивна сторона впливу прямих іноземних інвестицій на сталий розвиток економіки

У 2018 році ОЕСР запустила ініціативу FDI Qualities, намагаючись заповнити цю інформаційну прогалину. Ця робота робить внесок у План дій ОЕСР щодо ЦСР і доповнює давні інтереси та досвід ОЕСР у формуванні

політичного середовища для покращення соціального впливу приватних інвестицій, у тому числі через Політику для інвестицій та Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств. Індикатори якості ПІІ сприяють цій ініціативі, вимірюючи вплив ПІІ на сталий розвиток у приймаючих країнах. Ці показники зосереджені на чотирьох кластерах, які випливають із 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР):

- продуктивність та інновації
- якість роботи та навички
- гендерна рівність
- декарбонізація.

Пандемія COVID-19 та її руйнівні людські, соціальні та економічні наслідки поставили під сумнів зусилля щодо досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) і зобов'язань, взятих у Паризькій угоді 2016 року. Ця глобальна криза збільшила ризик уповільнення або регресу, спрямованого на те, щоб зробити наші суспільства та економіку більш стійкими, інклюзивними та сталими. Війна росії проти народу України поставила під сумнів траєкторію відновлення, послабила економічні перспективи та породила подальшу невизначеність. У цьому контексті ключовим завданням для міжнародної спільноти є мобілізація значних фінансових ресурсів для прискорення впровадження Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року та забезпечення того, щоб плани щодо «десятиліття дій» для просування ЦСР не були відведені на другий план.

Рис. 3.3. Створені робочі місця за рівнем доходу

Джерело: складено автором

ПІІ створюють більше робочих місць на інвестований долар США в країни з економікою, що розвивається, ніж у країни з низьким або високим рівнем доходу (рис. 3.3). Уряди виділяють значні ресурси для залучення ПІІ з надією, що це створить нові перспективи зайнятості. Інтенсивність створення робочих місць суттєво відрізняється в різних країнах відповідно до рівня їхнього розвитку та економічної структури. Наприклад, проекти ПІІ у гірничодобувній промисловості та біотехнологіях (капіталомісткі) створюють менше робочих місць на інвестований долар США, ніж проекти у виробництві одягу чи охороні здоров'я (трудомісткі). Багато країн з низьким рівнем доходу залучають ПІІ у видобуток природних ресурсів, що створює порівняно мало прямих робочих місць (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Робочі місця, створені ПІІ у відновлювальну енергетику

Джерело: складено автором

Країни з економікою, що розвивається, із потужним промисловим потенціалом демонструють найвищу інтенсивність створення робочих місць на інвестований долар США. Країни з розвинутою економікою залучають ПІІ у високотехнологічне виробництво та наукомісткі послуги, які вимагають відносно менше людських ресурсів. Отже, нові ПІІ в країнах із доходом вище середнього, таких як Коста-Ріка та Таїланд, створюють приблизно 6 робочих місць на мільйон інвестованих доларів США, що втричі більше, ніж у Бурунді, М'янмі, Італії чи Ірландії. ПІІ сприяють підвищенню рівня життя та підвищенню кваліфікації, але можуть посилити нерівність доходів. Вища продуктивність іноземних фірм зазвичай означає вищу середню заробітну плату працівників. У більшості країн ОЕСР надбавка до заробітної плати за кордоном є майже такою ж високою, як і надбавка за продуктивність, тоді як у ряді країн, що не входять до ОЕСР, надбавка за

результати роботи іноземної фірми лише частково перетворюється на виплату заробітної плати для працівників. Іноземні фірми також мають значно більшу ймовірність наймати висококваліфікованих працівників – принаймні в країнах ОЕСР – і надавати працівникам можливості навчання, щоб бути ефективними на глобальних ринках, що постійно змінюються. Підвищуючи попит на кваліфіковану робочу силу, іноземні фірми можуть сприяти нерівномірному підвищенню рівня життя населення, особливо коли брак кваліфікації є серйозним.

Іноземні фірми інвестують у галузі з вищим ризиком несмертельних травм на виробництві. Галузі з вищою середньою частотою несмертельних травм, як-от виробництво, залучають відносно високі частки нових інвестицій, тоді як сектори з вищим середнім рівнем смертельних травм, як-от будівництво та транспорт – залучають значні, але менші частки нових проектів. Враховуючи лише будівельну діяльність, країни, які отримують більше ПІІ, демонструють відносно менше смертельних і несмертельних травм у цьому секторі, що свідчить про те, що іноземні транснаціональні компанії можуть бути більш уважними до заходів охорони здоров'я та безпеки, пов'язаних з будівництвом.

Вплив ПІІ на гендерну рівність на робочому місці залежить від галузі. З галузевої точки зору розрив між зайнятістю жінок і чоловіків обернено пропорційний розриву між зайнятістю жінок і заробітку чоловіків. Іншими словами, у таких галузях, як виробництво та сфера послуг, працює велика кількість жінок, але платять їм відносно мало порівняно з чоловіками і навпаки, такі галузі, як видобуток корисних копалин, будівництво, транспорт – працює дуже мало жінок, хоча їм пропонують

більшу оплату, ніж чоловіки. Шляхом розширення діяльності у галузях із нижчою оплатою праці, але з вищою зайнятістю, як-от виробництво, ПІІ можуть посилювати гендерний розрив у заробітній платі, одночасно зменшуючи розриви в зайнятості (рис. 3.5).

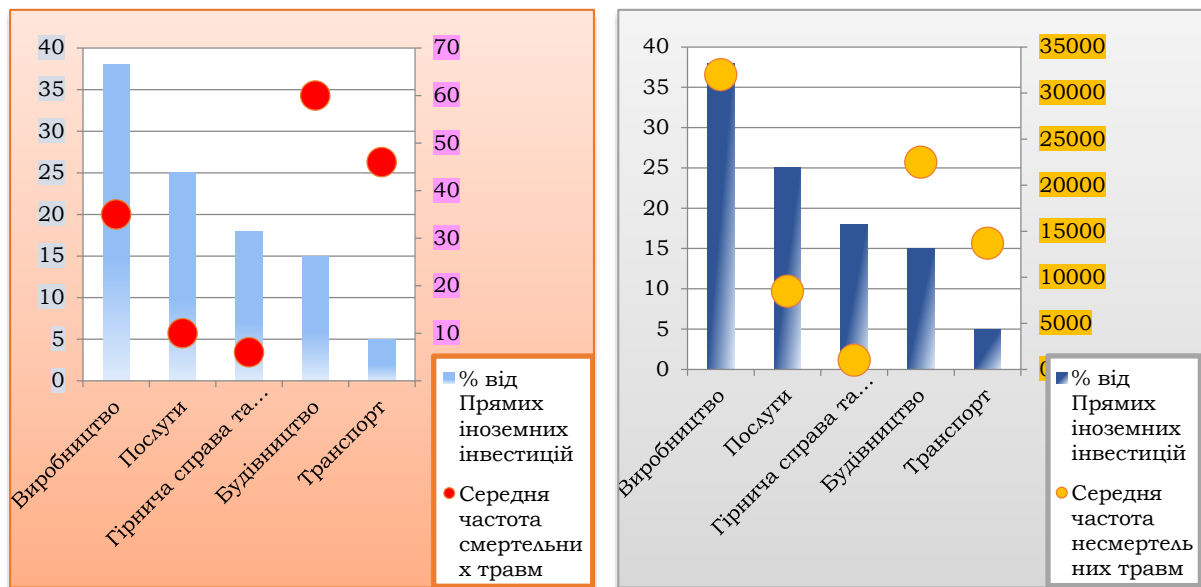

Рис. 3.5. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) та виробничі травми

Джерело: складено автором

У галузях послуг країни з вищим рівнем ПІІ демонструють нижчу зайнятість жінок порівняно з чоловіками, що свідчить про те, що іноземні інвестиції не є таким неминучим розширенням можливостей працевлаштування для жінок на додаток до збереження різниці в оплаті праці. З іншого боку, у таких галузях, як будівництво, гірничя промисловість і виробництво електроенергії, країни, які отримують більше ПІІ, також мають нижчий гендерний розрив у заробітній платі, що свідчить про те, що ПІІ в цих секторах може бути пов'язаним з вищою заробітною платою жінок і чоловіків.

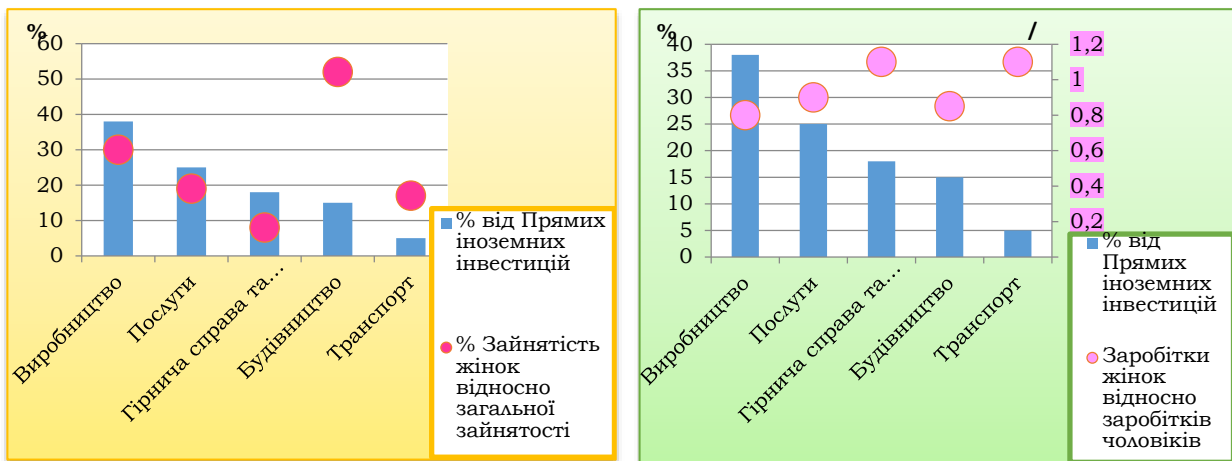

Рис. 3.6. Прямі іноземні інвестиції та гендерні результати

Джерело: складено автором

Іноземні фірми погано працюють з точки зору можливостей кар'єрного зростання жінок. Існує невелика різниця в продуктивності іноземних і внутрішніх інвесторів, коли йдеться про можливості працевлаштування для жінок на глобальному рівні. Частки зайнятих жінок становлять приблизно аналогічний, у середньому близько 36% як у країнах ОЕСР, так і в країнах, що не входять до ОЕСР, з лише незначно вищими частками спостерігається в іноземних фірмах. На регіональному рівні спостерігається невелика різниця між зовнішніми і внутрішніми фірмами у Латинській Європі та Центральній Азії, Америці, країнах Африки на південь від Сахари, тоді як іноземні фірми наймають значно більше жінок, ніж їхні рідні однолітки, в середньому на Близькому Сході та в Північній Африці, Південній Азії та Східно-Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Що стосується можливостей кар'єрного зростання для жінок, то частка фірм із жінками-топ-менеджерами компаній у Східній Азії та Тихоокеанському регіоні є з найкращими результатами щодо включення жінок на

вищі керівні посади (в середньому 33–37%), потім йдуть Латинська Америка та Європа (18-20%), тоді як менше 10% компаній на Близькому Сході та Північній Африці працюють жінки-топ-менеджери. Іноземні фірми в більшості регіонів працюють нижче, ніж вітчизняні, за винятком Європи та Центральної Азії (хоча різниця не завжди є статистично значущою). Якщо розглядати участь жінок у власності фірм, іноземні фірми в Латинській Америці та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні значно відстають від вітчизняних аналогів, тоді як частки іноземних і вітчизняних фірм принаймні частково належать жінкам у Європі, Африці та на Близькому Сході.

Зелені ПІІ спрямовуються на діяльність з низьким рівнем викидів. У всьому світі ПІІ негативно пов'язані з викидами вуглецю оскільки послуги та легка промисловість, як правило, залучають основну частину міжнародних інвестицій, у той час як види діяльності з найбільшою кількістю викидів – наприклад, транспорт і виробництво електроенергії – приваблюють відносно мало ПІІ. Помітними винятками є країни, де значні ПІІ спрямовані на викопне паливо, виробництво електроенергії (наприклад, Бангладеш, Греція, Йорданія) або транспортну діяльність (наприклад, Албанія, Еквадор, Гватемала). Відношення ПІІ до викидів в генерації електроенергії є менш чітким, оскільки деякі країни залучають значні ПІІ у відновлювані джерела енергії, тоді як інші залучають загалом невеликі ПІІ у виробництво електроенергії (рис. 3.7).

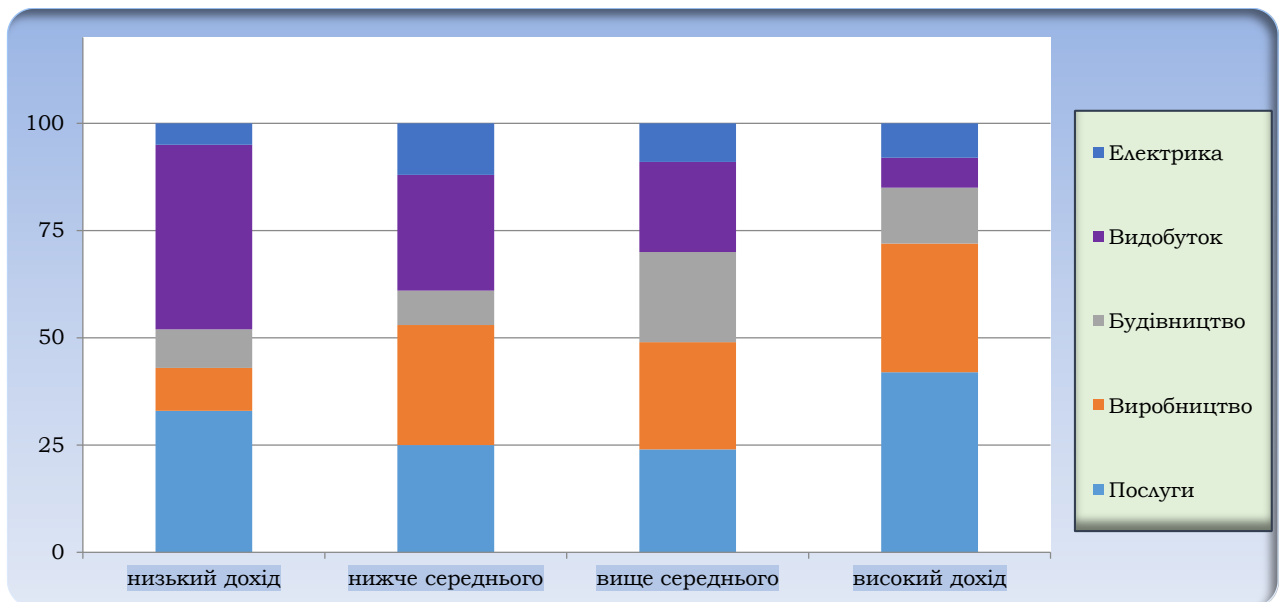

Рис. 3.7. Вартість інвестицій за галузями та рівнем доходів (%)

Джерело: складено автором

ТНК допомагають поширювати технології чистої енергії за кордоном. Масштабне розповсюдження технологій відновлюваної енергії має вирішальне значення, оскільки воно зменшує непрямі викиди від усіх видів діяльності, що споживають електроенергію. Електрифікація транспорту, промисловості та діяльності з інтенсивними викидами шкідливих речовин лише допоможуть зменшити глобальні викиди, якщо виробництво електроенергії буде декарбонізовано. Завдяки своїм фінансовим і технічним перевагам та їх глобальним операціям, ТНК є ключовими гравцями у розповсюдженні технологій чистої енергії через кордони. ПП складають 30% нових інвестицій у відновлювані джерела енергії в усьому світі (рис. 3.8).

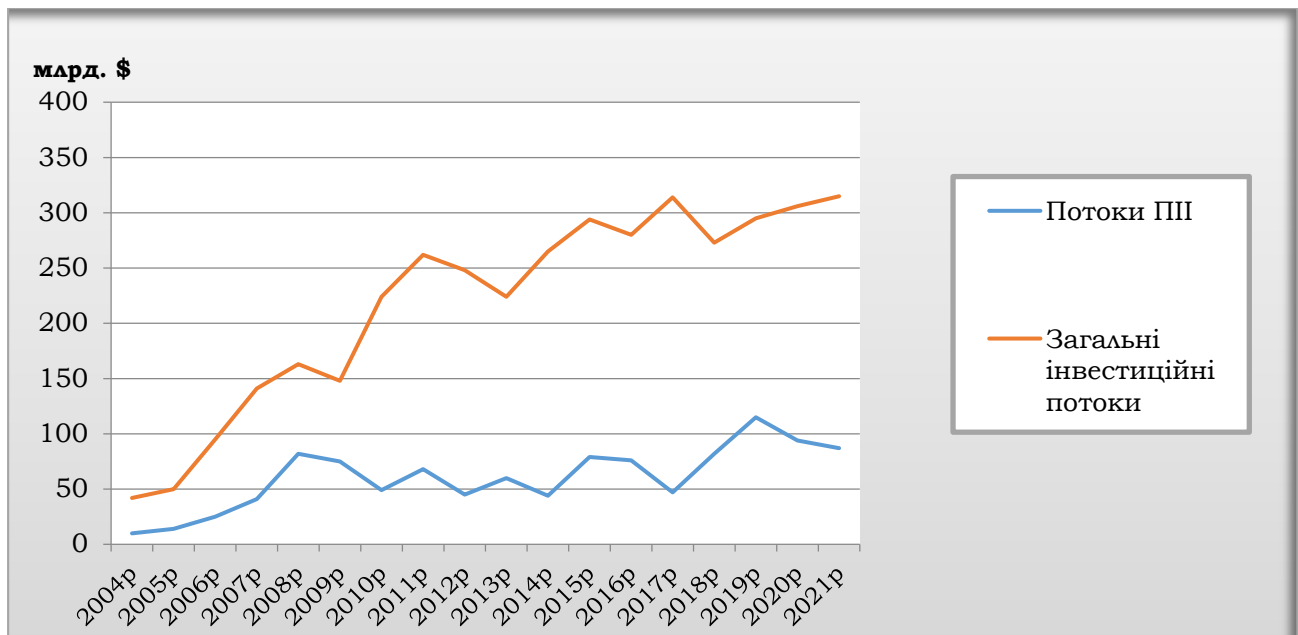

Рис. 3.8. Інвестиції у відновлювані джерела енергії (млрд. дол. США)

Джерело: складено автором

ППІ в енергетичний сектор також значно перемістилися з викопного палива в відновлюваних джерел енергії, досягнувши близько 90% ППІ в енергетику в економіках ОЕСР у 2020 році (рис. 3.9).

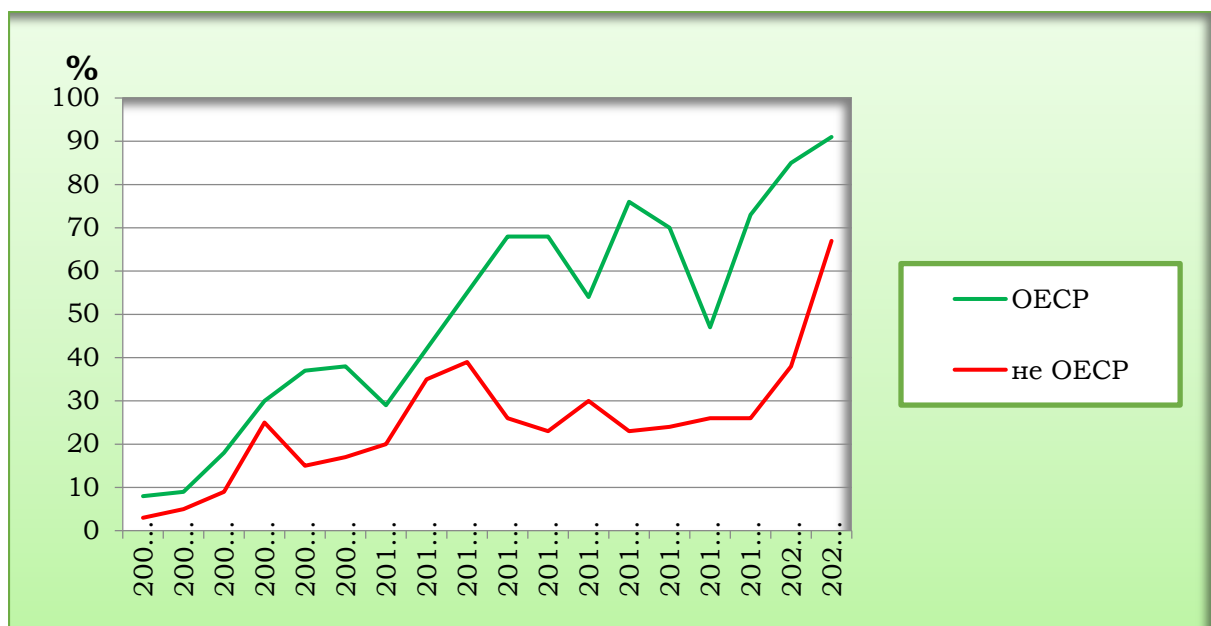

Рис. 3.9. ППІ у ВЕ як частка загальних ППІ у енергетику (%)

Джерело: складено автором

ПІІ у відновлювану енергетику створюють більше робочих місць, ніж інвестиції у викопне паливо. Генерація електрики, як з відновлюваних, так і з невідновлюваних джерел, є висококапіталомісткою та інвестиціями у секторі створюється небагато прямих робочих місць (приблизно 0,5 на мільйон доларів США) у порівнянні з ПІІ в нові підприємства (в середньому 3 на мільйон доларів США). Донедавна потоки прямих іноземних інвестицій у звичайну діяльність з виробництва енергії були такими створюючи більше робочих місць в абсолютному вираженні, ніж ПІІ у відновлювані джерела енергії, завдяки їх більшим обсягам. Цей розрив скоротився значно починаючи з 2011 року, коли відновлювана енергетика почала залучати більше ПІІ, ніж інші види енергії покоління. Оскільки в 2019 році інвестиції у відновлювані джерела енергії почали створювати більше робочих місць в абсолютному вираженні, ніж інвестиції у вугілля, нафту та газ, і розрив між ними швидко збільшується, оскільки ПІІ майже зміщуються повністю до відновлюваних джерел виробництва електроенергії. Поки навряд чи нові робочі місця створені потоками ПІІ у відновлювані джерела енергії, запропонують можливості працевлаштування для працівників, які переміщені від поступової відмови від використання викопного палива, збільшення внеску цих інвестицій у створення робочих місць інші заходи підтримки можуть допомогти досягти більш справедливого переходу.

Країни з економікою, що розвивається, є основними конкурентами за інвестиції у відновлювані джерела енергії. Технології відновлюваної енергії залишаються найбільш затребуваним напрямком для інвестицій економіки в Північній Америці та Європі, зокрема Сполучених Штатів і Сполученого Королівства, де реалізовано найбільші

інвестиції. По всьому світу країни з економікою, що розвивається, займають позиції як основних конкурентів за міжнародні інвестиції у відновлювану енергетику та їх привабливість швидше за все, зростатиме, оскільки їх економіка та енергетичні потреби випереджатимуть потреби їхніх більш розвинених конкурентів. Латинська Америка, Бразилія та Чилі накопичили іноземні інвестиції у відновлювані джерела енергії, які перевищують інвестиції економіки ЄС. В Азії за Китаєм та Індією йдуть Пакистан та Індонезія, які стрімко розвивають напрямки інвестицій у відновлювану енергетику. В Африці схожого рівня досягли Південна Африка, Єгипет і Нігерія, де ПП в чисту енергетику можна порівняти з європейськими аналогами і, ймовірно, витіснять їх у найближчому майбутньому (рис. 3.10).

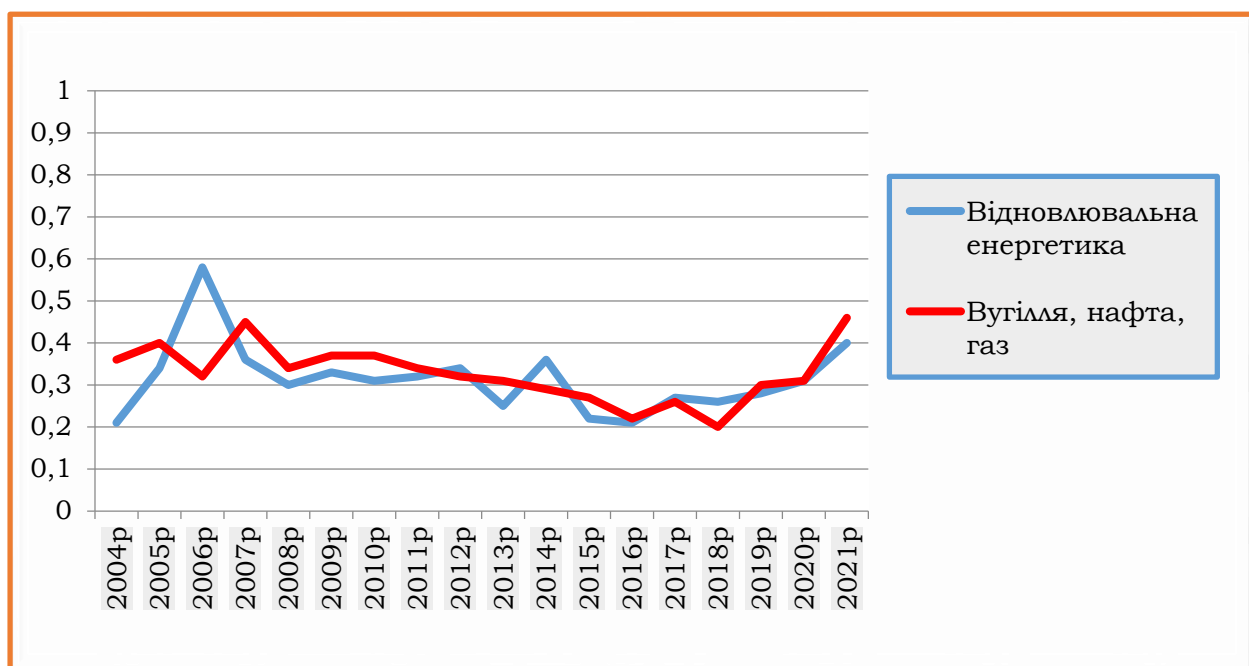

Рис. 3.10. Кількість створених робочих місць на мільйон інвестованих доларів

Джерело: складено автором

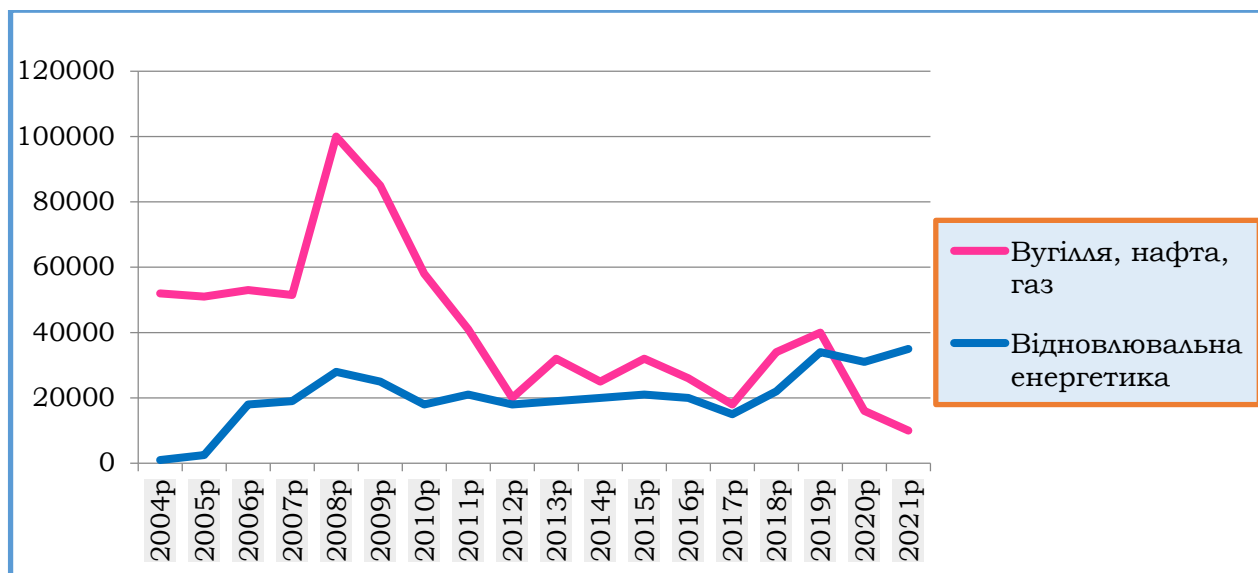

Рис. 3.11. Загальна кількість створених робочих місць

Джерело: складено автором

Європейські країни є найбільшими зовнішніми інвесторами у відновлювану енергетику проекти. Відтоді на Німеччину, Іспанію, Францію та Італію припадає понад чверть світових ПІІ у відновлювані джерела енергії у 2005 р., а решта разом узятих країн ЄС і ЄАВТ припадає на третину інвестицій. Інвестори з ЄС віддають перевагу європейським напрямкам, за якими слідує Латинська Америка і північноамериканські напрямки; Іспанія, зокрема, інвестує значні кошти в Латинську Америку. Японські, сингапурські та корейські інвестори віддають перевагу напрямкам Східної, Південної та Південно-Східної Азії. В США і Китаї інвестори більш диверсифіковані в регіонах призначення, але найбільше інвестують у Європу. Найбільшій інвестиції в Південну Азію здійснюють інвестори США, Китаю та Великобританії, а країни ЄС, які найбільше інвестують, мають потужну присутність в Африці на південь від Сахари. Маврикій,

Марокко і Південна Африка також стають відомі інвестори у відновлювані джерела енергії в Африці на південь від Сахари. Іноземні фірми перевершують вітчизняних аналогів з точки зору екологічних практик. Меншість вітчизняних фірм включає питання навколишнього середовища чи зміни клімату до своїх стратегічних цілей в країнах ОЕСР (12%) і країнах, що не входять до ОЕСР (14%), і ще менше використовують менеджерів, відповідальних за екологічні питання (5–6%). Ці практики є значно більш поширеними для іноземних інвесторів порівняно з вітчизняними фірмами, особливо в країнах ОЕСР (36% і 22%, відповідно).

Компанії, ймовірно, мотивовані проблемами з витратами, більш схильні стежити за споживанням енергії (48–63%) та впровадження заходів щодо енергозбереження, наприклад шляхом підвищення енергоефективності (34–52%), покращення системи освітлення та опалення (54–70%) або модернізація машин і обладнання (48–63%). Лише дуже небагато компаній відстежують викиди CO₂ вздовж своїх ланцюгів постачання (2–6%) або прагнуть зменшити викиди за допомогою відновлюваних джерел енергії (11–18%) або контролюють забруднення повітря (10–20%). Вітчизняні фірми в ОЕСР країни працюють лише незначно краще, ніж країни, що не входять до ОЕСР, за винятком впровадження модернізації обладнання або зменшення відходів. Натомість у всіх випадках іноземні фірми випереджають вітчизняних фірм, що свідчить про те, що існують значні можливості для переливу ПІІ з точки зору екологізації ділової практики.

Створення робочих місць постраждало більше в країнах, що розвиваються, ніж в ОЕСР. Значна частина падіння відбулася в країнах, що не входять до ОЕСР, тоді

як потоки до країн ОЕСР були більш стабільними. Потоки прямих іноземних інвестицій у нові підприємства скорочуються ще на 36% у період з березня по квітень 2020 року, і з тих пір вони відновилися в країнах ОЕСР, тоді як їхнє відновлення відстає в країнах, що розвиваються.

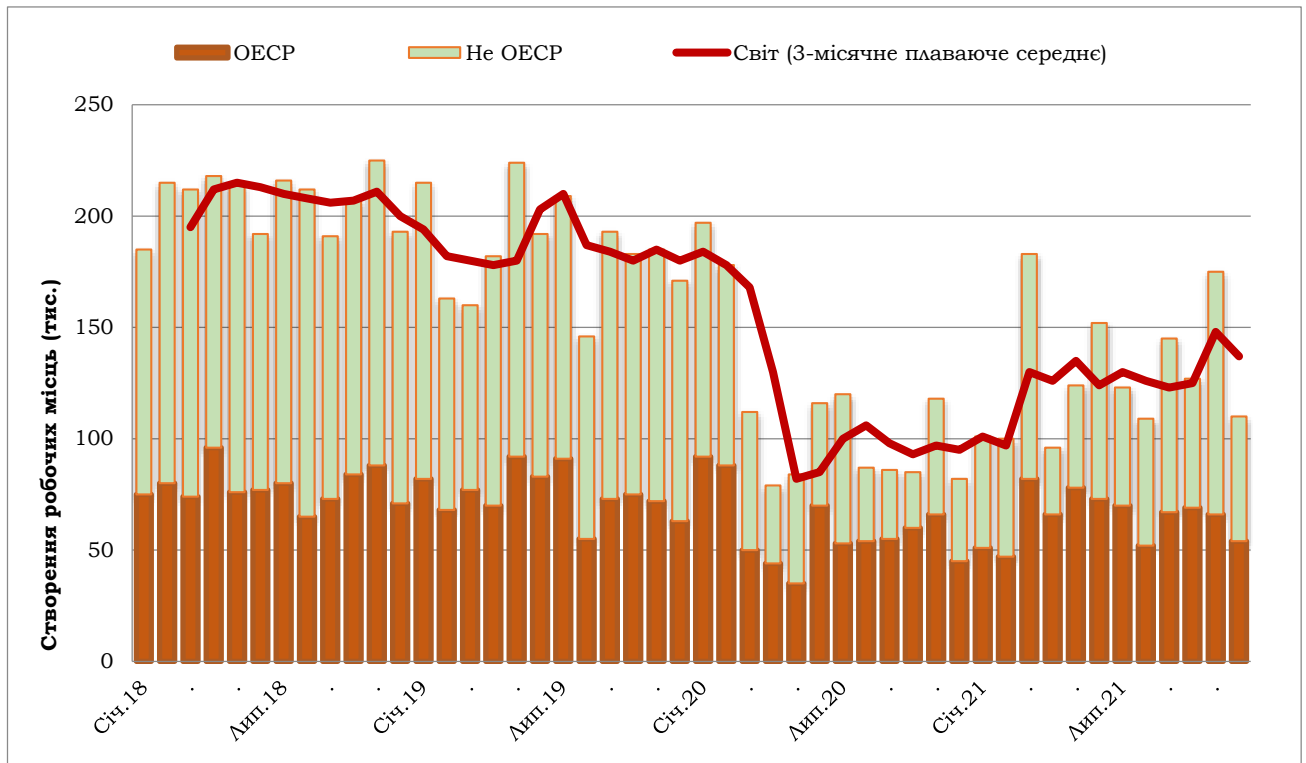

Рис. 3.12. Кількість створених робочих місць ПІІ в допандемічний і пандемічний періоди

Джерело: складено автором

Вплив пандемії на створення робочих місць був більш виразним, оскільки він відволікав ПІІ від трудомістких галузей, які зазнали більших збоїв від заходів стримування (наприклад, виробництво чи туризм) до більш капіталомістких інвестицій більш стійкі до пандемії (наприклад, відновлювана енергія). До пандемії створювалися потоки ПІІ приблизно 180 000 робочих місць щомісяця, і значно більше в країнах, що не входять до ОЕСР, ніж в ОЕСР країни. У період із січня по квітень 2020 року кількість

робочих місць, спричинених прямими іноземними інвестиціями, скоротилася більш ніж на 60% у всьому світі (рис. 3.10).

У наступні місяці країни ОЕСР стали свідками повернення рівня створення робочих місць, подібного до тих, що були в країні років, що передували пандемії. Такого не було в країнах, що розвиваються. Іноземні фірми виявилися більш стійкими до збоїв, спричинених пандемією. Іноземні фірми значно рідше зазнають падіння продажів внаслідок пандемії, і, швидше за все, повернуться до рівня плинності до COVID-19, коли вони зазнали а падіння. Ймовірно, це пов'язано з тим, що транснаціональні корпорації змогли краще пом'якшити потрясіння у своїй діяльності у країнах із суворими обмеженнями, крім того, шляхом переміщення виробництва в альтернативні місця скорочення виробництва і збуту. Не дивно, що іноземні фірми, як правило, більше орієнтовані на експорт вітчизняні аналоги, частіше спостерігали падіння свого експорту. Фірми, що працюють в країнах ОЕСР досягли значно кращих результатів, ніж їхні колеги в країнах, що розвиваються, особливо щодо продажів, а й щодо ймовірності остаточного закриття. Іноземні фірми змогли запропонувати більшу безперервність і безпеку роботи. Значна частина розбіжність у стійкості між іноземними та вітчизняними фірмами можна пояснити більшою гнучкістю та здатністю адаптувати виробничі методи та порядок роботи. Іноземних фірм було значно менше ймовірно, скоротять робочий час або скоротять кількість тимчасових і постійних працівників, принаймні в країнах ОЕСР, більш імовірно, що вони повернуться до рівня зайнятості до COVID-19, ніж їхні місцеві однолітки. Іноземні фірми змогли краще пом'якшити збої, спричинені

широкомасштабними карантинном шляхом переходу на дистанційну роботу, яка, як правило, більш здійсненна для кваліфікованих працівників. Дійсно, у різних країнах існує майже повсюдна зворотна залежність між масштабами віддаленої роботи і масштаби скорочення зайнятості, причому вітчизняні фірми відчують більше труднощів із запровадженням віддаленого працюють і, отже, вдаються до скороченого робочого дня. Пандемія пов'язана зі збільшенням деяких гендерних диспропорцій на ринку праці. Є докази того, що пандемія призвела до більшого вилучення робочої сили серед жінок, ніж чоловіків, можливо, через їхню непропорційну зайнятість у професіях, які вимагають роботи на місці або через їхні батьківські ролі та обмежені можливості догляду за дітьми та навчання в школі протягом місяців перебування вдома. З точки зору компанії, ступінь відносного зниження зайнятості жінок більше, ніж зайнятість чоловіків, значно відрізняється в різних країнах.

ВИСНОВКИ

Місце для власних висновків.....

Отже,

Таким чином,

Очевидно,

На основі прочитаного,

Можна зробити висновок, що

За результатами цього дослідження зробимо висновки, що глобальна соціальна стійкість та інклюзія, зокрема, в теперішніх турбулентних та непередбачуваних умовах, потребує довгострокових управлінських рішень урядів країн та предметних управлінських рішень стосовно тих країн, де цей тиск найбільше спостерігається.

Доведено, що Бельгія, Чехія, США, Китай, Франція мають найвищі показники по соціальній складовій індексу глобальної інклюзивної циркулярної економіки. Таким чином саме вони можуть і мають право давати пропозиції як подолати ці «голоси» соціальних та екологічних дисбалансів.

Більше того додатковим бонусом до потенційних управлінських рішень зараз з перспективою у майбутнє є виокремлені індикатори по кожній країні, яка досліджувалась. Тобто ті, що ведуть до пониження соціальної компоненти, тобто це її слабкі сторони економічної політики країни та тими «голосами» на що варто звернути увагу навіть соціально розвиненим країнам при формуванні державних стратегій подолання соціальної нерівності. Окрім того виокремлені країни, в напрямках яких Світовий Банк пропонує програми їх підтримки. Таким чином «голос» цієї монографії є те, що ті країни та виокремлені індикатори в них (слабкі сторони) можуть створювати власні «дорожні карти для тих, яких світовий банк підтримує.

Вплив пандемії на створення робочих місць був більш виразним, оскільки він відволікав ПП від трудомістких галузей, які зазнали більших збоїв від заходів стримування (наприклад, виробництво чи туризм) до більш капіталомістких інвестицій більш стійкі до пандемії (наприклад, відновлювана енергія). До пандемії створювалися потоки

ПІІ приблизно 180 000 робочих місць щомісяця, і значно більше в країнах, що не входять до ОЕСР, ніж в ОЕСР країни. У період із січня по квітень 2020 року кількість робочих місць, спричинених прямими іноземними інвестиціями, скоротилася більш ніж на 60% у всьому світі. У наступні місяці країни ОЕСР стали свідками повернення рівня створення робочих місць, подібного до тих, що були в країні роками, що передували пандемії. Такого не було в країнах, що розвиваються. Іноземні фірми виявилися більш стійкими до збоїв, спричинених пандемією. Іноземні фірми значно рідше зазнають падіння продажів внаслідок пандемії, і, швидше за все, повернуться до рівня плинності до COVID-19, коли вони зазнали падіння. Ймовірно, це пов'язано з тим, що транснаціональні корпорації змогли краще пом'якшити потрясіння у своїй діяльності у країнах із суворими обмеженнями, крім того, шляхом переміщення виробництва в альтернативні місця скорочення виробництва і збуту. Не дивно, що іноземні фірми, як правило, більше орієнтовані на експорт, а вітчизняні аналоги, частіше спостерігали падіння свого експорту. Фірми, що працюють в країнах ОЕСР досягли значно кращих результатів, ніж їхні колеги в країнах, що розвиваються, особливо щодо продажів, а й щодо ймовірності остаточного закриття. Пандемія пов'язана зі збільшенням деяких гендерних диспропорцій на ринку праці. Є докази того, що пандемія призвела до більшого вилучення робочої сили серед жінок, ніж чоловіків, можливо, через їхню непропорційну зайнятість у професіях, які вимагають роботи на місці або через їхні батьківські ролі та обмежені можливості догляду за дітьми та навчання в школі протягом місяців перебування вдома. З точки зору компанії, ступінь

відносного зниження зайнятості жінок більше, ніж зайнятість чоловіків, значно відрізняється в різних країнах.

Кліматична міграція передбачає різні сценарії розвитку подій. Однак найімовірніший сценарій передбачає лише локальні ознаки зміни клімату. Деякі з цих умов існували в минулому, а деякі могли бути спричинені глобальним потеплінням. Однак наслідки в будь-якому випадку будуть повільними, а кінцева міграція відбуватиметься поступово протягом місяців і років. Виходячи з наведених вище сценаріїв, ймовірно, що більшість міграції залишатиметься локальною або регіональною. Для того, щоб відповідний регіон і країна могли впоратися, міжнародне співтовариство повинно допомогти на початковому етапі переміщення, забезпечивши необхідні вимоги для плавного переходу.

Це означає посилення ресурсів для Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, наприклад, у гострих ситуаціях, а також заходи щодо інтеграції мігрантів із місцевим населенням. Через якість міграцій менша ймовірність спостерігати гострі та повномасштабні кризи, а швидше повільніші та більш упорядковані переміщення. У довгостроковій перспективі можна навіть залишатися оптимістом щодо успіху переходу. З часом мігранти прокладуть свій шлях і розмістяться деінде, і багато з них захочуть і навіть зможуть повернутися до своїх країн походження, якщо дозволять умови.

Як щодо імміграційних пільг для кліматичних мігрантів. Вони будуть відбуватися повільно і не обов'язково пов'язані з гострими кліматичними кризами. Ми могли б говорити про «вимушену міграцію», подібну до біженців, пов'язаних з переслідуваннями. Але ідея пов'язаної з пере-

слідкуваннями вимушеної міграції – статусу біженця – означає сценарій «без виходу», тобто неможливо звернутися до влади чи втекти всередину. Під час міграції, пов'язаної з кліматом, особливо якщо зміни були повільними, населення, швидше за все, пристосувалося б добровільно. Однак якщо відбувається виверження вулкана, землетрус чи цунамі, і ця подія по суті спричиняє зміну клімату, потрібні певні правові заходи, щоб вважати таких жертв «вимушеними мігрантами», порівнянними з біженцями за Женевською конвенцією. Однак складніше розглядати підвищення рівня моря на десять сантиметрів на рік як гостру «силу».

Підсумовуючи, не слід перебільшувати масштаби міграцій, які можуть відбутися через можливі глобальні зміни клімату. Швидкість і масштаби кліматичних змін, а також здатність людини адаптуватися роблять вимушену, гостру, спричинену кліматом масову міграцію малоймовірною.

До 2050 року може бути 1,2 мільярда кліматичних біженців. Це реальність для мільйонів і мільйонів кліматичних біженців, які живуть на передовій кліматичної кризи. Для них зміна клімату реальна, і це відбувається зараз. І оскільки загроза зміни клімату зростає в усьому світі, їх кількість зростатиме експоненціально.

ЛІТЕРАТУРА

1. Diversity and inclusivity trends to look out for in 2022. URL: <https://www.pacificprime.com/blog/diversity-and-inclusivity-trends-to-look-out-for-in-2022.html>.

2. Why diversity, equity and inclusion should be at the heart of economic recovery. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2022/05/davos-2022-diversity-equity-and-inclusion-450773f495>.

3. Strategic approaches for refugee inclusion in social protection systems. URL: <https://socialprotection.org/discover/blog/strategic-approaches-refugee-inclusion-social-protection-systems>.

4. Ukrainian refugees: Challenges in a welcoming Europe. URL: <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2022/10/14/ukrainian-refugees-challenges-in-a-welcoming-europe>.

5. Act now: migrant inclusion in climate action is an obligation, not an option.

6. 3 November 2022 <https://www.who.int/news/item/03-11-2022-act-now--migrant-inclusion-in-climate-action-is-an-obligation--not-an-option>.

7. UNDP supports socio-economic inclusion of refugees from Ukraine in Moldovan society and economy.

8. JULY 21, 2022 <https://www.undp.org/moldova/press-releases/undp-supports-socio-economic-inclusion-refugees-ukraine-moldovan-society-and-economy>.

9. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2022.1047190/full>.

10. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/refugee-and-migrant-health>.

11. Економіка у 2023 році: підготовка до більших глобальних викликів». URL: <https://www.thejakartapost>.

com/paper/2022/09/20/the-economy-in-2023-bracing-for-bigger-global-challenges.html.

12. Daly, H. E., & Townsend, K. N. (Eds). (2001). *Cherishing the Earth – economics, ecology and ethics*. Beijing: The Commercial Press.

13. Commoner, B. (1992). *Make peace with the Earth*. New York: The New Press.

14. Piatt, B., Doherty, C., Broughton A. C., & Morris, D. (1991). *Beyond 40%: Record-setting recycling and composting programs*. Washington: Island Press.

15. Murphy, E. C. (1988). *The Mystery of the Silent Idol (Ten Commandments Mysteries)*. Hove: Chariot Family Pub.

16. Liikanen M., Sahimaa O., Hupponen M., Havukainen J., Sorvari J., & Horttanainen M. (2016). Updating and testing of a Finnish method for mixed municipal solid waste composition studies. *Waste Management*, 52, 25–33.

17. Wang, H. (2016). *Design of dual-network integration scheme of urban solid waste and renewable resources classification and recycling*. Beijing: Tsinghua University.

18. Rasem Hasan, A., Solo-Gabriele, H., & Townsend, T. (2011): Online sorting of recovered wood waste by automated XRF-technology: Part II. Sorting efficiencies. *Journal of Waste Management*, 31(4), 695–704.

19. Thanh, N.P., Matsui, Y., & Fujiwara, T. (2010) Household solid waste generation and characteristic in a Mekong Delta City, Vietnam. *Journal of Environmental Management*, 91, 2307–2321.

20. Krysovaty, A., Moki, A., Zvarych, R., & Zvarych, I. (2018). Alterglobalization via the inclusive circular economy paradigm. *Economic Annals-XXI*, 174(11–12), 4–9.

21. Krysovaty, A., Zvarych, I., & Zvarych, R. (2018). Circular economy in the context of alterglobalization. *Journal of International Studies*, 11(4), 185–200. doi: 10.14254/2071-8330.2018/11-4/13.

22. Krysovatty, A., Zvarych, I., Zvarych, R., & Zhyvko, M. (2018). Preconditions for tax environment of alterglobal development. *Comparative Economic Research*, 21(4), 139–154. doi: 10.2478/cer-2018-0031.

23. Mo, H., Wen, Z., & Chen, J. (2009). *Resource recycling*. Beijing: Chemical Industry Press.

24. Xie, F.X. (2016). *Application research of Public-private Cooperation Model (PPP) in urban Solid waste treatment in China*. Wuhan: Huazhong University of Science and Technology.

25. Zhu, Z. (2008). *Research on Public-private Partnership (PPP) model of municipal Solid waste treatment*. Chongqing: Chongqing University.

26. Scientist: Japan's plastic recycling rate reaches 85%, but Japanese waters are still a «sea of plastic». (2021). Retrieved from <https://new.qq.com/rain/a/20211025A0DTNX00.2021-10-25-21:25>.

27. Solid waste generation, recycling, and disposal in the United States: Facts and figures for 2012. (2014). Retrieved from https://www.epa.gov/sites/default/files/2015-09/documents/2012_msw_fs.pdf.

28. Porteous, A. (1991). *Great dictionary of environmental sciences*. Beijing: China Environmental Science Press.

29. Ministry of Housing and Urban-Rural Development of the National Development and Reform Commission No.26. «Notice of The General Office of the State Council of China on Forwarding the Implementation Plan of the Household Waste Classification System». (2017, Murch). Retrieved from http://www.gov.cn/zhengce/content/2017-03/30/content_5182124.htm.

30. Rasem Hasan, A., Solo-Gabriele, H., & Townsend, T. (2011): Online sorting of recovered wood waste by automated XRF-technology: Part II. Sorting efficiencies. *Journal of Waste Management*, 31(4), 695–704.

31. Collection efficiency strategies for success. (1999). Retrieved from <https://archive.epa.gov/epawaste/nonhaz/municipal/authors b/pdf/k99007.pdf>.

32. Reznikova, N., Zvarych, R., Zvarych, I., & Shnyrkov, O. (2019). Global circular e-chain in overcoming the global waste. *Procedia Environmental Science, Engineering and Management*, 6(4), 641–647.

33. Qiao, L. (2017). Research on incentive Mechanism of urban Solid waste classification and recycling in China. Mianyang: University of Science and Technology.

34. Huayou, Li, & Xuezhi, X. (2003). Analysis on the management policy of municipal solid waste in Germany. *Environmental Protection*, 5, 58–61.

35. Callan, S.J., & Thomas, J.M. (2006). Analyzing demand for disposal and recycling services: A systems approach. *Eastern Economic Journal*, 32(2), 221–240.

36. Zhang, C. (2017). Research on the legal system of urban household Garbage classification and recycling. Taiyuan: Law School, Shanxi University of Finance and Economics.

37. Guangdong Provincial People's Government. The hazardous waste collection pilot work in Guangzhou. (2022). Retrieved from http://www.gd.gov.cn/gdywdt/dczl/content/post_3991358.html.

38. Gao, Y. (2014). Research on Legal Countermeasures of Domestic waste Recycling. Beijing: Xinjiang University of Finance and Economics.

39. Matviychuk-Soskina, N., Krysovaty, A., Zvarych, I., Zvarych, R., & Ivashchuk, I. (2019). “Sea star wasting syndrome” or alterglobalization, inclusiveness and circular economy: priorities of the plan «B» for the planet. *Economic Annals-XXI*, 179(9–10), 4–21. doi: 10.21003/ea.V179-01.

40. РОЗПОРЯДЖЕННЯ від 25 квітня 2023 р. № 372-р, Київ, Про затвердження плану заходів на 2023–2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення

безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-na-20232024-roky-z-realizatsii-natsionalnoi-stratehii-iz-stvorennia-bezbariernoho-prostoru-v-ukraini-na-period-do-2030-roku-i250423-372>.

41. UNICEF Disability Inclusion Policy and Strategy (DIPAS) 2022-2030. URL: <https://www.unicef.org/unicef-disability-inclusion-policy-and-strategy-dipas-2022-2030>.

42. Why inclusive, sustainable trade matters. URL: <https://www.maersk.com/sustainability/our-esg-priorities/inclusive-trade>.

43. Inclusive trade. URL: <https://inclusivetrade.com>.

44. Inclusive Trade. <https://www.weforum.org/projects/inclusive-trade>.

45. Fumi Kitagawa, Matjaz Vidmar «Strategic intelligence for the future of places: enabling inclusive economic growth through the Opportunity Areas Analysis Tool», Regional Studies, Volume 57, pp. 656–669, 2023. <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2045267>.

46. Chaowei Zhu «Conceptualising and evaluating inclusive economic development: a productivity perspective», Development Studies Research, Volume 9, pp. 219–229, 2022. <https://doi.org/10.1080/21665095.2022.2112729>.

47. Timer, S. and Raza, S. A. «Nonlinear relationship between financial inclusion and inclusive economic development in developed economies: evidence from panel smooth transition regression model», International Journal of Social Economics, 2022 <https://doi.org/10.1108/IJSE-04-2022-0223>.

48. Siti Nurazira Mohd Daud, Abd Halim Ahmad «Financial inclusion, economic growth and the role of digital technology», Finance Research Letters, Volume 53, May 2023, 103602, <https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.103602>.

49. Grieve Chelwa, Darrick Hamilton, Avi Green «Identity Group Stratification, Political Economy & Inclusive

Economic Rights», *Daedalus*, Volume 152, 2023 https://doi.org/10.1162/daed_a_01973.

50. Arno J. van Niekerk «Inclusive Economic Sustainability: SDGs and Global Inequality», *Sustainability* 2020, 12(13), 5427; <https://doi.org/10.3390/su12135427>.

51. Nitu Ghosh, Pratigya Sigdya, Bakersfield, Ramya U. and Roohi Khursheed «Post-COVID-19 Transformations for Future of Work and Small Business Sustainability: Towards an Inclusive Economy», *Sustainability and the Future of Work and Entrepreneurship for the Underserved* | Pages: 27, 2022, DOI: 10.4018/978-1-6684-4322-4.ch002.

52. Farida G. Alzhanova, Mikhail M. Guzev, Elena V. Loginova & Aleksander A. Polkovnikov «The Development of Inclusive Economy Based on Digital Technologies: Econometric Assessment of Formation», *New Technology for Inclusive and Sustainable Growth*, pp 99–110, 2022, DOI: 10.1007/978-981-16-9804-0_9.

53. Zhenhuan Chen, Hongge Zhu, Wencheng Zhao, Bo Cao, and Yingli Cai «Dynamic Nonlinear Connectedness between the Financial Inclusion, Economic Growth, and China's Poverty Alleviation: Evidence from a Panel VAR Analysis», *Complexity in Finance and Economics*, 2022 <https://doi.org/10.1155/2022/9584126>.

54. Nor Hazila Ismail, Mohamed Eskandar Shah Mohd Rasid «PROMOTING AN INCLUSIVE ECONOMY: THE RELEVANCE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND ISLAMICITY PROSPERITY INDEX», *Journal of Islamic Monetary Economics and Finance*, Volume 8, 2022 <https://doi.org/10.21098/jimf.v8i4.1530>.

55. Houghton J. T. *Climate change 1995: The Science of Climate Change* [M]. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

56. Soyntasa U, Sari R, Ewing B. T. Energy consumption, income, and carbon emissions in the United States [J]. *Ecological Economics*, 2007, 62(3–4):482–489.

57. IPCC. Climate change 2007: The Physical Science Basic [M]. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

58. Chen Qian, Su Liyang, Ru Xingjun. The causal relationship between carbon emissions and economic growth in different development stages of developed countries [J]. *Ecological Economy*, 2010, (4): 52–55.

59. Liu Yang, Chen Shaofeng. Research on the relationship between economic growth and carbon emissions in typical developed countries based on IPAT equation [J]. *Ecological Economy*, 2009, (11): 28–30.

60. Zhang Lei. The impact of economic development on carbon emissions [J]. *Acta Geographica*, 2003, 58 (4): 629–637.

61. Zhu Qin, Peng Xizhe, Lu Zhiming, et al. Factor decomposition and empirical analysis of changes in carbon emissions from energy consumption in China [J]. *Resources Science*, 2009, 31(12): 2073–2079.

62. Zhong Taiyang, Huang Xianjin, Wang Baiyuan. Decoupling Analysis of Economic Growth and Construction Land Expansion [J]. *Journal of Natural Resources*, 2010, 25(1):18–31.

63. OECD. Indicators to measure decoupling of environmental pressures from economic growth [R]. Paris: OECD, 2002.

64. Tapio P. Towards a theory of decoupling: Degrees of decoupling in the EU and the case of road traffic in Finland between 1970 and 2001 [J]. *Transport Policy*, 2005, 12(2):137–151.

65. Robert U. Ayres, Leslie W. Ayres, Ben Warr. Energy, Power and Work in the US Economy, 1900–1998 [R]. France, Fontainebleau: INSEAD, 2002.

66. Song Wei, Chen Baiming, Chen Xiwei. Evaluation of decoupling between cultivated land occupation and economic growth in Changshu City [J]. *Journal of Natural Resources*, 2009, 24(9): 1532–1540.

67. Deng Hua, Duan Ning. «Decoupling» evaluation model and its impact on circular economy [J]. China Population, Resources and Environment, 2004, 14(6): 44–47.

68. Zhou Yuezhi, Lu Guanghui, Qin Yan. Decoupling Analysis of Oasis Ecological Economy in North Slope Economic Belt of Tianshan Mountains [J]. Ecological Economy, 2007, (9): 83–86.

69. Li Jianming, Sun Yiling, Zhuang Minfang. Establishment and evaluation of carbon dioxide emission decoupling indicators in Taiwan [A]. China Development Fund Management Committee: Proceedings of the Symposium on Environmental Protection and Sustainable Development on both sides of the Taiwan Strait [C]. Taipei, 2005.

70. Zhuang Guiyang. Low carbon economy: China's development path under the background of climate change [M]. Beijing: Meteorological Press, 2007.

71. Li Zhongmin, Qing Dongrui. An empirical study on the decoupling of economic growth and carbon dioxide [J]. Fujian Forum (Humanities and Social Sciences Edition), 2010, (2): 67–72.

72. Li Xiaoshun, Qu Futian, Guo Zhongxing, etc. Study on the decoupling of urban and rural construction land changes [J]. Chinese Population, Resources and Environment, 2008, 18. (5): 179–184.

73. Chen Baiming, Du Hongliang. A study on the decoupling of cultivated land occupation and GDP growth [J]. Source Science, 2006, 28(5): 36–42.

74. Yin Qi. The concept and application of ecological industry chain [J]. Environmental Science, 2002, 23(6): 114–118.

75. Wang Mingxia. Application of Decoupling Theory in Zhejiang Circular Economy Development Model [J]. Forestry Economy, 2006 (12).

76. Li Xiao, Li Junjiu: «The Belt and Road Initiative and the Reconstruction of China's Geopolitical and Economic Strategy», *World Economics and Politics*, No. 10, 2015.

77. Liao Han, Hu Xiaolei, Liu Suqian: «Analysis of my country's Supply Chain Resilience under Adverse External Shocks», «*Enterprise Economics*», No. 10, 2021.

78. Ouyang Kang: «The Belt and Road Initiative in the Changing Global Governance», *Chinese Social Sciences*, No. 8, 2018.

79. Xu Zhuo, Yang Zhengdong, Li Fuqiang: "Research on the Innovation-Driven Innovation of Industrial Transfer in the «Belt and Road», «*Macroeconomic Research*» 2019 No. 12.

80. Liu Tianqi, Liu Jingxing: «Promoting R&D Cooperation in Countries Along the «Belt and Road» by Reverse Outsourcing, *People's Forum*, 2019, No. 24.

81. The data comes from the report of CCTV News Channel on May 9, 2022.

82. Liu Youjin, Zhou Jian: «Opening a new situation in a changing situation: A new round of international industrial transfer and the future of China's manufacturing industry», «*Journal of Hunan University of Science and Technology (Social Science Edition)*», No. 2, 2021.

83. Jan Anton van Zanten у своєму дослідженні ESG to SDG: Do Sustainable Investing Ratings Align with the Sustainability Preferences of Investors, Regulators, and Scientists? November 2022 https://www.researchgate.net/publication/362682111_ESG_to_SDG_Do_Sustainable_Investing_Ratings_Align_with_the_Sustainability_Preferences_of_Investors_Regulators_and_Scientists.

84. ESG, SRI, and impact investing. John Hill, in *Environmental, Social, and Governance (ESG) Investing*, 2020 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128186923000025>.

85. Hooi Hooi Lean, ... Russell Smyth, in *Handbook of Asian Finance: REITs, Trading, and Fund Performance*

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128009864000200>.

86. Philip Gharghori, Elizabeth Ooi, in Handbook of Environmental and Sustainable Finance, The Relationship between Screening Intensity and Performance of Socially Responsible Investment Funds, 2016 [https:// www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128036150000169](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128036150000169).

87. Donald M. DePamphilis Ph.D., in Mergers, Acquisitions, and Other Restructuring Activities (Eleventh Edition), An introduction to mergers, acquisitions, and other restructuring activities. 2022 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128197820000010>.

88. Douglas J. Cumming, Sofia A. Johan, in Venture Capital and Private Equity Contracting (Second Edition), Fundraising and Regulation, 2014. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780124095373000049>.

Наукове видання

***Ірина Ярославівна Зварич,
Оксана Григорівна Бродовська***

**ЧОМУ ГЛОБАЛЬНА ІНКЛЮЗИВНА
ЕКОНОМІКА або ЯК НЕ СТАТИ
кліматичними біженцями**

монографія

Підписано до друку 15.03.2023 р.
Формат 60х84 ¹/₁₆. Гарнітура Bookman
Папір офсетний. Друк на дублюкаторі.
Умов. друк. арк. 11,6. Облік.-вид. арк. 10,4.
Тираж 300 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*